

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
GRĀMATVEDĪBAS UN AUDITA KATEDRA

**Uzņēmuma SIA „XYQ” grāmatvedības politikas
novērtējums un finanšu analīze**

MAGISTRA DARBS

Autors: **Sandra Rumpe**
Studenta apliecības Nr.: sr07008
Darba vadītājs: docente Dr. oec. Inta Millere

RĪGA 2012

ANOTĀCIJA

Maģistra darba mērķis - novērtēt SIA „XYQ” grāmatvedības politiku un veikt finanšu analīzi, lai rezultātā izstrādātu priekšlikumus grāmatvedības politikas pilnveidošanai un uzņēmuma finansiālā stāvokļa uzlabošanai.

Pirmajā nodaļā tiek aprakstīta teorētiskā informācija, kas sniedz vispārēju priekšstatu par grāmatvedības politiku un finanšu analīzi, otrajā nodaļā tiek izvērtēta uzņēmuma grāmatvedības politika un tās atbilstība normatīvajiem aktiem, bet trešajā nodaļā tiek veikta uzņēmuma finanšu analīze.

Darbā izmantoti 25 bibliogrāfiskie avoti: Latvijas Republikas likumdošanas akti, Latvijas un ārvalstu zinātnieku darbi, SIA „XYQ” gada pārskati un npublicētie dati.

Maģistra darba apjoms ir 99 lpp. Tas sastāv no 3 nodaļām, kurās ietvertas 10 tabulas, 18 attēli, 6 pielikumi.

Atslēgvārdi: grāmatvedība, grāmatvedības politika, finanšu analīze, likviditāte, maksātspēja, rentabilitāte

ANNOTATION

The purpose of master's thesis - is to analyze Ltd. "XYQ" accounting policies and financial analysis, in order to produce proposals for the development of accounting policies and the company's financial situation.

In the first chapter the author describes the theoretical information of the accounting policies and financial analysis. In the second chapter is carried out an analysis of the company's accounting policies. But in the third chapter is carried out the company's financial analysis.

In the work there are used 25 bibliographical sources: the legislative acts of the Republic of Latvia, non-published materials and the annual reports of Ltd „XYQ”.

The amount of the bachelor is 99 pages. It consists of 3 chapters, where are 10 charts, 18 pictures, 6 appendixes.

Keywords: accounting, accounting policy, financial analysis, liquidity, solvency, profitability.

SATURS

Apzīmējumu saraksts.....	6
Ievads	7
1. Grāmatvedības politikas un finanšu analīzes teorētiskie aspekti	9
1.1. Grāmatvedības politikas normatīvais regulējums un tās loma uzņēmumā.....	9
1.2. Grāmatvedības politikas sastāvdaļas.....	15
1.3. Finanšu analīzes būtība, mērķi un tās nepieciešamība uzņēmuma vadīšanā	21
1.4. Finanšu analīzes lietotāji	25
1.5. Finanšu analīzes metodes un paņēmieni	29
1.6. Likviditātes, maksāspējas, aktivitātes un rentabilitātes rādītāju raksturojums	33
1.6.1. Likviditātes rādītāji	33
1.6.2. Maksāspējas rādītāji.....	37
1.6.3. Aktivitātes rādītāji.....	40
1.6.4. Rentabilitātes rādītāji	41
2. SIA „XYQ” grāmatvedības politika un tās novērtējums.....	46
2.1. SIA „XYQ” īss apraksts.....	46
2.2. SIA „XYQ” grāmatvedības politika un tās novērtējums	49
3. SIA „XYQ” finanšu analīzes novērtējums	73
3.1. SIA „XYQ” bilances posteņu absolūto un relatīvo rādītāju izmaiņu analīze	73
3.2. Likviditātes rādītāju novērtējums.....	78
3.3. Maksāspējas rādītāju analīze.....	80
3.4. Aktivitātes rādītāju analīze.....	83
3.5. Rentabilitātes rādītāju analīze	87
Secinājumi	92
Izmantotās literatūras un avotu saraksts	99
Pielikumi.....	101
1. pielikums. SIA „XYQ” bilances aktīva stuktūra	101
2. pielikums. SIA „XYQ” bilances pasīva struktūra	102
3. pielikums. SIA „XYQ” bilances aktīvs 2009. - 2011. gads	103
4. pielikums. SIA „XYQ” bilances pasīvs 2009. - 2011. gads	104
5. pielikums. SIA „XYQ” bilances peļņas vai zaudējumu aprēķins 2009. - 2011. gads.....	105

6. pielikums. SIA „XYQ” Finanšu uzskaites rokasgrāmatas saturs	106
--	-----

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

EM – Ekonomikas ministrija

ES – Eiropas Savienība

FM – Finanšu Ministrija

IT – informācijas tehnoloģijas

LGS – Latvijas grāmatvedības standarti

LR – Latvijas Republika

MK – Ministru kabinets

PVN – Pievienotās vērtības nodoklis

UIN – Uzņēmuma ienākuma nodoklis

VID – Valsts ieņēmumu dienests

VSAOI – Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

IEVADS

Visiem uzņēmumiem neatkarīgi no to nodarbošanās veida ir jābūt atbilstoši uzņēmuma finanšu uzskaiti un analīzei, kas ir kā priekšnosacījums uzņēmuma veiksmīgai saimnieciskajai darbībai. Lai gan finanšu analīze pamatojas uz gada pārskatiem, kas ataino informāciju par uzņēmuma pagātni, tomēr ar to iespējams novērtēt uzņēmuma attīstības iespējas nākotnē un pieņemt optimālākus lēmumus turpmākai rīcībai. Bet lai veiktu objektīvu finanšu analīzi uzņēmumam, jābūt tādai grāmatvedības organizācijai un uzskaiti, kas parāda uzņēmuma patieso stāvokli, jo tieši finanšu pārskatu dati ir tie, kas galvenokārt tiek izmantoti uzņēmuma finanšu analīzē, tādēļ tiem jābūt ticamiem un precīziem.

Veicot uzņēmuma grāmatvedības uzskaiti, grāmatvedis savā darbā bieži vien saskaras ar nenoteiktību, jo uzņēmumu specifikas un darbības jomu dažādības dēļ bieži vien ir lietas, kas LR normatīvajos aktos nav atrunātas, tādēļ katram uzņēmumam, lai ievērotu grāmatvedības sniegtās informācijas kritērijus ir jāizstrādā sava grāmatvedības politika, atbilstoši savai struktūrai un darbības nozarei, lai katram uzņēmumam būtu sava metodika pēc kuras vadīties piemēram atzīstot saimnieciskās un nesaimnieciskās izmaksas, reprezentācijas izdevumu utt., jo kas vienam uzņēmumam var būt saimnieciskie izdevumi, tas citam uzņēmumam nesaimnieciskie, tad arī grāmatvedības politikā katrs uzņēmums var noteikt izdevumu atzīšanu pēc saviem kritērijiem. Bet tā kā mūsdienu apstākļos normatīvo aktu regulējums ir ļoti mainīgs, tad ir nepieciešamība pēc šīs grāmatvedības politikas izvērtēšanas, analīzes un vajadzības gadījumā papildināšanas vai labošanas, lai ievērotu visas LR normatīvo aktu prasības.

Maģistra darba mērķis ir novērtēt SIA „XYQ” grāmatvedības politiku un veikt finanšu analīzi, lai rezultātā izstrādātu priekšlikumus grāmatvedības politikas pilnveidošanai un uzņēmuma finansiālā stāvokļa uzlabošanai.

Veicamie uzdevumi mērķa sasniegšanai:

- raksturot grāmatvedības politiku reglamentējošo tiesisko bāzi;
- izpētīt LR likumdošanas aktos un speciālajā grāmatvedības literatūrā analizētās grāmatvedības politikas sastāvdaļas;
- uz literatūras pamata izpētīt finanšu analīzes nozīmi, metodes un veidus, kā arī finanšu analīzes koeficientus,
- veikt SIA „XYQ” grāmatvedības politikas salīdzināšanu ar reālo grāmatvedības uzskaiti uzņēmumā un LR normatīvajiem aktiem;

- izmantojot izvēlētas finanšu analīzes metodes, veikt SIA „XYQ” finanšu analīzi,
- izdarīt secinājumus un izstrādāt priekšlikumus uzņēmuma grāmatvedības politikas un finansiālā stāvokļa uzlabošanai.

Darba struktūra ir veidota tā, lai darbā izvirzītie uzdevumi tiktu izpildīti loģiskā secībā un sasniegtu izvirzīto mērķi. Tāpēc **pirmajā nodaļā** autore pēta teorētisko informāciju, kas sniedz vispārēju priekšstatu par grāmatvedības politiku un finanšu analīzi, raksturojot tās būtību, metodes, veidus un iespējamās analīzē izmantojamās koeficientus. Šī nodaļa ir būtiska, jo tiek raksturots, kādai jābūt uzņēmuma grāmatvedības politikai, kā arī tas kā tiek veikta finanšu analīze un kādiem mērķiem tā kalpo. Darba **otrajā nodaļā** tiek izvērtēta uzņēmuma SIA “XYQ” grāmatvedības politika, kā arī tās atbilstība LR normatīvajiem aktiem. Bet **trešajā nodaļā** tiek veikta uzņēmuma finanšu analīze, izmantojot bilances posteņu absolūto un relatīvo rādītāju izmaiņu analīzi un finanšu analīzes koeficientus.

Lai sasniegtu izvirzītos darba uzdevumus, autore izmanto sekojošas **metodes**: literatūras avotu un normatīvo aktu pētīšanas metode (kontentanalīze) – autore izpēta literatūras avotus par finanšu analīzes teorētisko bāzi kā arī, LR normatīvo aktus attiecībā grāmatvedības uzskaiti un uz grāmatvedības politiku; novērošana – autore novēro pašreizējo grāmatvedības uzskaiti uzņēmumā, lai varētu to salīdzināt ar grāmatvedības uzskaiti uzņēmuma grāmatvedības politikā; statistiskā metode – autore savāc un apkopos nepieciešamos uzņēmuma grāmatvedības datus, kas vajadzīgi grāmatvedības uzskaites un grāmatvedības politikas atbilstības pārbaudei, taču lai analizētu SIA „XYQ” finanšu rādītājus tiek izmantotas tādas metodes kā salīdzināšana, vidējo un relatīvo lielumu aprēķināšana, un interpretējot rezultātus, tiek izmantota ekonomiskās analīzes metode, lai padarītu veikto analīzi uzskatāmāku, tiek izmantota grafiskā metode.

Pētījuma periods ir 2009. – 2012. gads. Grāmatvedības organizāciju un politiku SIA „XYQ” autore pēta 2012.gadā, bet finanšu analīzi laika posmā no 2009. līdz 2011. gadam.

Konfidencialitātes apsvērumu dēļ uzņēmuma īstais nosaukums netiks atklāts.

Maģistra darbā veiktā analīze pamatojas uz Latvijas Republikas likumdošanas aktu prasībām, Latvijas un ārvalstu zinātnieku darbiem, internetā pieejamiem materiāliem, kā arī uzņēmuma gada pārskatu un citiem uzņēmuma nepublicētiem datiem.

1. GRĀMATVEDĪBAS POLITIKAS UN FINANŠU ANALĪZES TEORĒTISKIE ASPEKTI

1.1. Grāmatvedības politikas normatīvais regulējums un tās loma uzņēmumā

Pastāv vairākas grāmatvedības definīcijas, taču visbiežāk tiek izmantota ASV grāmatvežu asociācijas sniegtā definīcija saskaņā ar kuru - *grāmatvedība* ir process, kas nosaka, mēra un dara zināmu ekonomisko informāciju, lai dotu iespēju šīs informācijas lietotājiem pieņemt lēmumus un spriedumus.¹

M. Januškas grāmatā norādīts, ka Latvijā grāmatvedības normatīvās regulēšanas sistēmu veido četru līmeņu dokumenti:

1. Pirmo līmeni veido likumdošanas akti (piemēram, likumi „Par grāmatvedību”, „Gada pārskatu likums”)
2. Otrajā līmenī ir Ministru kabineta (turpmāk MK) noteikumi, kas regulē tieši vai netieši arī ar uzskaites praksi saistīto likumu piemērošanu. Šim līmenim pieskaitāmi arī Latvijas grāmatvedības standarti (turpmāk LGS).
3. Trešais līmenis aptver ministriju un citu valsts institūciju ar likumiem saistītos normatīvos aktus (piemēram, Finanšu ministrijas (turpmāk FM), Ekonomikas ministrijas (turpmāk EM), Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk VID) u.c. institūciju rīkojumi un norādījumi).
4. Ceturtajā līmenī apkopojami uzņēmuma grāmatvedības kārtošanas organizācijas dokumenti, kuri ietver uzskaites kārtošanas un organizācijas noteikumus konkrēta uzņēmuma saimnieciskās darbības apstākļos. Visu šo noteikumu kopums veido uzņēmuma grāmatvedības politiku.²

Autore uzsver, ka ar 2011. gada 1. jūliju MK noteikumi Nr. 201 „Noteikumi par obligāti piemērojamiem Latvijas grāmatvedības standartiem”, kuri noteica Latvijas grāmatvedības standartu, kas minēti otrajā līmenī, obligātu piemērošanu, vairāk nav spēkā, to vietā ir pieņemti MK noteikumi nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” un 481 „Noteikumi par naudas plūsmas pārskata un pašu kapitāla izmaiņu pārskata saturu un sagatavošanas kārtību”.

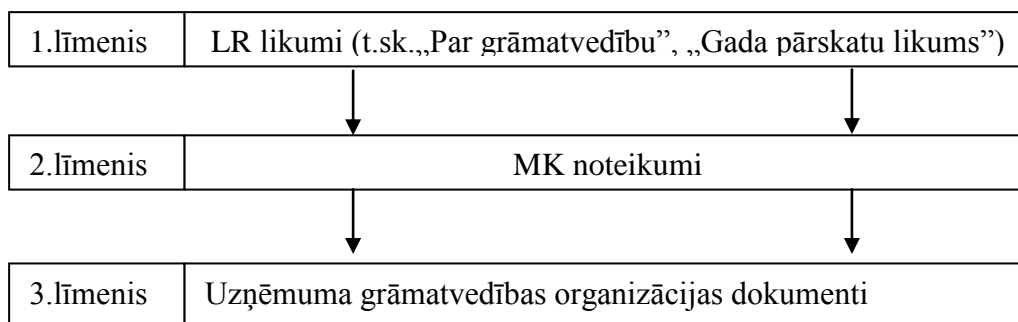
¹ Drury C. *Management accounting for decision making*. Second edition. London: Thompson learnings, 2001 3.p.

² Januška M. *Uzņēmuma uzskaites politikas veidošana un atjaunošana. Grāmatvedības dokumentu paraugi: otrais izdevums, papildināts un pārstrādāts*. Rīga: Merkūrijs Lat, 2007 - 51 lpp.

Autore arī norāda, ka trešajā līmenī minēto institūciju izdotās normatīvās prasības, piemēram VID metodikas var izmantot kā labas prakses ieteikumus, bet to piemērošana nav obligāta.

Ņemot vērā iepriekš rakstīto, autore 1.1. attēlā parāda Latvijas grāmatvedības sistēmas normatīvo regulējumu, kurā redzams, ka Latvijā grāmatvedības pamatlikums ir Latvijas Republikas (turpmāk LR) likums „Par grāmatvedību” un „Gada pārskatu likums”, kam seko MK noteikumi (piem. Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju”, kā arī 2011. gada 1. jūlijā pieņemtie MK noteikumi Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” un Nr. 481 „Noteikumi par naudas plūsmas pārskata un pašu kapitāla izmaiņu pārskata saturu un sagatavošanas kārtību”).

Trešajā līmenī ir redzami paša uzņēmuma grāmatvedības kārtošānas organizācijas dokumenti, kurus iztrādā katrs uzņēmums, atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

1.1. att. Latvijas grāmatvedības sistēmas normatīvais regulējums¹

Uzņēmuma pienākums ir veidot savu grāmatvedības politiku un to ievērot ikdienas darbā. Uzņēmuma grāmatvedības organizācijai ir jābūt skaidri formulētai un atbilstošā kārtībā, saskaņā ar likuma „Par grāmatvedību” 2. pantu, kas nosaka, „ka grāmatvedībā uzskatāmi atspoguļojami visi uzņēmuma saimnieciskie darījumi, kā arī katrs fakts vai notikums, kas rada pārmaiņas uzņēmuma mantas stāvoklī”².

Grāmatvedību kārtotā, lai grāmatvedības jautājumos kvalificēta trešā persona varētu gūt patiesu un skaidru priekšstatu par uzņēmuma finansiālo stāvokli bilances datumā, tā darbības rezultātiem, naudas plūsmu noteiktā laikposmā, kā arī konstatēt katra saimnieciskā darījuma sākumu un izsekot tā norisei.³

¹ Autores veidots attēls izmantojot LR normatīvos aktus

² Par grāmatvedību LR likums. 14.10.1992. (ar grozījumiem 10.11.2011), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=66460> - 2. pants

³ Turpat

Kimmels, Weygandt un Kieso min četrus grāmatvedības informācijas kvalitātes rādītājus:

1. *Būtiskums* - finanšu pārskatiem jāpalīdz paredzēt nākotnes rezultātus, kā arī atspoguļot pagātnes rezultātus un pašreizējo situāciju;

2. *Informācijas ticamība* - grāmatvedības informācijai jābūt pārbaudāmai, precīzi atspoguļotai un neitrālai;

3. *Salīdzināmība* - informācijai ir jābūt salīdzināmai gan par vienu uzņēmumu vairāku gadu gaitā, gan arī vairāku uzņēmumu starpā;

4. *Konsekvence* - jāpielieto tie paši grāmatvedības principi un metodes gadu no gada.¹

Savukārt LR grāmatvedības pamatlikums "Par grāmatvedību" nosaka, ka „grāmatvedības sniegtajai informācijai jābūt *patiesai, salīdzināmai, savlaicīgai, nozīmīgai, saprotamai un pilnīgai*”.²

Būtībā LR likumā un ārvalstu autoru literatūras avotos minētie principi ir tādi paši, atšķiras vien to formulējums un detalizētības pakāpe, kā arī LR likumā „Par grāmatvedību” nav minēts konsekvences princips, kas jāpiemēro grāmatvedības metodēm.

Grāmatvedībai ir jānodrošina ieņēmumu un izdevumu norobežošana pa pārskata periodiem.

Par grāmatvedības kārtošanu un visu saimnieciskos darījumus apliecinošo dokumentu oriģinālu, kopiju vai datu attēlu saglabāšanu ir atbildīgs uzņēmuma vadītājs.³

Likuma „Par grāmatvedību” 3. pantā noteikts, ka „uzņēmuma vadītājs organizē grāmatvedības kārtošanu atbilstoši šā likuma prasībām. Uzņēmuma vadītājam ir jāizvēlas vai tas kārtos grāmatvedību pats vai pieņems darbā grāmatvedi, vai saņems neatkarīgus profesionāla pakalpojumus”.⁴

Saskaņā ar MK noteikumu Nr.585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” 67.1 3.punktu uzņēmuma vadītājs var uzņemties pats kārtot grāmatvedības uzskaiti, ja:

- uzņēmuma vadītājs ir kapitālsabiedrības vienīgais īpašnieks - vienīgais valdes loceklis;

¹ Kimmel P.D., Weygandt J. J., Kieso DE., *Principles of Accounting* USA, John Wiley & Sons, Inc.,2005, p. 54-55

² Par grāmatvedību LR likums. 14.10.1992. (ar grozījumiem 10.11.2011), Pieejams:

<http://www.likumi.lv/doc.php?id=66460> – 2. pants

³ Turpat

⁴ Turpat 3.pants

- fiziska persona (arī individuālā uzņēmuma vai zemnieka vai zvejnieka saimniecības īpašnieks), kura par savām saistībām, kas radušās no saimnieciskās darbības (komercdarbības), atbild ar visu savu mantu.¹

Likuma „Par grāmatvedību” 15. pants nosaka, „ka noteikumus par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju izdod Ministru kabinets”.²

Savukārt MK noteikumi Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju” 41. pantā teikts, ka „grāmatvedības organizācijas dokumenti nosaka kārtību, kādā:

- dokumentē, novērtē un uzskaita uzņēmuma saimnieciskos darījumus,

- mantu un saistības,

- veic inventarizāciju,

- sniedz pārskatus par skaidrās un bezskaidrās naudas avansu,

- kā arī izejvielu un citu krājumu izlietojumu,

- dokumentē un uzskaita uzņēmuma transportlīdzekļu izmantošanas izdevumus, tai skaitā ar uzņēmuma saimniecisko darbību saistītos transportlīdzekļu izmantošanas izdevumus, kā arī izdevumus, kas saistīti ar uzņēmuma kā darba devēja vieglo pasažieru automobiļu izmantošanu personīgajām vajadzībām un kurus nosaka, ņemot vērā nodokļus reglamentējošo normatīvo aktu prasības,

- organizē attaisnojuma dokumentu apgrozību,

- kārtu grāmatvedības reģistrus.

Grāmatvedības organizācijas dokumenti ir arī

- uzņēmuma grāmatvedības kontu plāns,

- šī plāna, kā arī kodu un simbolu lietošanas noteikumi,

- ilgtermiņa ieguldījumu, apgrozāmo līdzekļu, saistību un pašu kapitāla instrumentu klasifikācijas kritēriji,

- grāmatvedības politikas, grāmatvedības ierakstu, dokumentu un reģistru glabāšanas noteikumi,

- gada pārskata, kā arī citu grāmatvedības pārskatu sagatavošanas noteikumi”³.

---

¹Par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju LR MK noteikumi Nr. 585. 21.10.2003. (ar grozījumiem 27.03.2012), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=80418>

²Par grāmatvedību LR likums. 14.10.1992. (ar grozījumiem 10.11.2011), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=66460>

³Par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju LR MK noteikumi Nr. 585. 21.10.2003. (ar grozījumiem 27.03.2012), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=80418>

Bet MK noteikumi Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” grāmatvedības politiku definē kā „attiecīgo saimniecisko darījumu, faktu, notikumu un finanšu pārskata posteņu uzskaites, novērtēšanas un atspoguļošanas principus, metodes un noteikumus”.¹

Analizējot šīs divas definīcijas autore ir nonākusi pie secinājuma, ka grāmatvedības politika, kas ir minēta MK noteikumos Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” sniedz pamatnostādnes attiecībā uz gada pārskata sastādīšanu un ir viena no MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju” minētajām grāmatvedības organizācijas dokumentu sastāvdaļām. MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju” minētie grāmatvedības organizācijas dokumenti reglamentē grāmatvedības darba organizēšanu uzņēmumā.

MK noteikumi Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju” 42. pants nosaka, „ja speciālajos likumos vai citos normatīvajos aktos attiecībā uz kādiem konkrētiem grāmatvedības organizācijas dokumentiem nav noteikts citādi, grāmatvedības organizācijas dokumentus izstrādā, apstiprina un par to saturu atbild uzņēmuma vadītājs”.²

Veidojot grāmatvedības darbību, jāņem vērā noteiktas prasības attiecībā uz grāmatvedības organizāciju – tai:

- 1) jāatbilst LR normatīvo aktu prasībām;
- 2) jābūt loģiskai – jābūt skaidri sadalītiem pienākumiem starp grāmatvedības darbiniekiem; novērtēšanas un aprēķina metodēm jāsekmē līdzekļu, līdzekļu avotu atlikumu un pārskata perioda finanšu rezultātu paties atspoguļojums pārskatos;
- 3) jābūt racionālai – tai jānodrošina gan uzņēmumu, gan valsts pārvaldes institūcijas ar iespējami pilnīgāku un savlaicīgu ekonomisku informāciju ar vismazāko darba un līdzekļu patēriņu. Piemērotas grāmatvedības datorprogrammas izmantošana uzskaitē ir viens no racionālas uzskaites priekšnoteikumiem;
- 4) jāatbilst uzņēmuma darbības prasībām – uzņēmuma vadītājam patstāvīgi jāizvēlas grāmatvedības forma, attaisnojuma dokumentu un reģistru veidi un saturs;
- 5) nedrīkst būt organizētai formāli – izstrādātajiem un apstiprinātajiem grāmatvedības organizācijas dokumentiem reāli jāatspoguļo uzskaites kārtība, līdzekļu un līdzekļu avotu novērtēšanas metodes, pārskatu sastādīšanas kārtība u.c.;

---

¹Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi LR MK noteikumi Nr. 488. 21.06.2011. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=232353&from=off>

² Par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju LR MK noteikumi Nr. 585. 21.10.2003. (ar grozījumiem 27.03.2012), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=80418>

- 6) grāmatvedību atkarībā no uzņēmuma saimnieciskās darbības nepieciešamības var organizēt kā integrētu vai dalītu uzskaites sistēmu;
- 7) grāmatvedību var organizēt un sakārtot, izmantojot datortehniku un grāmatvedības datorprogrammas.¹

No grāmatvedības organizācijas dokumentu izstrādāšanas un apstiprināšanas atbrīvoti ir individuālais komersants, individuālais uzņēmums, zemnieku un zvejnieku saimniecība, ja šīs personas apgrozījums (ieņēmumi) no saimnieciskās darbības iepriekšējā pārskata gadā nepārsniedz 200 000 latu un tā kārtu grāmatvedību vienkāršā ieraksta sistēmā un cita fiziska persona, kas veic saimniecisko darbību.²

Grāmatvedības politikas maiņa ir atrunāta MK noteikumos Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi”, kuru 9. pantā ir teikt, ka „sabiedrība maina grāmatvedības politiku tikai tad, ja ir mainījies normatīvais regulējums vai ja saistībā ar apstākļu maiņu līdzšinējās grāmatvedības politikas piemērošana vairs neatbilst likuma prasībai par patiesu un skaidru priekšstatu”.³

Bet MK noteikumu Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” 10. pants nosaka, ka „noteikumi par grāmatvedības politikas maiņu neattiecas uz gadījumiem, kad sabiedrība pieņem jaunu grāmatvedības politiku saistībā ar:

- saimnieciskajiem darījumiem, faktiem un notikumiem, kas pēc būtības atšķiras no sabiedrības iepriekšējiem saimnieciskajiem darījumiem, faktiem un notikumiem vai sabiedrībai līdz šim bijuši nebūtiski;

- vadības lēmumu noteiktu ilgtermiņa ieguldījumu daļu turpmāk novērtēt, izmantojot pārvērtēšanas metodi”.⁴

Grāmatvedības politikas izstrādāšanu no vienas puses regulē normatīvie akti, bet no otras puses uzņēmuma darbības īpatnības, jo katram uzņēmumam ir savi mērķi un uzdevumi un nav iespējams sniegt tādas rekomendācijas, kas būtu noderīgas visiem uzņēmumiem, tāpēc katram uzņēmumam ir pienākums izstrādāt savu grāmatvedības politiku, atbilstoši savai struktūrai un darbības nozarei, taču LR normatīvo aktu robežās. Grāmatvedības politika kalpo par palīgu

---

¹ Grandāne M., Martemjanova E., Mārāne I., Mežaraupe V., Soopa A. *Finanšu grāmatvedība*: mācību līdzeklis. Rīga: Izdevniecība Raka, 2004. 8. lpp

² Par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju LR MK noteikumi Nr. 585. 21.10.2003. (ar grozījumiem 27.03.2012), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=80418-42.2> pants

³ Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi LR MK noteikumi Nr. 488. 21.06.2011. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=232353&from=off>

⁴ Turpat 10.pants

grāmatvedības ikdienas darbā un gada pārskatu sastādīšanā, kā arī pasargā uzņēmuma īpašniekus un vadību no nekārtībām grāmatvedības kārtīšanā, ja mainās tās grāmatvedis. Grāmatvedības politika nepieciešama arī lai katram uzņēmumam būtu sava metodika pēc kuras vadīties piemēram atzīstot saimnieciskās un nesaimnieciskās izmaksas, reprezentācijas izdevumu utt., jo kas vienam uzņēmumam var būt saimnieciskie izdevumi, tas citam uzņēmumam nesaimnieciskie, tad arī grāmatvedības politikā katrs uzņēmums var noteikt savu izdevumu atzīšanas specifiku, taču normatīvo aktu robežās.

Ja uzņēmums ir izvēlējis grāmatvedības politiku, tad tam tā ir jāpiemēro konstanti katru gadu. Taču uzņēmumu var izdarīt, tad, ja ir mainījies normatīvais regulējums vai ja saistībā ar apstākļu maiņu līdzšinējās grāmatvedības politikas piemērošana vairs neatbilst likuma prasībai par patiesu un skaidru priekšstatu. Jaunu grāmatvedības politiku var pieņemt arī saistībā ar saimnieciskajiem darījumiem, kā arī faktiem un notikumiem, kas pēc būtības atšķiras no sabiedrības iepriekšējiem saimnieciskajiem darījumiem, faktiem un notikumiem vai sabiedrībai līdz šim bijuši nebūtiski un vadības lēmumu noteiktu ilgtermiņa ieguldījumu daļu turpmāk novērtēt, izmantojot pārvērtēšanas metodi.

Uzņēmumam nepieciešams pārbaudīt, vai grāmatvedības politika aptver visus grāmatvedības aspektus, ja tā nav, tad grāmatvedības politikā ir jāizdara grozījumi un papildinājumi.

Kā papildus motivācija uzņēmumiem izstrādāt savu grāmatvedības politiku ir tas, ka VID veic pārbaudes grāmatvedības organizācijas jomā, kurās nepareizā veidā sastādītas vai neapstiprinātas grāmatvedības politikas, tiek uzskatītas par pārkāpumu, kam var sekot administratīva rakstura sankcijas.

1.2. Grāmatvedības politikas sastāvdaļas

1.2. attēlā autore ir apkopojusi informāciju par to, kas iekļaujams pie grāmatvedības organizācijas dokumentiem un kas pie grāmatvedības politikas, pamatojoties uz LR normatīvajos aktos minētajām prasībām

1.2. attēlā redzams, ka grāmatvedības politika ietver principus, metodes un noteikumus sastādot gada pārskatu, kas noteikti LR likumā „Gada pārskatu likums”, MK noteikumos Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” un Nr. 481 „Noteikumi par naudas plūsmas pārskata un pašu kapitāla izmaiņu pārskata saturu un sagatavošanas kārtību”, bet grāmatvedības

organizācijas dokumenti dod detalizētākus norādījumus vispārējai grāmatvedības uzskaites organizēšanai un ietver arī grāmatvedības politiku. Grāmatvedības organizācijas dokumenti ir noteikti MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju”.

Grāmatvedības organizācijas dokumenti ietver:

- ✓ Saimniecisko darījumu, mantas, saistību dokumentēšanas, novērtēšanas un uzskaites kārtību reglamentējošos dokumentus
- ✓ Inventarizācijas veikšanas noteikumus
- ✓ Dokumentus, kas nosaka kārtību, kādā sniedz pārskatus par skaidrās un bezskaidrās naudas avansu, kā arī izejvielu un citu krājumu izlietojumu
- ✓ Uzņēmuma transportlīdzekļu izmantošanas izdevumu dokumentēšanas kārtību reglamentējošos dokumentus
- ✓ Attaisnojuma dokumentu apgrozības shēmu
- ✓ Grāmatvedības reģistru kārtošanas instrukciju
- ✓ Grāmatvedības kontu plānu
- ✓ Kodu un simbolu lietošanas noteikumus
- ✓ Grāmatvedības politikas, ierakstu un reģistru glabāšanas noteikumus
- ✓ Ilgtermiņa ieguldījumu un apgrozāmo līdzekļu, saistību un pašu kapitāla instrumentu klasifikācijas kritērijus

- ✓ Grāmatvedības politiku

Grāmatvedības politika ietver:

- ✓ Saimniecisko darījumu, faktu, notikumu un finanšu pārskata posteņu uzskaites, novērtēšanas un atspoguļošanas principus, metodes un noteikumus

1.2. att. Grāmatvedības organizācijas dokumentu un grāmatvedības politikas sastāvs¹

LR normatīvajos aktos nav izstrādāts noteikts plāns, pēc kura jāvadās sastādot grāmatvedības politiku (vienīgi Latvijas grāmatvedības standarta Nr.1 2. pielikumā tiek dots piemērs gada pārskata pielikuma grāmatvedības politikas apraksta sastādīšanai, kam ir tikai ieteikuma raksturs un ko var izmantot kā labās prakses piemēru).

LGS Nr.1 „Finanšu pārskata sagatavošanas pamatnostādnes” tiek izdalītas šādas grāmatvedības politikas sastāvdaļas:

1. Vispārīgie principi
2. Ieņēmumu atzīšana un neto apgrozījums

¹ *Autores veidots attēls izmantojot:* MK noteikumus Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” un Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi”

3. Konsolidācijas principi
4. Pamatlīdzekļi
5. Aizņēmumu izmaksas un citu izmaksu kapitalizācija
6. Debitoru parādi
7. Finanšu līzings
8. Pētniecības darbu un attīstības izmaksas
9. Krājumi
10. Uzņēmuma ienākuma nodoklis
11. Uzkrājumi garantijas remonta izmaksām
12. Ārvalstu valūtas pārvērtēšana latos
13. Nauda un tās ekvivalenti
14. Dotācijas¹

Taču kā jau tika minēts iepriekš, šim grāmatvedības politikas saturam, kas ir gada pārskata pielikuma sastāvdaļa ir tikai ieteikuma raksturs, bet katram uzņēmumam ir jāizstrādā sava grāmatvedības politika, atkarībā no uzņēmuma darbības sfēras. Grāmatvedības politika dažādās nozarēs darbošajos uzņēmumos var būt ļoti atšķirīga.

Analizējot LR normatīvos aktus autore apkopo informāciju par to, kas jāietver katrā no grāmatvedības organizācijas dokumentiem.

Inventarizācijas veikšanas noteikumi – katram uzņēmumam vismaz reizi gadā ir jāveic tā līdzekļu un līdzekļa avotu inventarizācija, lai noteiktu to patieso apjomu dzīvē un veiktu precīzu uzskaiti grāmatvedības reģistros, tāpēc uzņēmumam jāizstrādā inventarizācijas *veikšanas instrukciju*.

MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” 60. pantā teikts, ka „Inventarizācijas instrukcijā nosaka pārskata gada slēguma inventarizācijas sagatavošanas, veikšanas un dokumentēšanas termiņus un kārtību”.²

Uzņēmuma vadītājam pirms inventarizācijas sākšanas jāizdod arī *rīkojums par inventarizāciju*, kurā norāda inventarizācijas komisijas personālsastāvu, inventarizācijas sākšanas un pabeigšanas termiņu, šajā rīkojumā var norādīt inventarizācijas dokumentēšanas termiņu.

---

¹ **Finanšu pārskata sagatavošanas pamatnostādnes** Latvijas grāmatvedības standarts Nr.1 05.02.2004. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=84251&from=off>

² **Par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju** LR MK noteikumi Nr. 585. 21.10.2003. (ar grozījumiem 27.03.2012), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=80418>

Inventarizācijas rezultātus ieraksta *inventarizācijas sarakstos*, ievērojot šādas MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” 59.1. pantā norādītos dokumenta obligātos rekvizītus „uzņēmuma un attiecīgās inventarizējamās struktūrvienības nosaukumu, dokumenta nosaukumu un numuru, sastādīšanas datumu, pamatojumu, ziņas par personām, kuras piedalās inventarizācijā, ķermenisko lietu uzskaites vienību nosaukumu un uzskaites kodu (numuru) (ja tāds ir), mērvienības, daudzumu un citus rekvizītus (cenas, summas), ņemot vērā inventarizējamā objekta veidu un uzņēmuma inventarizācijas instrukcijā noteikto kārtību.”¹ Pēc attiecīgo objektu inventarizācijas pabeigšanas pie inventarizācijas sarakstiem pievieno arī skaidrojumus, priekšlikumus un citus dokumentus, kas iegūti vai sagatavoti inventarizācijas gaitā.

Debitoru un kreditoru atlikumu inventarizācijā uzņēmumam ir jābūt sagatavotām debitoru un kreditoru *salīdzināšanās aktu izstrādāšanas procedūrām*, kā arī reģistriem, kuros tiek veikta atzīme par nosūtītiem un saņemtiem aktiem.

Dokumenti, kas nosaka kārtību, kādā sniedz pārskatus par skaidrās un bezskaidrās naudas avansu, kā arī izejvielu un citu krājumu izlietojumu

Saimniecisko darījumu veikšanai ar uzņēmuma *vadītāja rīkojumu* tiek nozīmētas avansa norēķina personas un pēc rakstiska pieprasījuma vai rīkojuma izsniegts avanss bezskaidrā vai skaidrā naudā. Skaidras naudas izsniegšanu regulē MK noteikumi Nr. 584 „Kases operāciju uzskaites noteikumi”. Ar rīkojumu nosaka arī iegādājamo nomenklatūru un izlietojamo naudas daudzumu. Par avansu norēķinu personai izsniegtajām naudas summām uzņēmuma darbinieks sagatavo *avansa norēķinu pārskatu*, pievieno tam attaisnojuma dokumentus, kas apliecina naudas izlietojuma faktu.

Uzņēmuma transportlīdzekļu izmantošanas izdevumu dokumentēšanas kārtību reglamentējošie dokumenti - grāmatvedības organizācijas dokumentos nosaka iekšējo attaisnojuma dokumentu noformēšanas kārtību, lai tiktu uzskaitīts katra automobiļa faktiski nobrauktais kilometru skaits konkrētā mēnesī. Dokumentējot katra transportlīdzekļa izmantošanu, piemēram, noformējot *ceļa zīmes* vai *maršruta lapas*, tajās norāda odometra rādījumu noteiktā atskaites perioda sākumā un beigās, nobraukto kilometru skaitu, braucienu maršrutus, braucienu sākuma un beigu laiku u.c.; degvielas iegādi apliecinošo dokumentu uzskaites kārtību, lai tie tiktu identificēti ar konkrētu automobili, kas iegādāto degvielu patērē; darba devējam piederošā

---

¹ Par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju LR MK noteikumi Nr. 585. 21.10.2003. (ar grozījumiem 27.03.2012), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=80418>

automobiļa, kuru darbinieks izmantos privātajām vajadzībām, faktiski patērētā degvielas daudzuma un tā vērtības dokumentēšanas kārtību.

Attaisnojuma dokumentu apgrozības apraksts vai shēma - saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju” 43. pantu „šajā aprakstā vai shēmā ietver attaisnojuma dokumentu plūsmu saimniecisko darījumu sistēmās, šo dokumentu pārbaudes un apstrādes secību, izpildes termiņus, izpildītājus, uzņēmumā sagatavoto attaisnojuma dokumentu eksemplāru skaitu, glabāšanas vietu, ilgumu un citu informāciju.”¹

Saimniecisko darījumu sistēmas ir uzņēmuma saimniecisko darījumu sadalījums (klasifikācija) šādos pēc ekonomiskā satura un būtības savstarpēji saistītos virzienos:

- preču un pakalpojumu iegāde;
- norēķini ar preču piegādātājiem, pakalpojumu sniedzējiem un uzņēmuma darbiniekiem;
- produkcijas ražošana, pakalpojumu sniegšana un attiecīgo izmaksu uzskaitē;
- izejvielu, materiālu, nepabeigto un gatavo ražojumu un preču glabāšana;
- gatavo ražojumu, preču un pakalpojumu pārdošana;
- norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem par pārdotajām precēm un sniegtajiem pakalpojumiem;
- uzņēmuma darbības finansēšana;
- finanšu ieguldījumi;

Dokumentu apgrozības grafiku var sastādīt shēmas vai apraksta formā. Aprakstā ietver katra darbinieka veicamos darbus dokumentu sagatavošanas, pārbaudīšanas un pārstrādāšanas jomā.

Grāmatvedības reģistru kārtošānas instrukcija. Uzņēmuma vadītājs var patstāvīgi izvēlēties grāmatvedības reģistru veidu, saturu, skaitu un sagatavošanas veidu, ņemot vērā konkrētā uzņēmuma struktūru, saimnieciskās darbības raksturu un apstrādājamās informācijas apjomu. Izņēmums ir gadījumi, kad attiecīga grāmatvedības reģistra veidu, saturu un sagatavošanas veidu reglamentē konkrēts normatīvais akts.²

Grāmatvedības kontu plānu (kontu plāna veidošanas vispārīgie principi, kontu plāna kodēšanas sistēma). MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un

---

¹ Par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju LR MK noteikumi Nr. 585. 21.10.2003. (ar grozījumiem 27.03.2012), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=80418>

² Turpat 27 pants

organizāciju” 12. pants nosaka, ka „kontu plāns ir uzņēmuma vadītāja apstiprināts ilglaicīgai lietošanai paredzēts sistematizēts kontu saraksts ar atbilstoši piešķirtiem kontu kodiem.”¹

Kodu un simbolu lietošanas noteikumi ir nepieciešami kā papildus sastāvdaļa uzņēmuma kontu plānam. Noteikumos atspoguļo pašu izstrādātus īpašus kodu sistēmas simbolus vai saīsinājumus krājumu veidu un izmaksu posteņu sastāvdaļu vai citu uzskaites objektu detalizētai klasifikācijai, ko apstiprina uzņēmuma vadītājs.

Grāmatvedības politikas, ierakstu un reģistru glabāšanas noteikumi, tajos uzņēmums nosaka dokumentu un reģistru glabāšanas termiņus, kā arī kārtību, kādā grāmatvedības dokumenti un uzskaites reģistri sagatavojami nodošanai glabāšanā uzņēmuma arhīvā.

Visu grāmatvedības attaisnojumu dokumentu, grāmatvedības reģistru, inventarizācijas sarakstu, gada pārskatu un to pielikumu, kā arī grāmatvedības organizācijas dokumentu sistemātisku sakārtošanu un uzglabāšanu uzņēmuma arhīvā nosaka likuma „Par grāmatvedību” 10. pants.

Ilgtermiņa ieguldījumu un apgrozāmo līdzekļu, saistību un pašu kapitāla instrumentu klasifikācijas kritēriji ietver informāciju par to kā tiek veikta atsevišķu uzskaites objektu uzskaitē un novērtēšana, norādot arī grāmatojuma piemērus. Šī sadaļa būtība ir grāmatvedības politika un ir atkarīga no nozares, kurā darbojas uzņēmums kā arī no katra uzņēmuma specifikas. Piemēram pamatlīdzekļu klasifikācijas kritēriju attēlošanai var izdalīt tādas sadaļas kā pamatlīdzekļu iegāde, nolietojuma grāmatošana, pārdošana, pārvērtēšana, ieguldīšana sabiedrības kapitālā, bet pašu kapitālam - pašu kapitāla uzskaitē un grāmatošana (pašu kapitāla uzskaites principi un izmantotie konti).

Gada pārskata, kā arī citu grāmatvedības pārskatu sagatavošanas noteikumi šajā sadaļā ietver principus, nostādnes, metodes, noteikumus un praksi, ko uzņēmums lieto sagatavojot finanšu pārskatu:

- gada pārskata sastāvdaļas;
- gada pārskata sastādīšanas principi;
- gada pārskata parakstīšana pārbaude un iesniegšana (kas paraksta gada pārskatu, kritēriji obligātai revīzijai kā arī gada pārskata iesniegšanas termiņi).

Šajā sadaļā jāietver arī prasības citu pārskatu sagatavošanai, piemēram statikas pārskatu sastādīšanai.

---

¹ Par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju LR MK noteikumi Nr. 585. 21.10.2003. (ar grozījumiem 27.03.2012), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=80418> 27.pants

Darba otrajā nodaļā tiks veikta detalizēta SIA „XYQ” grāmatvedības politikas un organizācijas dokumentu analīze, tiks novērtēta tās praktiskā pielietošana uzņēmuma grāmatvedības uzskaites vešanā, kā arī izdarīti secinājumi un izstrādāti priekšlikumi esošās situācijas uzlabošanai.

1.3. Finanšu analīzes būtība, mērķi un tās nepieciešamība uzņēmuma vadīšanā

Lai uzņēmums varētu gūt ekonomisko izaugsmi savā darbības gaitā, ļoti svarīgi ir novērtēt tā finansiālo stāvokli pārskata gadā, kā arī to salīdzināt ar iepriekšējiem gadiem. Uzņēmuma vadībai ir svarīgi zināt uzņēmuma finanšu rādītājus, jo, balstoties uz tiem, tā pieņem svarīgus lēmumus. Taču pirms finanšu analīzes būtības un nepieciešamības izvērtēšanas vispirms ir jānoskaidro tādi jēdzieni kā finanses, analīze un finanšu analīze.

Finanses ir vēsturiska un ekonomiska kategorija. Kā vēsturiska kategorija finanses ir civilizācijas produkts, kas radās reizē ar tirdzniecību, kad naudas līdzekļi kļuva par maiņas ekvivalentu, taču kā ekonomiska kategorija finanses ir attiecības, kas veidojas ar naudas līdzekļu plūsmu. Tās vienlaikus ir instruments, kas iedarbojas uz saimnieciskā subjekta ražošanas – komerciālo ciklu, un šī iedarbība notiek ar finanšu mehānisma palīdzību, kas izpaužas kā finanšu resursu izmantošanas plānošana, organizēšana un kontrole.¹

Termins „*analīze*” radies no grieķu vārda „analysis”, kas tulkojumā nozīmē „sadalīt, saskaldīt”. Jebkura sadalīšana ļauj ieskatīties pētāmā objekta iekšienē, noteikt katra elementa nozīmi. Ar analīzi plašākā nozīmē tiek saprasta spēja iepazīt priekšmetu un apkārtējās vides parādības, pamatojoties uz viena vesela sadalīšanu pa daļām, un to izpētīšana visā tā būtībā.²

Uzņēmuma „*finanšu analīze*” ir finanšu dokumentu rādītāju analīze ar analītisku instrumentu un metožu palīdzību ar mērķi noskaidrot galvenās sakarības un pazīmes, kas nepieciešamas lēmumu pieņemšanai.³

Lai izprastu finanšu analīzes vietu uzņēmuma saimnieciskās darbības novērtēšanā tiks apskatīti Palepu K.G literatūrā minētie četri uzņēmuma saimnieciskās analīzes posmi:

1. Biznesa stratēģijas analīze;
2. Grāmatvedības analīze;

---

¹ **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga : Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. – 12.-13. lpp.

² Turpat 242. lpp

³ **Kālis. I.** *Finanšu vadība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002; 9.lpp

3. Finanšu analīze;
4. Perspektīvā analīze

Uzņēmuma saimnieciskās darbības analīzes pirmais posms ir *biznesa stratēģijas analīze*, kuras mērķis ir noteikt galvenos uzņēmuma peļņu ģenerējošos faktoros un riskus, kā arī novērtēt peļņas gūšanas iespēju kvalitatīvos rādītājus. Šis ir ļoti nozīmīgs analīzes posms, jo ļauj precīzāk veikt grāmatvedības un finanšu analīzes posmus

Grāmatvedības analīzes mērķis ir noteikt kādā mērā uzņēmuma grāmatvedības informācija atspoguļo uzņēmuma patieso saimniecisko stāvokli. Grāmatvedības analīze ir nepieciešama, jo, lai arī finanšu pārskatu sagatavošanu reglamentē normatīvie akti un vispārpieņemtie grāmatvedības principi, ir ļoti daudz apstākļu, kas ietekmē cik lielā mērā konkrētie finanšu pārskati atspoguļo uzņēmuma reālo stāvokli.

Nākamais posms ir *finanšu analīze*, kas uz finanšu rādītāju pamata novērtē uzņēmuma pašreizējās un iepriekšējās darbības rezultātus un to ilgstspēju.

Tālāk seko *perspektīvā analīze*, kas ir vērsta uz uzņēmuma nākotnes prognozēšanu un ir analīzes pēdējais posms. Perspektīvas analīzes veikšanā visbiežāk tiek izmantotas divas metodes – prognozēšana un novērtēšana. Abas šīs metodes ļauj apvienot biznesa, grāmatvedības un finanšu analīzes rezultātā iegūtās atziņas uzņēmuma nākotnes prognozēšanai.¹

Turpmāk tekstā detalizētāk tiks apskatīts finanšu analīzes mērķis un funkcijas.

Finanšu analīzes mērķis - iegūt galvenos finanšu rādītājus, kas sniedz objektīvu un precīzu informāciju par :

- uzņēmuma finansiālo stāvokli,
- peļņu vai zaudējumiem,
- izmaiņas aktīvu un pasīvu struktūrā,
- izmaiņas norēķinos ar debitoriem un kreditoriem.

Turklāt analītiķus interesē gan uzņēmuma pašreizējais finansiālais stāvoklis, gan tā gaidāmais stāvoklis tuvākā vai tālākā nākotnē.²

Galvenās finanšu analīzes funkcijas ir:

- analizējamā uzņēmuma finansiālā stāvokļa objektīvs novērtējums;
- atklāt un novērtēt cēloņus, kas ietekmējuši finansiālo stāvokli;
- finanšu jomā pieņemamo vadības lēmumu sagatavošana un pamatošana;

---

¹ **Palepu K.G.** and others. *Business analysis and valuation: IFRS Edition*. Text and cases. London: Thomson Learning, 2007. p. 9

² **Kālis. I.** *Finanšu vadība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002; 9.lpp

- finanšu stāvokļa uzlabošanas rezervju atklāšana un mobilizācija, visas saimnieciskās darbības efektivitātes paaugstināšana.¹

Vadītājs nedrīkst balstīties tikai uz savu intuīciju. Vadības lēmumiem un rīcībai jābūt pamatotiem ar precīziem aprēķiniem un visaptverošu ekonomisko analīzi.²

Finanšu analīze ir uzņēmuma saimnieciskās darbības analīzes sastāvdaļa, kas sastāv no divām savstarpēji cieši saistītām daļām: finanšu un vadības analīzes. Šī iedalījuma pamatā ir praksē izveidojies grāmatvedības iedalījums finanšu un vadības grāmatvedībā.

Finanšu grāmatvedība ir nodrošinājums ar uzņēmuma jaunāko finansiālā snieguma informāciju, kas tendēta uz ārējiem informācijas lietotājiem, piemēram, akcionāriem, kā arī uz iekšējiem informācijas lietotājiem, tādiem kā uzņēmuma vadība. Tā ir noteikta ar likumu. Būtībā finanšu grāmatvedība sniedz informāciju par uzņēmuma pagātni. Darījumi tiek ieģrāmatoti, izmantojot divkārsā ieraksta grāmatvedību.³

Vadības grāmatvedība aplūko tikai uzņēmuma iekšējās vajadzības, tā nav noteikta ar likumu. Tomēr visi uzņēmumi lielākā vai mazākā mērā īsteno vadības grāmatvedību, jo pretējā gadījumā tie nepastāvētu ilgi.⁴

Colin Drury savās grāmatās izdala vairākas būtiskākās finanšu un vadības grāmatvedības atšķirības:

- Tiesiskās (normatīvās) prasības. Prasības sagatavot ikgadējus finanšu pārskatus ir noteiktas normatīvajos dokumentos, neatkarīgi no uzņēmuma vadības viedokļa par šīs informācijas sagatavošanas lietderību. Savukārt vadības grāmatvedība ir pilnībā brīvprātīga un informācija tiek gatavota tikai tad, ja tās ieguvums no šādas informācijas izmantošanas uzņēmuma vadības procesā pārsniedz šīs informācijas sagatavošanas izmaksas.

- Koncentrēšanās uz saimnieciskās darbības atsevišķām jomām un segmentiem. Finanšu grāmatvedība apskata uzņēmumu kopumā, kamēr vadības grāmatvedība koncentrējas uz atsevišķām uzņēmuma un tā darbības daļām, piemēram, atsevišķu produktu, pakalpojumu, pircēju vai darbības veidu izmaksām un rentabilitāti. Papildus tam vadības grāmatvedība novērtē atsevišķu uzņēmuma struktūru – nodaļu, departamentu, filiāļu, darbības rezultātus.

- Vispārpieņemtie grāmatvedības principi. Finanšu grāmatvedības sagatavotie pārskati tiek sastādīti saskaņā ar normatīvo aktu prasībām un vispārpieņemtajiem grāmatvedības principiem,

¹ Kālis. I. *Finanšu vadība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002; 9.lpp

² Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. – 242.lpp.

³ Jones M. *Financial Accounting*. Chichester, England; Hoboken, NJ : Wiley, 2006. – 7.lpp

⁴ Turpat

kuru piemērošana ir noteikta valstī, kurā uzņēmums darbojas. Šo prasību ievērošana, kas nodrošina vienveidību un konsekvenču ir ļoti nozīmīga ārējiem lietotājiem, jo tiem ir nepieciešama pārlicība, ka finanšu pārskati ir sagatavoti saskaņā ar noteiktiem vispārpieņemtiem principiem un ir izmantojami salīdzinošās analīzes veikšanai. Savukārt vadības grāmatvedībai nav jābalstās uz kādiem vispārpieņemtiem principiem un tās galvenais mērķis ir nodrošināt informāciju uzņēmuma vadībai lēmumu pieņemšanas, plānošanas un kontroles funkciju veikšanai.

- *Laika periods.* Finanšu grāmatvedība apskata to kas uzņēmumā ir noticis iepriekš, savukārt vadības grāmatvedība ir saistīta gan ar nākotnes, gan pagātnes informāciju. Lēmumi attiecas uz nākotnes notikumiem līdz ar to vadībai ir nepieciešama informācija par paredzamajām izmaksām un ieņēmumiem.

- *Informācijas regularitāte.* Pilni finanšu pārskati tiek publicēti ik gadu (var būt arī mazāk detalizēti pusgada vai ceturkšņa pārskati) bet uzņēmuma vadībai informācija ir nepieciešama pēc iespējas ātrāk lai varētu uz to reaģēt. Līdz ar to vadības grāmatvedība informācija par dažādām uzņēmuma aktivitātēm var tik gatavota ar dienas, nedēļas, mēneša vai citiem intervāliem.¹

Finanšu analīze, kas balstās tikai uz publiskajiem grāmatvedības pārskatiem, ir **ārējā analīze**, t.i., analīze, kas tiek veikta ārpus uzņēmuma. Šajā analīzē tiek izmantota ierobežota informācija, kas nesniedz vispusīgu ieskatu par uzņēmuma darbību.

Galveno ārējās finanšu analīzes saturu, ko veic uzņēmuma partneri pēc publiskajiem finanšu pārskatiem, veido šādas sastāvdaļas:

- peļņas absolūto rādītāju analīze;
- rentabilitātes relatīvo rādītāju analīze;
- uzņēmuma finansiālā stāvokļa, finansiālās stabilitātes, bilances likviditātes, uzņēmuma maksātspējas analīze;
- pašu un aizņemtā kapitāla izmantošanas efektivitātes analīze;
- uzņēmuma finansiālā stāvokļa ekonomiskā diagnostika²

Veicot uzņēmuma iekšējo finanšu analīzi, bez finanšu pārskatiem tiek izmantota plašāka papildu informācija, piemēram, par ražošanas tehnisko sagatavošanu, izmaksām un normatīviem, krājumu stāvokli, debitoru un kreditoru parādiem.

---

¹ **Drury C.** *Management accounting for decision making*. Second edition. London: Thompson learnings, 2001 5.p.

² **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. – 244.-245.lpp

Uzņēmuma iekšējās (vadības) analīzes sistēmā ir iespējams veikt padziļinātu finanšu analīzi uz vadības uzskaites informācijas rēķina un kompleksi novērtēt uzņēmuma darbības efektivitāti. Finanšu un vadības analīzes jautājumi ir savstarpēji saistīti, pamatojot biznesa plānus, kontrolējot to izpildi, izstrādājot mārketinga sistēmu.¹

Iekšējā analīze ir kompleksa ekonomiska analīze, kuras uzdevums ir dot nepieciešamo analītisko materiālu uzņēmumu vadītājiem vadīšanas lēmumu pieņemšanai. Uzņēmuma iekšējā analīze tiek veikta pēc šādiem rādītājiem:

- peļņas iegūšana no produkcijas pārdošanas;
- visas uzņēmumā ražotās un pārdotās produkcijas pašizmaksa;
- atsevišķu produkcijas veidu pašizmaksa;
- cenu un izmaksu novirzes no plānotajām un to iemesli;
- amatpersonu atbildības raksturs par budžeta ievērošanu attiecībā pret izdevumiem.²

Pirms finanšu analīzes uzsākšanas ir skaidri jānosaka **tās veikšanas mērķi**. No mērķa ir atkarīga analīzes detalizācijas pakāpe un dziļums pa atsevišķiem virzieniem.³

Finanšu analīze ir viena no uzņēmuma saimnieciskās darbības sastāvdaļām. Finanšu analīze nav tikai finanšu dokumentu rādītāju analīze vai viena no vadīšanas funkcijām, bet arī domāšanas sistēma, kurai nepieciešama noteikta informatīvā bāze. Turklāt analīzes kvalitāte ir atkarīga no uzņēmumā organizētās finanšu uzskaites līmeņa un pārskatu kvalitātes un tajos ietilpstošo rādītāju patiesuma un ticamības. Finanšu analīze tiek veikta pirms svarīgu lēmumu pieņemšanas, tā pamato vadītāja lēmumus un rīcību un ir zinātnisks pamatojums uzņēmuma vadīšanā, kā arī nodrošina pieņemto lēmumu objektivitāti un efektivitāti.

1.4. Finanšu analīzes lietotāji

Ikviens saimnieciskā subjekta darbība ir visu tirgus attiecību dalībnieku uzmanības centrā, kuri ir ieinteresēti šī saimnieciskā subjekta funkcionēšanas rezultātos. Minētie dalībnieki cenšas izvērtēt uzņēmuma finanšu stāvokli pēc viņiem pieejamās uzskaites informācijas. Šīm minētām darbībām kā pamatinstruments kalpo finanšu analīze, ar kuras palīdzību var objektīvi novērtēt

---

¹ **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. – 244.-245.lpp

² Turpat

³ Turpat

analizējamā objekta iekšējās un ārējās attiecības, un turpmāk pēc iegūtiem rezultātiem pieņemt pamatotu lēmumu.¹

Personas, kas ieinteresētas informācijas iegūšanā par uzņēmumu saimniecisko darbību, nosacīti var iedalīt divās kategorijās – ārējie un iekšējie lietotāji.

Iekšējie informācijas lietotāji ir uzņēmuma vadošais personāls un īpašnieki, kas pieņem dažādus lēmumus par ražošanas un finanšu jautājumiem. Šādu lēmumu pieņemšanā nepieciešama pilna, savlaicīga un precīza informācija, jo pretējā gadījumā uzņēmums var ciest zaudējumus vai pat bankrotēt.²

- Uzņēmuma vadība – personas, kurām īpašnieki uzticējuši uzņēmuma līdzekļus un to pārvaldīšanu. Galvenā uzmanība finanšu analīzes procesā tiek veltīta rentabilitātes paaugstināšanai un likviditātes saglabāšanai.
- Uzņēmuma darbinieki – darbiniekus interesē, vai uzņēmuma finansiālais stāvoklis ir stabils, vai tas attīstās, jo no tā ir atkarīgas darbinieku karjeras iespējas, darbavietas saglabāšana un darba samaksa. Finanšu pārskatu analīzes procesā galvenā uzmanība tiek pievērsta rentabilitātes, likviditātes un maksātspējas rādītājiem un to izmaiņu tendencēm.³

Ārējie informācijas lietotāji ir fiziskas un juridiskas personas, kuras nedarbojas pašā uzņēmumā, bet tām ir tieša vai netieša interese par uzņēmuma saimniecisko darbību:

- Uzņēmuma īpašnieki – īpašniekiem informācija nepieciešama, lai novērtētu, cik efektīvi uzņēmuma vadība pilda savas funkcijas un kādas ir tendences ieguldījumu vērtības pieaugumam. Akcionāriem, kapitāla daļu turētājiem visvairāk interesē uzņēmuma rentabilitātes un maksātspējas līmenis, iespējamo dividenžu lielums un to rentabilitāte.
- Darījumu partneri:

Pie šīs lietotāju grupas pieder:

- piegādātāji, kurus interesē, vai uzņēmums ir maksātspējīgs, tātad – vai spēs savlaicīgi norēķināties par piegādāto produkciju, un cik liels varētu būt finanšu risks, slēdzot piegādes līgumus;
- pirceji (patērētāji), kurus interesē informācija par uzņēmuma darbības turpināšanas iespējām, it īpaši, ja ir noslēgti ilgtermiņa līgumi par pasūtījumu piegādi. Finanšu

---

¹ **Zelgalve E.** *Finansu analīze un tās loma uzņēmuma vadībā*. Rīga : Latvijas Universitāte, 2002. – 6. lpp.

² **Jones M.** *Financial Accounting*. Chichester, England ; Hoboken, NJ : Wiley, 2006. – 11.lpp

³ **Šneidere R.** *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009. – 43.-45.lpp

analīzes procesā galvenā vērtība tiek pievērsta uzņēmuma maksātspējas un likviditātes rādītājiem.

- Kreditori – pie šīs lietotāju grupas pieskaitāmas kredītiestādes, kuras uzņēmumam izsniedz ilgtermiņa vai īstermiņa kredītus, piedāvā kredītlīnijas pakalpojumus. Kreditoriem ir jābūt pārliecinātiem, ka uzņēmums spēs samaksāt kredīta procentus, un, pienākot termiņam, dzēst parādu saistības. Tādēļ kreditori analizē un novērtē uzņēmuma rentabilitātes rādītājus, peļņas lielumu pirms kredīta procentu nomaksas un izmaiņas naudas plūsmas pārskatā.
- Valsts institūcijas – Statistikas pārvalde un Valsts ieņēmumu dienests. Statistikas pārvalde apkopo informāciju no uzņēmumu finanšu pārskatiem un aprēķina vidējos finanšu pamatrādītājus – maksātspēju, likviditāti, aktivitāti un rentabilitāti, sadalot šos finanšu pamatrādītājus pa vispārējās ekonomiskās darbības klasifikācijas veidiem. Valsts ieņēmumu dienests analizē uzņēmumu finanšu pārskatus, lai novērtētu uzņēmuma aprēķināto nodokļu lielumu un to samaksu valsts budžetā, jo nodokļu nomaksāšana ir viens no valsti un sabiedrību stabilizējošiem faktoriem nākotnē.
- Finanšu analītiķi un konsultanti – personas, kas sniedz finanšu pakalpojumus.
  1. Vērtspapīru brokeri – izpētot uzņēmuma finanšu pārskatus, sniedz konsultācijas saviem klientiem par uzņēmuma vērtspapīru iegādi
  2. Kredītu aģentūras - konsultē potenciālos kredīta devējus un arī biznesa partnerus par uzņēmuma maksātspēju un likviditāti
- Apdrošināšanas kompānijas - tām svarīga ir informācija par uzņēmuma īpašuma un finansiālo stāvokli, lai novērtētu iespējamo riska pakāpi, sniedzot apdrošināšanas pakalpojumus uzņēmumam.
- Arodbiedrības - analizē uzņēmuma finanšu pārskatus, lai organizētu sarunas ar uzņēmuma vadību par darbinieku darba līguma nosacījumu uzlabošanu – algas pielikumu, darba laika samazināšanu, veselības aprūpes uzlabošanu.¹

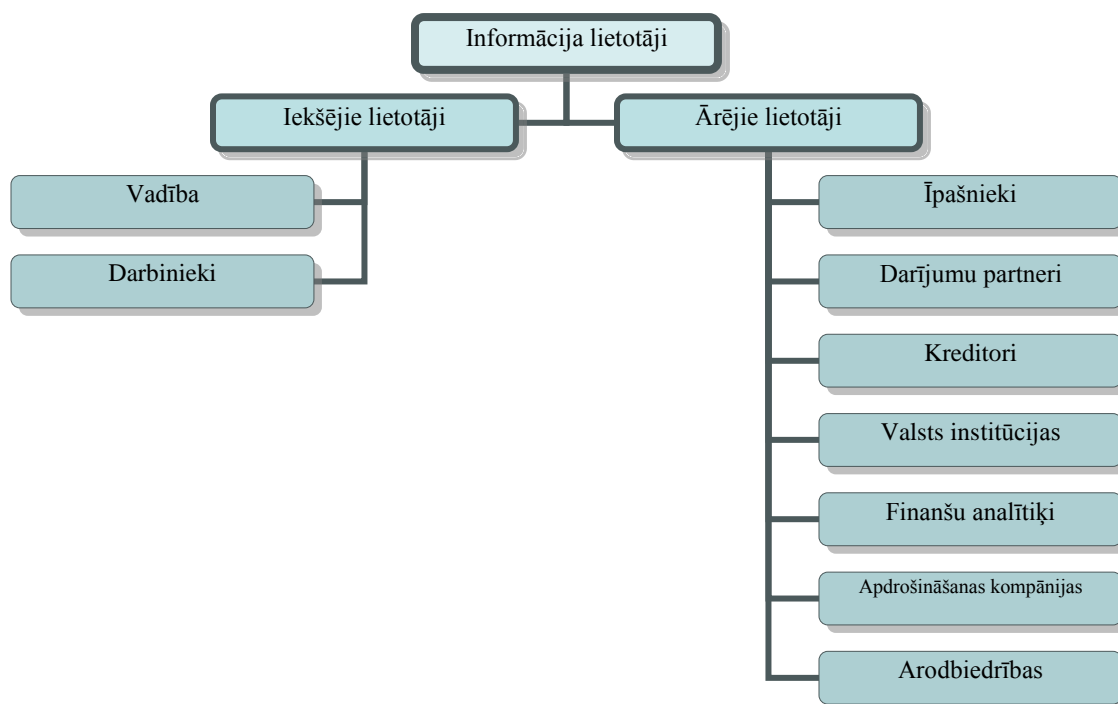
Lai uzskatāmāk parādītu finanšu informācijas lietotāju sadalījumu, autore literatūras avotos minēto informāciju ir apkopojusi *1.3. attēlā*.

Pēc *1.3. attēla* datiem redzams, ka finanšu analīzi lieto, gan uzņēmuma iekšējie, gan ārējie lietotāji. Iekšējie lietotāji ir uzņēmuma vadība un darbinieki kas pieņem dažādus lēmumus par

---

¹ Šneidere R. *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009. – 43.-45.lpp

ražošanas un finanšu jautājumiem, bet ārējie lietotāji ir īpašnieki, darījumu partneri, kreditori, valsts institūcijas, finanšu analītiķi, apdrošināšanas kompānijas un arodbiedrības. Tā kā, finanšu analīzes lietotāju loks ir tik plašs, tad finanšu analīzei jābalstās uz vienotu analīzes veikšanas metodiku, tas nozīmē, ka aprēķinātajiem lielumiem ir jābūt salīdzināmiem, lai sniegtu skaidru un patiesu priekšstatu par uzņēmuma finansiālo situāciju, jo no finanšu analīzē atspoguļotās informācijas lielā mērā ir atkarīga uzņēmuma nākotne.

1.3. att. Finanšu informācijas lietotāju sadalījums¹

Finanšu pārskatu lietotāju raksturojums ļauj secināt, ka uzņēmējdarbības rezultātu novērtēšana ir nepieciešama visas sabiedrības interesēs kopumā, kā arī atsevišķu finanšu pārskatu lietotāju grupu interesēs saimnieciska rakstura lēmumu pieņemšanā.

Nākošajā apakšnodaļā tiks analizētas finanšu analīzes metodes un paņēmieni.

¹ *Autores veidots attēls izmantojot: Jones M. Financial Accounting. Chichester, England; Hoboken, NJ : Wiley, 2006. – 7.lpp*

1.5. Finanšu analīzes metodes un paņēmieni

Uzņēmuma finanšu stāvokļa novērtēšanas process nav vienkāršs un tas sastāv no vairākiem posmiem. Autoru M. Rurāne un S. Saksanova literatūras avotos tiek izdalīti vairāki posmi, kuri ir jāiziet, veicot uzņēmuma finanšu analīzi, kurus autore ir apkopojusi *1.1. tabulā*.

1.1. tabula

Finanšu analīzes veikšanas procesa posmi¹

Posms	Posma darbības saturs
1. posms	Finanšu datu vākšana un to izprašana.
2. posms	Finanšu datu apstrāde un komplektēšana.
3. posms	Uzņēmuma pārskatu vispārējais novērtējums, izmantojot <i>vertikālo un horizontālo analīzi</i> .
4. posms	Uzņēmuma ekonomiskā stāvokļa diagnostika četros galvenajos virzienos: <i>maksātspējas, ienesīguma novērtējums, uzņēmuma līdzekļu aprīte, likviditātes novērtēšana</i> , izmantojot koeficientu optimizāciju.
5. posms	Uzņēmuma attīstības tendenču noskaidrošana, analizējot finanšu koeficientus, izmantojot saprātīgus apsvērumus.

Pēc *1.1. tabulas* redzams, ka *pirmā posma* uzdevums ir ne tikai finanšu datu savākšana, bet arī to izprašana, jo tieši nespēja saprast finanšu datus bieži vien noved pie to nespējas pareizi interpretēt. *Otrā posma* uzdevums ir finanšu datu pareiza apstrāde un komplektēšana. Ja informācija netiek pareizi saorganizēta, tad analīzes secinājumi var būt nepareizi. Trešajā posmā jāveic uzņēmuma pārskatu vispārējais novērtējums, izmantojot *vertikālo un horizontālo analīzi*. Šajā posmā tiek noskaidroti uzņēmuma uzskaites politikas galvenie aspekti. *Ceturtajā posmā* tiek aprēķināti finanšu koeficienti, bet *piektajā posmā* tiek noteiktas uzņēmuma attīstības tendences analizējot finanšu koeficientus, izmantojot saprātīgus apsvērumus, kas nozīmē to, ka analizējot uzņēmuma finansiālo stāvokli nepieciešams pēc iespējas ievērot faktoros, kas gan tieši, gan

¹ *Autores veidota tabula izmantojot: Rurāne M. Finanšu menedžments. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. – 249 lpp un Saksanova S. Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes. Rīga : Merkūrijs Lat, 2006. – 24 lpp.*

netieši ietekmē šo koeficientu izmaiņas, lai varētu objektīvi novērtēt uzņēmuma attīstības iespējas.

Apkopojot dažādos literatūras avotos izteiktos autoru viedokļus var izdalīt vairākas finanšu analīzes **metodes**:

- a.) attīstības tendenču analīze;
- b.) pārskatu lasīšana;
- c.) bilances posteņu absolūto un relatīvo rādītāju izmaiņu analīze;
- d.) faktoru analīze;
- e.) finanšu koeficientu analīze.

Attīstības tendenču analīzes uzdevums ir noteikt uzņēmuma ekonomiskās izaugsmes rādītāju izmaiņas pēdējo gadu laikā. Uzņēmuma ekonomiskā izaugsme tiek vērtēta pēc pārdošanas apjomu, peļņas, aktīvu vērtības un pašu kapitāla un kopējā kapitāla izmaiņām. Ilgtermiņa analīze ļauj noskaidrot izmaiņu dinamiku uz labo vai sliktu pusi, noskaidrot galvenās problēmas un prognozēt uzņēmuma attīstības stratēģiju.¹

Pārskatu lasīšana ir pārskatos esošo absolūto rādītāju pētīšana. Pārskatu lasīšanā svarīga katra posteņa satura izpratne, tā novērtēšana saistībā ar lomu, uzņēmuma darbību un citiem posteņiem, posteņu izmaiņas raksturu un šo izmaiņu ietekmi uz uzņēmuma ekonomiku. Pārskatu lasīšanā ir jāizprot bilances savstarpējās sakarības.²

Bilances posteņu absolūto un relatīvo rādītāju izmaiņu analīzē tiek noskaidrotas dažādas finanšu rādītāju absolūtās, relatīvās novirzes, to izmaiņu apjomi un cēloņi. Pastāv divi nosacījumi, kāpēc nepieciešams veikt bilances posteņu relatīvo rādītāju analīzi:

1. tiek nodrošināta pāreja uz salīdzināmiem rādītājiem. Ir iespējams novērtēt un salīdzināt uzņēmuma darbības rezultātus atkarībā no izmantoto resursu struktūras;
2. salīdzinošu rādītāju izmantošana novērš inflācijas negatīvo ietekmi, kāda rodas, novērtējot absolūtos lielumos.

Bilances posteņu *relatīvo rādītāju* izmaiņu analīze atklāj uzņēmuma līdzekļu avotu struktūras izmaiņas procentos, par bāzi ņemot bilances kopsummu.

Bilances posteņu *absolūto rādītāju* izmaiņu analīze ir bilances attiecīgo posteņu salīdzināšana ar iepriekšējo gadu attiecīgajiem posteņiem.³

---

¹ **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. – 249. lpp

² Turpat 250. lpp

³ **Kālis. I.** *Finanšu vadība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002; 30.lpp

Faktoranalīze – tā ir dažu faktoru ietekmes analīze uz kopējo rādītāju rezultātu, veicot šo analīzi ar determinētā vai stohastiskā paņēmiena palīdzību. Turklāt faktoranalīze var būt gan vērsta taisnā virzienā, t.i., noslēgumā rezultāta rādītājam sadaloties atsevišķās sastāvdaļās. Šī analīze var būt vērsta arī atpakaļvirzienā, kad atsevišķi elementi tiek savienoti rezultāta kopējā rādītājā.¹

Finanšu koeficienti parāda absolūto finanšu rādītāju proporcijas starp dažādiem pārskatu posteņiem. Finanšu koeficientu pozitīvā nozīme ir to vienkāršs aprēķins. Metodes būtība izpaužas attiecīgā rādītāja aprēķināšanā un tā salīdzināšanā ar kādu bāzi, piemēram, šādām:

- vispārpieņemtie parametri;
- nozares vidējie rādītāji;
- pagājušo gadu analogiskie rādītāji;
- konkurējošo uzņēmumu rādītāji;
- kādi citi analizējamā aprēķina rādītāji.²

Vispārpieņemtie parametri. Aprēķinātos rādītājus (koeficientus) salīdzina ar šo rādītāju ideālo (vēlamo) līmeni. Lai to varētu uzskatāmāk izprast, autore, analizējot dažādos literatūras avotos izteiktos autoru viedokļus, *1.2. tabulā* ir apkopojusi finanšu koeficientu ieteicamos lielumus.

1.2. tabula

Finanšu koeficientu ieteicamie lielumi³

Rādītājs	Normatīvs
Kopējā likviditāte	$1 < k < 2$
Starp-seguma likviditāte	$0,8 < k < 1$
Absolūtā likviditāte	$0,20 < k < 0,25$
Finansiālās atkarības koeficients	$k < 0,5$
Finansiālās neatkarības koeficients	$k > 0,5$
Finansiālā līdzsvara koeficients	$k < 1$
Maksājamo % seguma koeficients	$k > 3$
Visu aktīvu aprites koeficients	$k > 3$

¹ **Zelgalve E.** *Finansu analīze un tās loma uzņēmuma vadībā*. Rīga : Latvijas Universitāte, 2002. – 38. lpp.

² **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga : Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. – 251.lpp

³ *Autores veidota tabula izmantojot: Rurānes M. un Kālis I. Literatūras avotus*

Šie rādītāji atspoguļo vēlamo līmeni, taču tos nevajadzētu idealizēt, jo pilnīgi visiem uzņēmumiem tos piemērot ir grūti, jo katram uzņēmumam ir sava specifika, kuru obligāti jāņem vērā, vērtējot šos finanšu rādītājus.

Tiek uzskatīts, ka tad, ja finanšu koeficientu faktiskais līmenis ir sliktāks par bāzes rādītāju, tas norāda uz vispārīgajām vietām uzņēmuma darbībā, kuras būtu papildus jāanalizē. Starp citu, papildus analīze var arī neapstiprināt iepriekšējo negatīvo novērtējumu. Dažos gadījumos kāds koeficienta lielums neatbilst vispārpieņemtajai normai kādu specifikāciju, konkrētu apstākļu vai uzņēmuma darbības politikas dēļ.¹

Salīdzināšana ar nozares vidējiem rādītājiem dod iespēju noteikt uzņēmuma finansiālā stāvokļa konkurētspēju, salīdzinot ar citiem nozares uzņēmumiem. Turpretī salīdzināšana ar nozares labāko uzņēmumu datiem dod iespēju redzēt, uz ko vēršama uzmanība, lai analizējamais uzņēmums maksimāli pietuvotos labākajam.

Visbiežāk pielietotā un arī visnoderīgākā metode finansiālā stāvokļa novērtēšanai ir **koeficientu dinamikas jeb tendenču pētīšana**, tas iespējams, ja uzņēmums darbojas vismaz trīs gadus.²

Visbiežāk literatūrā finanšu koeficientu rādītājus iedala šādās grupās:

- 1. Likviditātes rādītāji** (liquidity ratios) – ar tiem raksturo uzņēmuma spēju atmaksāt īstermiņa saistības.
- 2. Maksāspējas rādītāji** (leverage ratios) - tie rāda uzņēmuma saistību attiecību salīdzinājumā ar pašu kapitālu, palīdz novērtēt uzņēmuma spēju palielināt saistību summu, novērtēt spēju palielināt saistību summu, novērtēt spēju noteiktā termiņā dzēst savas saistības.
- 3. Aktivitātes rādītāji** (efficiency ratios) - tie rāda, cik efektīvi uzņēmums izmanto tā rīcībā esošos līdzekļus.
- 4. Rentabilitātes rādītāji** (profitability ratios) - rāda cik ienesīgi uzņēmums strādā. Peļņa ir galvenā uzņēmuma veiksmes atslēga. Rentabilitātes rādītājus parasti izteic procentu formā.³

Šie rādītāji detalizētāk pa grupām tiks analizēti darba turpmākajās apakšnodaļās.

---

¹ **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. – 251.lpp

² **Kālis I.** *Finanšu vadība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002; 28.lpp

³ **Jones M.** *Financial Accounting*. Chichester, England ; Hoboken, NJ : Wiley, 2006. – 224-229.lpp

1.6. Likviditātes, maksāspējas, aktivitātes un rentabilitātes rādītāju raksturojums

1.6.1. Likviditāte rādītāji

Uzņēmuma likviditāte ir spēja veikt visus maksājumus un norēķināties ar kreditoriem noteiktā termiņā un noteiktā summā.

Likviditāte ir centrālais jēdziens uzņēmuma finansiālajā darbībā. Uzņēmuma darbības uzdevums ir nodrošināt pastāvīgu pietiekamu maksāšanas līdzekļu daudzumu.

Likviditāte nosaka uzņēmuma veiksmīgu eksistenci vai tās beigas, jo ilgstoša nespēja nokārtot maksājumus (nelikviditāte) nozīmē uzņēmuma krahu.¹

Likviditāti apskata no diviem viedokļiem: no uzņēmuma likviditācijas viedokļa un no uzņēmuma darbības turpināšanas viedokļa.

1. No uzņēmuma likviditācijas viedokļa, jānoteic kādi maksāšanas līdzekļi būtu uzņēmuma rīcībā, ko varētu novirzīt saistību dzēšanai, ja maksāspējas vai nepietiekamas rentabilitātes dēļ uzņēmums būtu jālikvidē.
2. No uzņēmuma darbības turpināšanas viedokļa jānovērtē varbūtība, ka uzņēmums varētu kļūt maksātnespējīgs un tiktu ierosināta piespiedu likviditācija.²

Informācijai par likviditāti ir jāseko regulāri, jo maksātnespējas iestāšanās noved pie uzņēmuma darbības pārtraukšanas. Uzņēmēju parasti interesē nākotnē sagaidāmā likviditāte, nevis likviditāte finanšu pārskatu jeb pagātnes skatījumā. Sagaidāmo likviditāti prognozē, izmantojot finanšu plāna datus.³

Ja uzņēmuma likviditāte ir zema, uzņēmumam nav pieejamas dažādas saimniekošanas priekšrocības. Piemēram, netiek dota iespēja saņemt dažādas atlaides, iegādājoties resursus, liegti izdevīgāki komercdarījumi u.c.

Par uzņēmuma likviditāti interesējas visi finanšu pārskatu lietotāju grupu pārstāvji.

Uzņēmuma īpašniekiem zema likviditāte norāda uz saimniekošanas rentabilitātes pazemināšanos, jaunu finanšu resursu piesaistīšanas grūtībām vai pat neiespējamību, daļēju vai pilnīgu ieguldītā kapitāla zaudēšanu.

---

¹ Rurāne M. *Uzņēmuma finanses*. Rīga : Jumava, 2007. – 21. lpp

² Bednarskis L., Paupa V., Vaikulis J. *Finansu pārskatu analīze*. Rīga: Latvijas Universitāte, – 18.lpp.

³ Rurāne M. *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Jumava, 2007. – 119.lpp

Kreditoriem nepietiekama kreditējamā uzņēmuma likviditāte norāda uz varbūtību, ka tiks aizkavēta pamataizdevuma summas atgūšana.

Likviditātes līmenis ietekmē arī uzņēmuma attiecības ar klientiem, preču darījumu partneriem. Zemā likviditāte viņiem nozīmē, ka var rasties problēmas līgumattiecību pildīšanā.¹

Pirms likviditātes koeficientu pētīšanas vispirms ir jānoskaidro tādi jēdzieni kā *apgrozāmie līdzekļi* un *īstermiņa saistības*.

„Gada pārskatu likuma” 15. pants nosaka, ka uzņēmuma līdzekļi, kas paredzēti ilgai lietošanai vai ieguldīti ilglietojamā īpašumā, ir ilgtermiņa ieguldījumi. Citi līdzekļi ir **apgrozāmie līdzekļi**.

„Gada pārskatu likuma” 10. pantā tiek izdalīts šāds apgrozāmo līdzekļu posteņu grupējums:

1. krājumi;
2. pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi;
3. debitori;
4. īstermiņa finanšu ieguldījumi;
5. nauda.

Visas iepriekš minētās apgrozāmo līdzekļu sastāvdaļas atšķiras pēc likviditātes pakāpes.

Par *likvīdiem aktīviem* sauc tos aktīvus, kuri jau atrodas naudas formā kā arī tos, kurus ātri var pārvērst naudas formā. Palielinoties likvīdo aktīvu summai, paaugstinās uzņēmuma likviditāte un maksātspēja.²

Īstermiņa saistības – kapitāls, kuru uzņēmumā investē kreditori no malas un kura dzēšanas termiņš nepārsniedz vienu gadu (saistības ar piegādātājiem, par nodokļiem, par darba algu).³

Īstermiņa saistības parasti dzēš ar uzņēmuma rīcībā esošajiem apgrozāmiem līdzekļiem, vai arī veido citas īstermiņa vai ilgtermiņa saistības.

Praksē plaši zināmi ir šādi tekošo saistību veidi:

1. saistības pret kreditoriem;
2. parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem;
3. īstermiņa aizņēmumi;
4. nodokļi un pārējie maksājumi budžetā.

---

¹ **Kālis. I.** *Finanšu vadība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002; 42.lpp

² Turpat, 42.-47.lpp

³ **Rurāne M.** *Uzņēmuma finanses*. Rīga : Jumava, 2007. – 253.lpp

Uzņēmuma likviditātes vērtēšanai izmanto vairākus relatīvos rādītājus. Viens no otra tie atšķiras ar to aprēķināšanai izmantojamo apgrozāmo līdzekļu sastāvu, kas pieņemti par īstermiņa saistību sedzējiem.¹

Kopējās likviditātes koeficients (L_1) :

$$L_1 = \text{Apgrozāmie līdzekļi} / \text{Īstermiņa saistības [1.1.]}^2$$

Kopējās likviditātes koeficients parāda uzņēmuma spēju dzēst savas īstermiņa saistības ar tā rīcībā esošajiem apgrozāmajiem līdzekļiem. Ja apgrozāmo līdzekļu vērtība ir augstāka nekā īstermiņa saistību vērtība, tas liecina, ka uzņēmumam ir rezerves saistību dzēšanai uzņēmuma likviditācijas gadījumā. Analizējot šo rādītāju, svarīgi ir izvērtēt apgrozāmo līdzekļu struktūru pēc to likviditātes pakāpēm, jo, piemēram, pārmērīgi ražošanas krājumi un novecojuši debitoru parādi var pilnīgi nepārvērsties maksāšanas līdzekļos.³

Kopējās likviditātes rādītājs novērtē uzņēmuma aktīvu un pasīvu termiņu struktūru jeb cik precīzi uzņēmums ievēro aktīvu un kapitāla struktūras veidošanas pamatnosacījumu- apgrozāmo līdzekļu iegādei novirzīt īstermiņa saistības, bet ilgtermiņa ieguldījumiem izmantot ilgtermiņa kapitālu. Salīdzinot plānoto ar faktisko un iepriekšējiem periodiem, var noteikt uzņēmuma tendences un sabalansētās kapitāla struktūras veidošanā.⁴

Koeficienta teorētiskā pietiekamība pēc daudzu autoru domām, ir robežās no [1 – 2]. Ja kopējās likviditātes koeficienta līmenis ir par zemu, tad uzņēmumā var veidoties grūtības īstermiņa saistību kārtīšanā. Ja turpretī tas ir par augstu, tad uzņēmums pārāk daudz kapitāla ieguldījis apgrozāmo līdzekļu posteņos vai arī nepietiekami izmantojis īstermiņa kredītus.

Kopējās likviditātes koeficientu iespējams paaugstināt divējādi:

1. palielinot apgrozāmo līdzekļu atsevišķo posteņu lielumu;
2. pazeminot īstermiņa saistību lielumu.

Atrās likviditātes koeficients (L_2):

$$L_2 = (\text{Naudas līdzekļi} + \text{Īstermiņa vērtspapīri} + \text{Debitori}) / \text{Īstermiņa saistības [1.2.]}^5$$

Ātrās likviditātes koeficients parāda uzņēmuma spēju atmaksāt īstermiņa parādus ar apgrozāmajiem līdzekļiem, kuri uzskatāmi par likvidākiem apgrozāmajiem līdzekļiem.

Absolūtās likviditātes koeficients (L_3):

¹ Kālis, I. *Finanšu vadība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002, 42.-47.lpp

² Turpat 47. lpp

³ Elliott B., Elliott J. *Financial accounting, reporting and analysis* : international edition 2nd edition. Harlow : Prentice-Hall, 2006. – 500-501.lpp

⁴ Zariņa V., Strēle I. *Finanšu plānošana uzņēmumā*. Rīga : Lietišķās informācijas dienests, 2009. – 48. lpp.

⁵ Kālis, I. *Finanšu vadība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002, 50.lpp

$$L_3 = \text{Naudas līdzekļi} + \text{Īstermiņa vērtspapīri} / \text{Īstermiņa saistības} [1.3.]^1$$

Absolūtās likviditātes koeficients parāda, kādu daļu no Īstermiņa saistībām var dzēst ar uzņēmuma rīcībā esošajiem maksāšanas līdzekļiem nekavējoties.

Uzskata, ka jo augstāks likviditātes koeficients, jo augstāka uzņēmuma likviditāte.

Tomēr visos gadījumos tā nav, jo šī koeficienta aprēķināšanas metodikai piemīt vairākas nepilnības:

- Aprēķinot šo koeficientu, pieņ m, ka visi apgrozāmie līdzekļi ir likv di. Šāds pieņēmums bieži ir nere ls, it sevišķi tas attiecas uz krājumiem.

- Koeficients var paaugstināties nevēlamu procesu dēļ. Piemēram, ja uzņēmums iepriekš neparedzētu iemeslu dēļ sašaurina ražošanu, tad var pieaugt krājumi, t.i., agrāk iegādātie materiāli var izrādīties lieki. Gadījumā, ja pircējs kļūst maksātnespējīgs, pieaug debitoru parādi. Minēto apstākļu dēļ palielinās apgrozāmo līdzekļu atlikums un līdz ar to paaugstinās likviditātes koeficients.

- Likviditātes rādītājs atsevišķos gadījumos var pārvērsties par pretējo, t.i., likviditācijas rādītāju. Tikai likviditācijas gadījumā uzņēmums pārdod lielu daļu krājumu, lai varētu dzēst Īstermiņa saistības.

- Šis koeficients atspoguļo statistiku, t.i., stāvokli uz noteiktu datumu. Aprēķinā netiek ņemta vērā līdzekļu apgrozība.²

Likviditātes rādītājs - darba kapitāls (*working capital*) :

$$\text{Darba kapitāls} = \text{Apgrozāmie līdzekļi} - \text{Īstermiņa saistības} [1.4.]^3$$

Šis ir viens no plašāk pielietotajiem likviditātes absolūtajiem rādītājiem. Tas ir būtisks ne tikai tādēļ, ka tas atspoguļo likvīdu aktīvu vērtību, kas nodrošina kreditoru intereses, bet arī tāpēc, ka tas ir likvīdu aktīvu rezerves lielums neparedzētu izdevumu segšanai, kas veidojas naudas līdzekļu nesaskaņotu ieņēmumu un izdevumu rezultātā.

„*Working capital*” saprot kā apgrozāmo līdzekļu pārsniegumu p r Īstermiņa saistībām. Šis kapitāls ir starpība starp dieviem lielumiem. Ja starpība ir negatīva, tas nozīmē, ka kapitāls iztrūkst.⁴

Darba kapitāls tiek dēvēts arī par tīro apgrozāmo kapitālu, tā palielinājums liecina par uzņēmuma likviditātes līmeņa pieaugumu. Tajā pašā laikā t r  apgrozāmā kapitāla pieaugums,

¹ Kālis. I. *Finanšu vadība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002, 50.lpp

² Rurāne M. *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Jumava, 2007. – 119.-120. lpp

³ Turpat 305.-307 lpp

⁴ Kālis. I. *Finanšu vadība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002, 44..lpp

nemainoties īstermiņa saistību summai, var liecināt arī par lēni likvīdo līdzekļu pieaugumu – ražošanas krājumu vai debitoru parādu pieaugumu, kas savukārt negatīvi ietekmē apgrozāmo līdzekļu aprites ātrumu. Tāpēc objektīvai apgrozāmo līdzekļu izmaiņu novērtēšanai ir jāveic padziļināta apgrozāmo līdzekļu bilances posteņu analīze.

Tīrie apgrozāmie līdzekļi ir nepieciešami uzņēmuma finansiālās stabilitātes uzturēšanai, jo apgrozāmo līdzekļu pārsvars pār īstermiņa saistībām liecina, ka uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu vērtība ir pietiekama ne tikai īstermiņa saistību segšanai, bet tam ir arī finanšu resursi savas darbības paplašināšanai nākotnē, turpretī pārmērīgs tīrā apgrozāmā kapitāla pārsvars par optimālo nepieciešamo lielumu liecina par resursu neefektīvu izmantošanu.¹

Apkopojot dažādos literatūras avotos minēto informāciju, autore secina, ka likviditātes rādītājs ir nozīmīgs rādītājs, jo ļauj prognozēt iespējamās sekas uzņēmuma maksātspējas rezultātā, jo likviditāte ir likvīdo līdzekļu pietiekams daudzums, kas nodrošina iespēju noteiktos termiņos dzēst savas saistības. Uzņēmums tiek uzskatīts par likvīdu, ja tā apgrozāmie līdzekļi var tikt pārvērsti naudā 12 mēnešu laikā un to summa pārsniedz īstermiņa saistības. Tomēr jāatzīmē, ka likviditātes novērtējumā var būt neprecizitāte divu iemeslu dēļ – divām kompānijām ar vienādu likviditātes rādītāju var būtiski atšķirties tekošā maksātspēja, ja atšķiras to apgrozāmo līdzekļu struktūra, kā arī darba kapitāla apjoms ir atkarīgs no nozares, kurā uzņēmums darbojas un no saimnieciskās darbības cikla ilguma. Tāpēc ikviens novērtējums pamatojoties tikai uz likviditātes rādītājiem var būt apšaubāms.

1.6.2. Maksātspējas rādītāji

Maksātspēja ir uzņēmuma gatavība noteiktā termiņā apmaksāt savas saistības (gan īstermiņa, gan ilgtermiņa) un atspoguļo uzņēmuma finanšu riska līmeni.²

Uzņēmuma aktīvi tiek finansēti no diviem avotiem – pašu un aizņemtā kapitāla. Aizņemto kapitālu veido uzņēmuma saistības ar darījuma partneriem, komercbankām, darbiniekiem, valsti. Saistību līmeņa vērtēšanā galvenais kritērijs ir finansiālā riska līmenis. Tas ir risks, kuru ietekmē aktīvu finansēšanas avoti un veids. Pieaugot aizņemtā kapitāla īpatsvaram bilances aktīvā, pieaug finanšu riska līmenis.³

---

¹ Rurāne M. *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Jumava, 2007. – 305.-307 lpp

² Zariņa V., Strēle I. *Finanšu plānošana uzņēmumā*. Rīga : Lietišķās informācijas dienests, 2009. – 52.lpp.

³ Rurāne M. *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Jumava, 2007. – 298.lpp

Saistību vai maksāspējas rādītāji ir īpaši svarīgi esošajiem un potenciālajiem kreditoriem, jo tie rāda kādā mērā uzņēmuma ieņēmumi sedz procentu un citus fiksētus maksājumus, kā arī to, vai uzņēmuma likviditācijas gadījumā ir pietiekami daudz aktīvu, lai segtu saistības. Uzņēmuma darbiniekus šie rādītāji interesē, jo aprēķinātie procenti ir uzskatāmi par izmaksām, kas palielina uzņēmuma saistības. Ja aizņēmumu un tātad arī maksājamo procentu summas ir pārmērīgas, uzņēmumam var draudēt bankrots.¹

Finansiālās neatkarības jeb pašu kapitāla līdzdalības koeficients parāda pašu kapitāla īpatsvaru finansēšanas avotu struktūrā. Jo augstāks šis rādītājs, jo augstāks ir uzņēmuma finansiālās drošības līmenis.

Koeficients tiek aprēķināts šādi:

$$\text{Finansiālās neatkarības koeficients} = \text{Pašu kapitāls} / \text{Balances kopsumma} [1.5.]^2$$

Šis rādītājs kreditoriem un naudas ieguldītājiem raksturo to interešu aizsardzības pakāpi – kādu daļu no kopkapitāla veido pašu kapitāls.

Augsts pašu kapitāla īpatsvars un tā pieaugums neliecina par uzņēmuma stāvokļa uzlabošanos un spēju ātri reaģēt uz lietišķās situācijas izmaiņām. Tieši pretēji, aizņemtā kapitāla izmantošana liecina par uzņēmuma elastību, tā spēju saņemt kredītus un tos atdot, par kredītuzticību uzņēmumam.

Visus saistību rādītājs jeb finansiālās atkarības koeficients raksturo uzņēmuma finansiālo atkarību no kreditoriem. Aizņemtā kapitāla piesaistīšana izraisa procentu maksājumus, kā arī maksājumu saistību dzēšanu, jo šis rādītājs ir zemāks, jo labprātāk kreditori izsniegs kredītu.

Šo koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$\text{Finansiālās atkarības koeficients} = \text{Saisības} / \text{Balances kopsumma} [1.6.]^3$$

Jo augstāks ir šis rādītājs, jo vairāk parādu ir uzņēmumam, līdz ar to pastāv risks atmaksāt aizdotās summas un arī kredīta procentus. Kreditori parasti vēlas, lai šis rādītājs būtu zemāks, līdz ar to ir drošākas iespējas netraucēti saņemt atpakaļ aizdotās summas. Augsts šis rādītājs norāda, ka par aizņemto kapitālu ir jāmaksā liela procentu summa un uzņēmumam kreditēšanas noteikumi būs stingrāki, vai arī tas var zaudēt iespēju vēl saņemt kredītus.⁴

¹ Bednarskis L., Paupa V., Vaikulis J. *Finansu pārskatu analīze*. Rīga : Latvijas Universitāte, – 23 lpp.

² Rurāne M. *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Jumava, 2007. – 299. lpp

³ Turpat

⁴ Turpat

Saistību attiecība pret pašu kapitālu jeb finansiālā līdzsvara koeficients ir kopējā saistību un pašu kapitāla attiecība.

Šo koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$\text{Saistību attiecība pret pašu kapitālu} = \text{Saistības} / \text{Pašu kapitāls} [1.7.]^1$$

Ieteicams, lai aizņemtā kapitāla summa nepārsniegtu pašu kapitāla summu, taču tas ir atkarīgs no nozares. Šo koeficientu sauc arī par finanšu sviru, un tas ir viens no svarīgākajiem rādītājiem, kas parāda, kā aizņemtā kapitāla izmantošana palielina pašu kapitāla atdevi.

Veidojot kapitāla struktūru, vadībai vajadzētu nodrošināt uzņēmuma maksātspēju, tomēr nebūtu pareizi par mērķi izsludināt saistību maksimālo samazinājumu, jo visu saimniecisko darbību finansēt no pašu kapitāla nav izdevīgi. Tātad jāatrod tāds saistību un pašu kapitāla līdzsvars, lai būtu nodrošināta gan maksātspēja, gan kapitāla efektīva izmantošana.²

Maksājamo procentu seguma koeficients ir viens no kreditoru finanšu analīzes rādītājiem, kas palīdz noteikt aizņēmēja spēju segt procentu maksājumus no savas pamatdarbības.

Šo koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$\text{Maksājamo procentu seguma koeficients} = \text{Peļņa pirms procentu maksājumiem un nodokļiem} / \text{Procentu maksājumi} [1.8.]^3$$

No formulas izriet, ka, jo lielāki ir potenciālā aizņēmēja ienākumi, respektīvi, ienākumi no pamatdarbības, jo vieglāk viņam ir segt procentu maksājumus. Kredīta procentu segšanas avots ir ieņēmumi no pamatdarbības; tiem samazinoties, samazinās aizņēmēju kredītspēja. Par drošu kredītiestādes uzskata koeficientu, kas sasniedz 3.⁴

Investīciju seguma koeficients raksturo to aktīvu daļu, kas tika finansēta no pašu kapitāla un ilgtermiņa saistībām. Pašu finanšu avotu normālā robeža ir 0,85 – 0,90. Ja koeficients noslīd zem 0,75, situācija kļūst kritiska.⁵

Šo koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$\text{Investīciju seguma koeficients} = (\text{Pašu kapitāls} + \text{Ilgtermiņa saistības}) / \text{Aktīvi} [1.9.]^6$$

Apkopojot dažādos literatūras avotos minēto informāciju, autore secina, ka maksātspējas rādītāji ļauj novērtēt pašu un aizņemtā kapitāla līdzdalības pakāpi aktīvu finansēšanā, uzņēmuma darbības finansēšanas avotus, kā arī aizņemtā kapitāla izmantošanas efektivitāti. Maksātspējas

¹ Rurāne M. *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Jumava, 2007. – 299. lpp

² Zariņa V., Strēle I. *Finanšu plānošana uzņēmumā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009. – 53. lpp.

³ Kassalis J., Kassale M. *Aizdevumu apkalpošanas un naudas plūsmas rādītāju analīze: teorētiskās nostādnes*. Grām.: Latvijas universitātes raksti. 2007. 718. sēj. Ekonomika VI, Rīga. 162. lpp.

⁴ Turpat.

⁵ Kālis. I. *Finanšu vadība*. Rīga : Latvijas Universitāte, 2002; 38.lpp

⁶ Turpat

rādītāji jāpieņem kā ieteikums pēc kura vadīties analīzes procesā, jo uzņēmuma pašu kapitāla daļa var būt mazāka, par 50% no kopējā kapitāla lieluma, taču uzņēmums var saglabāt savu finansiālo stabilitāti un spēju savlaicīgi norēķināties ar kreditoriem.

1.6.3. Aktivitātes rādītāji

Šīs grupas rādītāji rāda, cik intensīvi uzņēmums izmanto savus aktīvus, lai saražotu produkciju pārdošanai. Šie rādītāji dod iespēju spriest par to vai ieguldījumi uzņēmuma aktīvos nav par lielu vai par mazu. Ja ieguldījumi ir par lielu, tad var būt, ka līdzekļi ir iesaistīti tādos aktīvos, kurus būtu lietderīgāk izmantot citiem mērķiem. Tā piemēram, uzņēmumam var būt lieki ražošanas krājumi, ko var pārdot un ieņēmumus novirzīt izdevīgākiem mērķiem. Ja ieguldījumi ir par mazu, uzņēmums var izrādīties nespējīgs pietiekamā līmenī apkalpot pircējus, vai arī ražot produkciju. Var būt, ka uzņēmums gūst labumu no krājumu palielināšanas, jo efektīvāka klientu apkalpošana var izrādīties svarīgāka nekā naudas vai vērtspapīru atlikumu palielināšana.¹

Visu aktīvu aprites koeficients parāda aktīvu aprites ātrumu. Visiem aktīviem jāaprit vismaz vienu reizi gadā, bet analizēt rādītāju iespējams tikai konkrētās nozares kontekstā

Šo rādītāju aprēķina pēc formulas:

$$\text{Visu aktīvu aprite} = \text{Neto apgrozījums} / \text{Aktīvu vidējā bilances vērtība} [1.10.]^2$$

Šis koeficients rāda, cik efektīvi tiek izmantoti aktīvi neto apgrozījuma veidošanā.

Šo rādītāju var izteikt arī aprites dienās:

Pircēju un pasūtītāju parādu aprites koeficients rāda, cik reizes vidēji gada laikā pircēju un pasūtītāju parādi pārvēršas naudas līdzekļos.

Šo koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$\text{Pircēju un pasūtītāju aprite} = \text{Neto apgrozījums} / \text{pircēju un pasūtītāju vidējā bilances vērtība} [1.11.]^3$$

Šo koeficientu var izteikt dienās, dalot gada vidējo dienu skaitu ar pircēju un pasūtītāju aprites koeficientu:

$$\text{Pircēju un pasūtītāju parādu aprite dienās} = \text{Dienu skaits gadā (365)} / \text{Pircēju un pasūtītāju aprites koeficients} [1.12.]^4$$

¹ Bednarskis L., Paupa V., Vaikulis J. *Finansu pārskatu analīze*. Rīga : Latvijas Universitāte, – 29. lpp.

² Kālis I. *Finanšu menedžments*. Rīga : Latvijas Universitāte, 2004. – 162.lpp

³ Rurāne M. *Finansu pārvaldība* . Rīga : Latvijas izglītības fonds, 2001. – 239. lpp.

⁴ Turpat

Pircēju un pasūtītāju parādu aprites analīzei kā salīdzināšanas bāzi var izmantot arī parādu piegādātājiem aprites rādītāju dienās, ko aprēķina pēc formulas:

$$\text{Parādu piegādātājiem aprīte dienās} = \text{parādu piegādātājiem vidējā bilances vērtība} * 365 / \text{Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas [1.13.]¹$$

Ilgtermiņa ieguldījumu aprītes koeficients

Šo koeficientu aprēķina pēc šādas formulas:

$$\text{Ilgtermiņa ieguldījumu aprīte} = \text{Neto apgrozījums} / \text{ilgtermiņa ieguldījumu vidējā bilances vērtība [1.14.]²$$

Ja šis rādītājs ir zems, tas norāda, ka uzņēmuma jaudas nav pilnīgi noslogotas, ir lieki pamatlīdzekļi, kurus būtu lietderīgi pārdot vai iznomāt. Rezultātā iegūto naudu, ko varētu ieguldīt peļņas nesošos projektos, vai citādi izmantot saimniekošanas procesā.³

Apkopojot literatūras avotos minēto informāciju autore nonāk pie secinājuma, ka ar šo rādītāju palīdzību var novērtēt vai ieguldījumi uzņēmuma aktīvos nav par lielu vai par mazu, jo aktivitātes rādītāji raksturo līdzekļu izmantošanas intensitāti, kā arī noskaidro cik efektīvi neto apgrozījuma veidošanā tiek izmantoti uzņēmuma aktīvi. Taču šis rādītājs var būt atkarīgs no uzņēmuma specifikas un nozares, kurā uzņēmums darbojas, jo aprēķinos izmanto rādītājus uz konkrēto datumu, galvenokārt uz pārskata perioda beigu datumu, līdz ar to iespējams, ka kāda uzņēmuma specifika nosaka to, ka aktīvi koncentrējas uzņēmumā tieši uz pārskata perioda beigām un aktivitātes rādītāji precīzi neuzrāda uzņēmuma patieso stāvokli.

1.6.4. Rentabilitātes rādītāji

Rentabilitāte ir peļņas relatīvā izpausme. Ar rentabilitāti saprot attiecību starp peļņu un kādu citu rādītāju, kurš saistīts ar attiecīgās peļņas lielumu.

Rentabilitāti raksturo un vērtē trīs aspektos:

1. komerciālā;
2. ekonomiskā;
3. finansiālā.

Komerčiālā aspektā redzams, cik daudz peļņas uzņēmums ieguvis, rēķinot uz neto apgrozījuma vienību.

¹ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. – 239. lpp.

² Kālis. I. *Finanšu vadība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002; 55.lpp

³ Turpat

Ekonomiskais aspekts rāda peļņas daudzumu, ko uzņēmums ieguvīs, rēķinot uz uzņēmuma aktīvu vienību.

Finansiālais aspekts rāda peļņas daudzumu, ko uzņēmuma īpašnieki ieguvuši, rēķinot uz ieguldītā kapitāla vienību.

Katram šim aspektam atbilst savs rentabilitātes līmeņa mērīšanas rādītājs:

- komerciālajam – komerciālais (realizācijas);
- ekonomiskajam – ekonomiskais (investīciju);
- finansiālajam – finansiālais (kapitāla) rādītājs.

Rentabilitātes vērtēšanai nav absolūta kritērija. Tās augstums ir atkarīgs no uzņēmuma darbības veida, apgrozījuma struktūras un citiem faktoriem.

Tā kā peļņa ir svarīgākais uzņēmuma rezultāts, ilgstoši zems rentabilitātes līmenis vai arī rentabilitāte ar „-” zīmi atspoguļo uzņēmējdarbības neveiksmi. Ja šo neveiksmi laikus nenovērš, gaidāms uzņēmuma bankrots.

Rentabilitātes līmeņa paaugstināšanās vienmēr tiek vērtēta pozitīvi. Rentabilitāti izsaka procentos.

Uzņēmuma rentabilitāte interesē arī fiziskas un juridiskas personas, kuras atrodas ārpus uzņēmuma, bet kurām ir tieša ieinteresētība uzņēmuma saimnieciskās darbības rezultātā.

Komerciālā rentabilitāte rāda, cik daudz peļņas uzņēmums ieguvīs uz neto apgrozījuma vienību.¹

Neto apgrozījums ir ieņēmumi no uzņēmuma pamatdarbības, produkcijas un pakalpojumu sniegšanas, no kuriem atskaitīta tirdzniecības atlaide un citas piešķirtās atlaides, kā arī pievienotās vērtības nodoklis, akcīzes u.c. nodokļi, kas tieši saistīti ar pārdošanu.²

Komerciālo rentabilitāti iedala:

1. *realizācijas;*
2. *operatīvās darbības;*
3. *bruto peļņas rentabilitātē.*

Komerciālās rentabilitātes līmeņa raksturošanai visbiežāk izmanto realizācijas rentabilitātes rādītāju.

Realizācijas rentabilitāte rāda finansiālā rezultāta, t.i. tīrās peļņas attiecību pret apjoma rādītāju, jeb – cik peļņas dod katra neto apgrozījuma vienība. To aprēķina pēc šādas formulas:

---

¹ Kālis I. *Finanšu menedžments*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004. – 168. lpp

² Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi LR MK noteikumi Nr. 488. 21.06.2011. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=232353&from=off>

$$\text{Realizācijas rentabilitāte} = \text{Neto peļņa} * 100 / \text{Neto apgrozījums} [1.15.]^1$$

Šis rādītājs vienlaikus atspoguļo gan produkcijas un pakalpojumu pārdošanas rezultātā iegūto peļņu, gan arī ar ražošanu un pakalpojumu sniegšanu tieši nesaistītās izmaksas un ieņēmumus, piemēram, samaksātos un saņemtos procentus, aprēķinātos nodokļus, operāciju ar vērtspapīriem rezultātu, dažādus ārkārtas ieņēmumus un izmaksas u.c.

Operatīvās darbības rentabilitāti aprēķina sekojoši:

$$\text{Operatīvās darbības rentabilitāte} = \text{Peļņa pirms procentu maksājumiem un nodokļiem} * 100 / \text{Neto apgrozījums} [1.16.]^2$$

Peņu pirms procentu un nodokļu atskaitīšanas var aprēķināt divējādi:

1. koriģējot bruto peļņu ar operatīvās darbības izmaksām un ieņēmumiem;
2. koriģējot gada tīro peļņu ar nodokļu summām.

Pirmsnodokļu peļņā netiek ietverti ieņēmumi un izmaksas, kas nav saistītas ar produkcijas ražošanu un pārdošanu un pakalpojumu sniegšanu, piemēram, saņemtie vai samaksātie procenti, ārkārtas ieņēmumi un izmaksas u.c.

Operatīvās darbības rentabilitātes rādītāju izmanto, lai mērītu uzņēmuma produkcijas ražošanas un realizācijas efektivitāti ienākuma radīšanā.

Bruto peļņas rentabilitāti aprēķina šādi:

$$\text{Bruto peļņas rentabilitāte} = \text{Bruto peļņa} * 100 / \text{Neto apgrozījums} [1.17.]^3$$

Bruto peļņu bieži uzskata par peļņas un zaudējumu aprēķina svarīgāko starprezultātu.

Bruto peļņu vai zaudējumus no apgrozījuma aprēķina kā starpību starp posteņiem „Neto apgrozījums” un „Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas” uzrādītajiem skaitļiem.

Postenī „Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas” uzņēmumi uzrāda pārdoto preču (produkcijas, darbu, pakalpojumu) ražošanas vai iegādes izmaksas. Iegādes izmaksas aprēķina, pieskaitot pirkšanas cenai ar pirkumu saistītās izmaksas.

Bruto peļņas apjoma izmaiņas izraisa:

- neto apgrozījuma pieaugums vai samazinājums;
- pārotās produkcijas ražošanas pieaugums vai samazinājums.

Savukārt šo elementu pārmaiņas ir atkarīgas no šādu faktoru pārmaiņām:

- pārdoto produkcijas vienību skaita maiņa;
- vienības novērtējuma (cenas, pašizmaksas) maiņa.

¹ Kālis I. *Finanšu menedžments*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004. – 169. lpp

² Turpat 170 lpp

³ Turpat

Ja bruto peļņa pieaug produkcijas cenas pieaugšanas rezultātā, uzņēmums var kļūt konkurētspējīgs, jo var samazināties apgrozījums. Var izrādīties, ka uzņēmumam ir izdevīgāk pazemināt produkcijas cenu – līdz ar to var palielināties apgrozījums, kas attiecīgi palielinātu bruto peļņu.

Bruto peļņas rentabilitātes rādītāji dod iespēju aprēķināt, kādā mērā neto apgrozījuma pārmaiņas ietekmē bruto peļņas lielumu.

Bruto peļņas koeficientu var izmantot, plānojot uzņēmējdarbības politiku.

Ekonomiskā rentabilitāte raksturo, cik efektīvi tiek izmantoti aktīvi peļņas radīšanā. Visbiežāk lietotais rādītājs ir aktīvu rentabilitāte.¹

Aktīvu rentabilitāte ir viens no svarīgākajiem uzņēmuma darbības rādītājiem šis rādītājs ļauj spriest par to, cik efektīvi uzņēmumā izmanto aktīvus, lai gūtu ienākumus. Tā parāda, cik naudas vienību bija nepieciešams uzņēmumam, lai iegūtu vienu peļņas naudas vienību neatkarīgi no šo līdzekļu piesaistīšanas avota.²

Šo rādītāju aprēķina pēc formulām:

$$\text{Aktīvu rentabilitāte} = \text{Neto peļņa} * 100 / \text{Aktīvu kopsumma} [1.18.]^3$$

Formulas skaitītājs var būt gan gada tīrā peļņa, gan peļņa pirms procentu un nodokļu atskaitīšanas. Tas ir atkarīgs no analīzes mērķa.

Šis rādītāja līmenis dažādās ražošanas nozarēs un uzņēmumos var būt krasi atšķirīgs. Ekonomiskā rentabilitāte ir ievērojami augstāka tajos uzņēmumos, kur tiek izmantots daudz dzīvā darbaspēka, bet zemāka nozarēs, kuras ir kapitālietilpīgas.⁴

Finansiālā jeb kapitāla rentabilitāte rāda, cik peļņas ieguvuši uzņēmuma īpašnieki uz ieguldītā kapitāla vienību.

Finansiālās rentabilitātes raksturošanai izmanto:

- *kopkapitāla un*
- *pašu kapitāla rentabilitātes rādītājus.*

Kopkapitāla rentabilitāti aprēķina šādi:

$$\text{Kopkapitāla rentabilitāte} = (\text{Neto peļņa} + \text{Procentu maksājumi}) / \text{Kopkapitāls bilancē} [1.22.]^5$$

¹ Kālis I. *Finanšu menedžments*. Rīga : Latvijas Universitāte, 2004. – 169.-171. lpp

² Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīga : Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. – 286.lpp.

³ Turpat

⁴ Kālis I. *Finanšu menedžments*. Rīga : Latvijas Universitāte, 2004. – 171. lpp

⁵ Turpat 172. lpp

Kopkapitāls sastāv no pašu kapitāla un aizņemtā kapitāla.

Kopkapitāla rentabilitāte rāda, kāda būtu bijusi peļņa, ja viss iesaistītais kapitāls būtu pašu. Bet šeit nav redzams, kāda peļņas daļa gūta, izmantojot svešo kapitālu. Ir redzami tikai maksājami procenti par aizņemtā kapitāla izmantošanu.

Pašu kapitāla rentabilitāti aprēķina šādi:

Pašu kapitāla rentabilitāte = Neto peļņa / Pašu kapitāls bilancē [1.23.]¹

Tā rāda, cik daudz peļņas uzņēmumā iegūts uz katru īpašnieka ieguldīto latu. Īpašnieku skatījumā šis ir pats svarīgākais rentabilitātes rādītājs.²

Analizējot un apkopojot dažādos literatūras avotos minēto informāciju, autore secina, ka no uzņēmuma viedokļa jebkura rentabilitātes rādītāja paaugstināšanās vērtējama pozitīvi. Uzņēmuma rentabilitāte galvenokārt interesē personas, kurām ir tieša finansiāla ieinteresētība uzņēmuma saimnieciskās darbības rezultātā (piem. esošos un potenciālos ieguldītājus, akciju turētājus, dalībniekus u.c.)

Darba trešajā nodaļā tiks veikta uzņēmuma SIA „XYQ” finanšu analīze pamatojoties uz šajā nodaļā analizēto bilances posteņu absolūto un relatīvo rādītāju, kā arī finanšu koeficientu metodi, tiks analizēti likviditātes, maksātspējas, aktivitātes un rentabilitātes rādītāji, kā arī tiks veikts uzņēmuma nākotnes attīstības iespēju novērtējums.

---

¹ Kālis I. *Finanšu menedžments*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004; 173. lpp

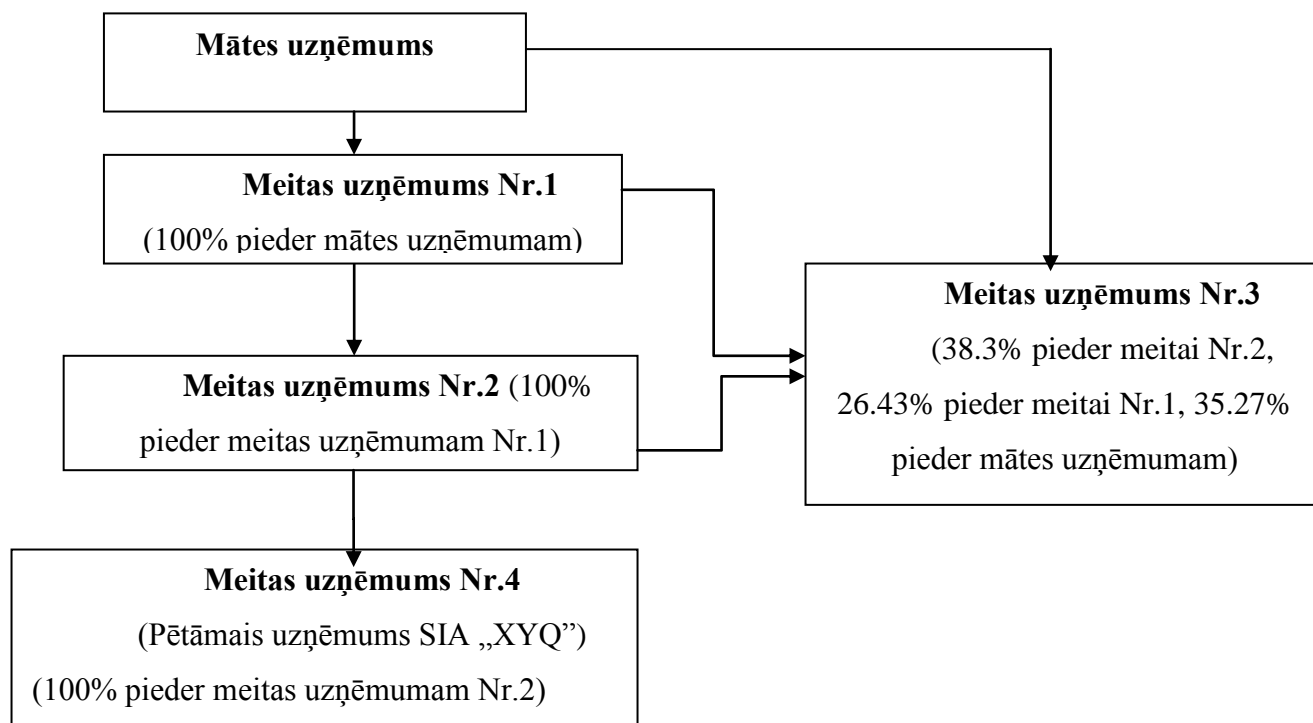
² Turpat

2. SIA „XYQ” GRĀMATVEDĪBAS POLITIKA UN TĀS NOVĒRTĒJUMS

2.1. SIA „XYQ” īss raksturojums

Pētāmais uzņēmums ir strauji augoša sabiedrība ar ierobežotu atbildību, konfidencialitātes apsvērumu dēļ netika atklāts tās pilnais nosaukums, tāpēc turpmākā tekstā uzņēmums tiks dēvēts par SIA „XYQ”. Uzņēmums pārdod mārketinga risinājumus biznesa klientiem un piedāvā dažādas mobilo telefonu funkcijas, kā arī sniedz izstrādes un IT pakalpojumus. Uzņēmums attīsta vadošos lokālos sociālos tīklus Centrālajā/Austrumu Eiropā un Krievijā, kur reģistrēto lietotāju skaits pārsniedz 70 miljonus. Kompānijas projektos strādā vairāk nekā 200 darbinieku no trim ofisiem, kuri atrodas Latvijā (Rīga) un Krievijā (Maskava un Sanktpēterburga). Latvijas ofisā lielākā daļa darbinieku nodarbojās ar projekta tehnisko izstrādi. Ik gadu darbinieku skaits palielinās par 20-30%. Latvijā uzņēmums darbojas jau kopš 1999. gada.

Uzņēmums SIA „XYQ” ir koncerna meitas sabiedrība. Koncerna sastāvs ir attēlots 2.1. attēlā.

2.1. att. Koncerna, kurā ietilpst SIA „XYQ”, struktūra 2012. gadā¹

Pētāmais uzņēmums SIA „XYQ” ir 2.1 attēlā attēlotais meitas uzņēmums Nr.4. Uzņēmums SIA „XYQ” ir vienīgā šī koncerna sabiedrība, kas ir reģistrēta Latvijā. Koncerna mātes sabiedrība kontrolē un dod apstiprinājumu meitas sabiedrības izdevumiem.

¹ Autores veidots attēls izmantojot uzņēmuma nepublicētus materiālus

Salīdzinot ar 2010. gadu, 2011. gadā SIA „XYQ” neto apgrozījums ir samazinājies par 0,7%, šis samazinājums sastāda Ls 42 595. Pārskata gada peļņa, salīdzinot ar 2010. gadu, ir samazinājusies par 27%, attiecīgi par Ls 593 154. Gada laikā uzņēmums ir veiksmīgi attīstījis jaunus pakalpojumus (platforma sociālo spēļu un pielietojumu izstrādei, interfeisa uzlabojumi, integrācija ar ziņu portāliem) un reklāmdevējiem (tiešsaistes sociālās spēles un konkursi).

Sabiedrības darbinieku skaits ievērojami pieauga – 2011. gada beigās sabiedrība nodarbināja 108 cilvēkus, kas ir par 40 vairāk kā tas bija 2010. gada beigās un darbinieku skaits joprojām turpina pieaugt.

2010. gada augustā uzņēmums mainīja grāmatvedības apkalpojošo uzņēmumu. Līdz ar to tika ieviestas izmaiņas grāmatvedības darba organizēšanā, jo tika mainīta grāmatvedības datorprogramma.

2.1. tabula

SIA „XYQ” saimnieciskās darbības veidi 2012. gadā¹

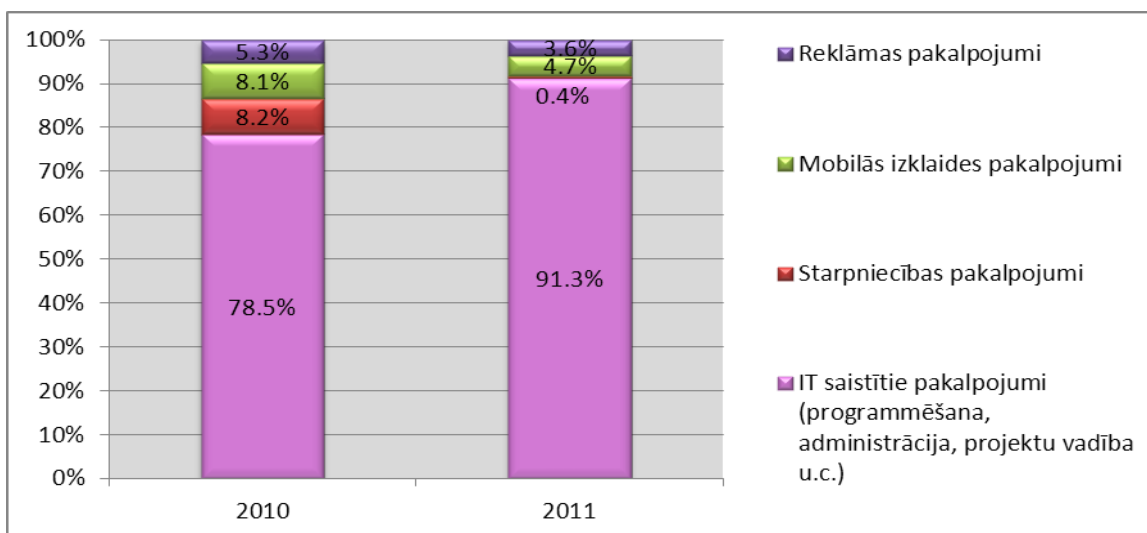
Nr.p.k.	NACE kods	Nosaukums
1.	6312 (red.2.)	Interneta portālu darbība
2.	2620 (red.2.)	Datoru un perifēro iekārtu ražošana
3.	2823 (red.2.)	Biroja tehnikas un iekārtu ražošana (izņemot datorus un perifērās iekārtas)
4.	6110 (red.2.)	Kabeļu telekomunikācijas pakalpojumi
5.	6120 (red.2.)	Bezvadu telekomunikācijas pakalpojumi

2.1. tabulā redzams, ka SIA „XYQ” nodarbojas ar datoru perifēro iekārtu ražošanu, biroja tehnikas un iekārtu ražošanu, kabeļu telekomunikācijas pakalpojumiem, kā arī bezvadu telekomunikācijas pakalpojumiem, taču uzņēmuma pamatdarbība ir interneta portālu darbība.

2.2. attēlā autore ir apkopojusi informāciju par uzņēmuma SIA „XYQ” sniegtajiem pakalpojumiem 2010. un 2011. gadā. Pēc kura datiem redzams, ka no sniegtajiem pakalpojumiem uzņēmums visvairāk sniedz ar IT saistītos pakalpojumus, kas 2010. gadā sastādīja 78,5%, bet 2011. gadā 91,3% no neto apgrozījuma. Visi pārējie pakalpojumi 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir samazinājušies.

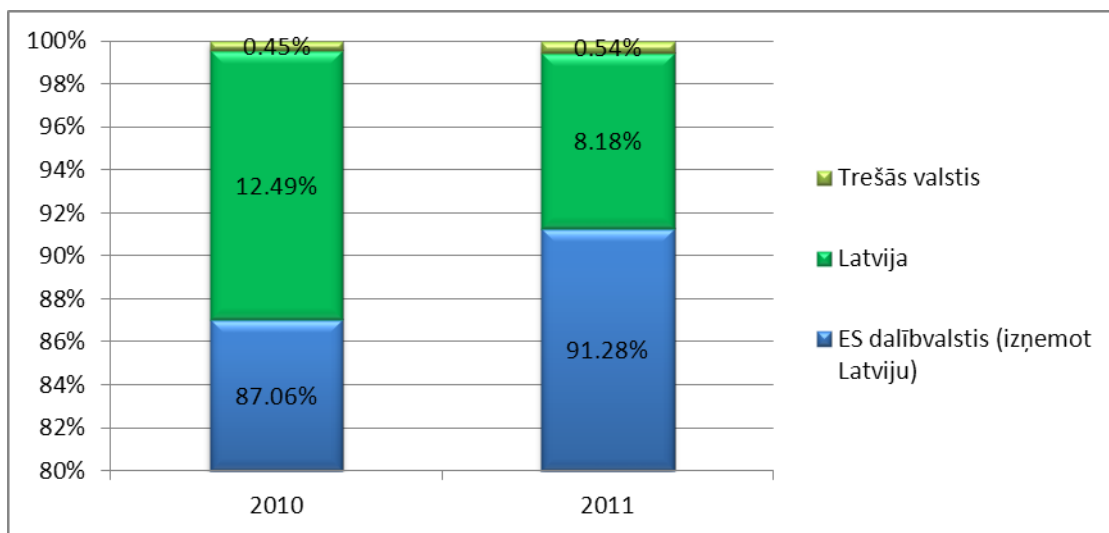
Neto apgrozījuma samazinājumu ietekmēja realizācijas tirgus Latvijā samazinājums, kas 2010. gadā sastādīja 12,49%, bet 2011. gadā vairs tikai 8,18% no neto apgrozījuma. 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu realizācijas tirgus Latvijā ir samazinājies par 34,95%.

¹ Autores veidota tabula izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” nepublicētus materiālus

2.2. att. SIA „XYQ” uzņēmējdarbības segmentu sadalījumā pa darbības veidiem 2010. – 2011. gadā (%)¹

2.3. attēlā autore ir apkopojusi informāciju par realizācijas tirgiem pa valstu grupām, kas veido uzņēmuma neto apgrozījumu, pēc kura datiem redzams, ka uzņēmuma vislielāko daļu neto apgrozījuma veido realizācija uz ES dalībvalstīm, kas 2010. gadā sastādīja 87,06%, bet 2011. gadā jau 91,28% no neto apgrozījuma, bet vismazāko daļu neto apgrozījuma sastāda eksports uz Trešajām valstīm, kas galvenokārt ir Krievija – 2010. gadā 0,45%, bet 2011. gadā 0,54% no neto apgrozījuma.

2.3. att. SIA „XYQ” realizācijas tirgus sadalījumā pa valstu grupām 2010. – 2011. gads (%)²

2.3. attēlā autore ir apkopojusi informāciju par reaizācijas tirgiem pa valstu grupām, kas veido uzņēmuma neto apgrozījumu, pēc kura datiem redzams, ka uzņēmuma vislielāko daļu neto

¹Autores veidots attēls izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

²Turpat

apgrozījuma veido realizācija uz ES dalībvalstīm, kas 2010. gadā sastādīja 87,06%, bet 2011. gadā jau 91,28% no neto apgrozījuma, bet vismazāko daļu neto apgrozījuma sastāda eksports uz Trešajām valstīm, kas galvenokārt ir Krievija – 2010. gadā 0,45%, bet 2011. gadā 0,54% no neto apgrozījuma.

Sabiedrība plāno saglabāt līderpozīciju krievvalodīgo auditoriju sociālajā tīklā, turpināt iepazīstināt tirgu ar interneta mārketingu, organizējot apmācības, ieviešot vairāk uz rezultātiem orientētus pakalpojumus maziem un vidējiem uzņēmumiem („pašapkalpošanas” reklāmas risinājumi un aplikācijas), un turpināt nodrošināt izstrādes un IT administrācijas pakalpojumus.

2.2. SIA „XYQ” grāmatvedības politika un tās novērtējums

SIA “XYQ” grāmatvedības uzskaitē tiek veikta saskaņā ar Latvijas normatīvajiem aktiem un grupā pieņemto starptautisko grāmatvedības praksi. Grāmatvedība tiek kārtota pēc divkāršā ieraksta principa. Visi grāmatvedības ieraksti līdz 2010. gada augustam tika veikti grāmatvedības programmā *SCALA*, bet pēc 2010. gada augusta grāmatvedības datorprogrammā „Microsoft Dynamics NAV (Navision)” (turpmāk – Navision). Abas grāmatvedības datorprogrammas atbilst visām MK Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju” prasībām, kas nosaka ka, „ja grāmatvedības reģistrus kārtē tikai elektroniski, grāmatvedības datorprogrammai jābūt tādai, lai nodrošinātu:

- ierakstu reģistra (*system log*) informācijas saglabāšanu par katru ieņēmumu vai ieņēmuma labojumu, tā veidu, datumu un laiku, sistēmas ieraksta numuru, kā arī ieņēmuma veicēju;

- grāmatvedības datu ierakstīšanu formātos *MS Excel*, *dBase/FoxPro*, *Text Report files*, *Flat files* vai *ODBC data sources* normatīvajos aktos paredzētās revīzijas (audita) vai pārbaudes veikšanai — lai būtu iespējams pēc dažādiem kritērijiem atlasīt ierakstus un ieņēmumus, izsekot saimnieciskajiem darījumiem un pārliecināties par grāmatvedības sniegtās informācijas patiesumu;

- iespēju elektroniski sagatavotos attaisnojuma dokumentus un grāmatvedības reģistrus atlasīt ilgstošai vai pastāvīgai glabāšanai, ierakstīt attiecīgajos informācijas nesējos un uzglabāt Elektronisko dokumentu likumā un citos normatīvajos aktos paredzētajos elektronisko dokumentu glabāšanas noteikumos noteiktajā kārtībā, saglabājot to satura autentiskumu un salasāmību likumā "Par grāmatvedību" noteiktajā glabāšanas laikā;

- elektroniski sagatavota attaisnojuma dokumenta vai grāmatvedības reģistra datu attēlu un izdruku;

- elektroniski sagatavoto attaisnojuma dokumentu un grāmatvedības reģistru rezerves kopēšanu”.¹

Uzņēmumā grāmatvedību kārtu grāmatvedības ārpakalpojumu uzņēmums, saskaņā ar noslēgto līgumu taču to uzrauga un kontrolē uzņēmuma finanšu direktors. Visus nepieciešamos dokumentus grāmatvedības kārtšanai un uzskaiti ārpakalpojumu grāmatvedības uzņēmums saņem no uzņēmuma „XYQ” ar e-pastu starpniecību, kā arī ar kurjeru vismaz 2 reizes nedēļā. Lai apgādes rēķinus varētu laicīgi apmaksāt, tos rēķinus kuriem drīzumā pienāks atmaksas termiņš uzņēmums nosūta pa e-pastu, bet oriģinālus atsūta vēlāk ar kurjera starpniecību.

Kopš 2012. gada visus izdevumus, pirms to apmaksāšanas ārpakalpojumu grāmatvedis iegrāmato datorprogrammā Navision un tie tiek ievietoti maksājumu apstiprināšanai datorprogrammā SAP, taču to apmaksu bankā veic uzņēmuma finanšu direktors. Tikai tad, kad mātes sabiedrība apstiprina izdevumus, tad uzņēmuma finanšu direktors tos drīkst apmaksāt. Tā kā uzņēmuma mātes sabiedrība ir reģistrēta ārzemēs, tad ieraksti grāmatvedības datorprogrammās Navision un SAP tiek izdarīti angļu valodā.

Uzņēmumam ir izstrādāti tādi grāmatvedības organizācijas dokumenti kā inventarizācijas veikšanas noteikumi, attaisnojuma dokumentu apgrozības shēma (kas izstrādāta tikai daļēji), grāmatvedības kontu plāns (Finanšu uzskaites rokasgrāmatas pielikumā), grāmatvedības politikas, ierakstu un reģistru glabāšanas noteikumi, ilgtermiņa ieguldījumu un apgrozāmo līdzekļu, saistību un pašu kapitāla instrumentu klasifikācijas kritēriji, kā arī grāmatvedības politika.

Šie augstāk minētie grāmatvedības organizācijas dokumenti ir apkopoti uzņēmumam „XYQ” 2010. gadā izstrādātajā „Finanšu uzskaites rokasgrāmata”, kurā ir minētas šādas sastāvdaļas:

1. Gada pārskats
  - 1.1. Gada pārskata sastāvdaļas
  - 1.2. Gada pārskata sastādīšanas principi
  - 1.3. Gada pārskata parakstīšana, pārbaude un iesniegšana
2. Dokumentu apgrozības apraks
3. Vispārīgie inventarizāciju veikšanas noteikumi

---

¹ Par grāmatvedības kārtšanu un organizāciju LR MK noteikumi Nr. 585. 21.10.2003. (ar grozījumiem 27.03.2012), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=80418>- 36. pants

- 3.1 debitoru un kreditoru inventarizācija
- 3.2. naudas līdzekļu inventarizācija
- 3.3. pamatlīdzekļu inventarizācija
4. Aktīvi un pasīvi
5. Pamatlīdzekļu uzskaitē
6. Ieņēmumu un debitoru uzskaitē
7. Naudas līdzekļu uzskaitē
8. Pašu kapitāla uzskaitē un grāmatošana
9. Izmaksu un kreditoru uzskaitē
10. Citi grāmatojumi
11. Pielikumi¹

Turpmāk autore secīgi analizēs uzņēmuma SIA „XYQ” Finanšu uzskaites rokasgrāmatas sastāvdaļām.

Gada pārskats

Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatas” pirmajā daļā teikts, ka SIA „XYQ” gada pārskatu sagatavoto saskaņā ar Latvijas Republikas „Gada pārskatu likumu” un Latvijas Republikas Finanšu ministrijas Grāmatvedības padomes izdotajiem Latvijas grāmatvedības standartiem, kuri piemērojami pārskata gadā, taču jāpiebilst, ka kopš 2011. gada 1. jūlija Latvijas grāmatvedības standarti vairs nav obligāti piemērojami, to vietā ir jāpiemēro MK noteikumi Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” un 481 „Noteikumi par naudas plūsmas pārskata un pašu kapitāla izmaiņu pārskata saturu un sagatavošanas kārtību”, tāpēc uzņēmumam ir jāpārskata sava „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” un jālabo šī būtiskā atšķirība.

SIA „XYQ” finanšu pārskatā par naudas vienību lieto Latvijas Republikas naudas vienību - Lats (Ls). Finanšu pārskats aptver laika periodu no 1. janvāra līdz 31. decembrim.²

Gada pārskata sastāvdaļas

Gada pārskats sastāv no:

- finanšu pārskata;
- vadības ziņojuma.

Finanšu pārskatā sniedz informāciju par uzņēmuma:

- aktīviem;

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

² Turpat

- saistībām;
- pašu kapitālu;
- ienākumiem un izdevumiem;
- naudas plūsmu.

Finanšu pārskats sastāv no:

- peļņas vai zaudējuma aprēķina;
- bilances;
- naudas plūsmas pārskata;
- pašu kapitāla izmaiņu pārskata;
- pielikuma.¹

Vadības ziņojums apraksta un izskaidro uzņēmuma finansiālo stāvokli un darbības finansiālos rezultātus, kā arī sagaidāmās nenoteiktības ietekmi.²

SIA „XYQ” gada pārskata sastāvā ietilpst visas gada pārskata sastāvdaļas, kas ir noteiktas Latvijas Republikas „Gada pārskatu likumā”. Sastādot naudas plūsmas pārskatu, uzņēmums izmanto netiešo metodi, kas atbilst šobrīd spēkā esošajiem MK noteikumiem Nr. 481 „Noteikumi par naudas plūsmas pārskata un pašu kapitāla izmaiņu pārskata saturu un sagatavošanas kārtību” (2. Pielikums), bet sastādot peļņas vai zaudējumu aprēķinu, uzņēmums izmanto aprēķina shēmu vertikālā formā (klasificēta pēc apgrozījuma izmaksu metodes), saskaņā ar „Gada pārskatu likuma” 12. pantu).

Atbilstoši „Gada pārskatu likuma” 2. pantam pārskatā lietotā valūta ir Latvijas Republikas naudas vienība Lats (Ls).

Gada pārskata posteņu novērtēšanas principi:

- darbības turpināšanas princips (sagatavojot finanšu pārskatu valdība izvērtē uzņēmuma spēju turpināt darbību);
- uzkrāšanas princips (uzņēmums darījumus un notikumus atzīst periodā, kad tie notiek neatkarīgi no tā, kad tiek veikti norēķini, izņemot naudas plūsmas pārskatu);
- uzrādīšanas un klasifikācijas konsekvences princips (ar ko izprot kārtējā gada finanšu pārskatu sagatavošanā pielietoto posteņu uzrādīšanas un klasifikācijas atbilstību iepriekšējā gadā izmantotajiem principiem);
- būtiskums un posteņu apvienošanas princips (nozīmīgus posteņus finanšu pārskatā uzrāda atsevišķi, bet nenozīmīgus apvieno ar līdzīga veida vai funkciju posteņiem);

¹ SIA „XYQ” procedūra „*Finanšu uzskaites rokasgrāmata*” versija no 01/01/2010

² Turpat

➤ posteņu savstarpējās ieskaitīšanas princips (aktīvus un saistības nedrīkst savstarpēji ieskaitīt, izņemot gadījumus, kas savstarpēja ieskaitīšanu pieprasa kāds no LGS);

➤ salīdzināmās informācijas princips (finanšu pārskatā uzrāda iepriekšējo gadu salīdzināmo informāciju).¹

SIA „XYQ” gada pārskati tiek sagatavoti balstoties uz šiem pamatprincipiem, kas atbilst LR „Gada pārskatu likuma” 25. pantā minētajām prasībām. Uzņēmums gada pārskata pielikumā atspoguļo atsauces uz izmantotajām grāmatvedības metodēm un principiem, saskaņā ar kuriem, gada pārskats ir sastādīts.

Gada pārskata parakstīšana, pārbaude un iesniegšana

Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” teikts, ka „gada pārskatu paraksta uzņēmuma valde, kā arī norādīti kritēriji no „Gada pārskatu likuma” pēc kuriem jāizvērtē vai gada pārskats ir pakļauts zvērinātu revidentu pārbaudei, kā arī to kad sabiedrība iesniedz VID gada pārskata kā arī zvērināta revidenta ziņojuma norakstu kopā ar paskaidrojumu par to kad uzņēmuma gada pārskats apstiprināts”.

Izvērtējot uzņēmuma gada pārskatu autore secina, ka SIA „XYQ” finansiālie rādītāji 2011. gada 31.decembrī bija:

- bilances kopsumma — 6 835 916 latu;
- neto apgrozījums — 6 699 923 latu;
- vidējais darbinieku skaits pārskata gadā — 102.

Kas norāda uz to, ka uzņēmuma finanšu uzskaites rokasgrāmatā minētā informācija atbilst reālajai situācijai un sabiedrības finansiālie rādītāji pārsniedz visus trīs no „Gada pārskatu likuma” 54. panta 2. punktā minētajiem kritērijiem, kas nozīmē, ka uzņēmuma gada pārskats ir pakļauts zvērināta revidenta pārbaudei, kā arī šie rādītāji pārsniedz divus no trīs „Gada pārskatu likuma” 24. panta 2. punktā minētajiem kritērijiem, kas savukārt nozīmē, ka sabiedrība iesniedz VID gada pārskata kā arī zvērināta revidenta ziņojuma norakstu ar paskaidrojumu, kad gada pārskats apstiprināts, ne vēlāk kā septiņus mēnešus pēc pārskata gada beigām.

Aplēšu izmantošana

Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” ir teikts, ka „sabiedrība sagatavo grāmatvedības aplēsi pamatlīdzekļu nolietojuma summas un uzkrājumu summas novērtēšanai, citu šajos noteikumos minētu izdevumu vai ieņēmumu veidu summu novērtēšanai, kā arī citos gadījumos, kad šāda aplēse nepieciešama, lai novērtētu pārskata gada peļņas vai zaudējumu

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” versija no 01/01/2010

aprēķinā vai bilancē iekļaujamas summas lielumu”¹, kas atbilst šobrīd spēkā esošo MK noteikumu Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” 16. pantam.

SIA „XYQ” sagatavojot finanšu pārskatu, pamatojas uz zināmām aplēsēm un pieņēmumiem, kas ietekmē atsevišķos pārskatos atspoguļotos bilances un peļņas vai zaudējumu aprēķina posteņu atlikumus. Nākotnes notikumi var ietekmēt pieņēmumus, pamatojoties uz kuriem veiktas attiecīgās aplēses. Aplēšu izmaiņu ietekme tiek atspoguļota finanšu pārskatā to noteikšanas brīdī.²

Sabiedrība izvērtē aizdevumus un debitoru parādus un novērtē to atgūstamību, nepieciešamības gadījumā veidojot uzkrājumus šaubīgiem debitoru parādiem. Sabiedrības vadība ir novērtējusi debitoru parādus un uzskata, ka uz 2011. gada 31. decembri nav nepieciešams veidot papildus uzkrājumus.

Dokumentu apgrozības apraksts

„Finanšu uzskaites rokasgrāmatas” otrajā daļā teikts, ka „lai uzņēmumā nodrošinātu efektīvu grāmatvedības pirmdokumentu meklēšanu, dokumenti tiek numurēti un sakārtoti secīgi pa mēnešiem. Uz pirmdokumentiem tiek rakstīti grāmatojumi, t.i., tiek norādīts gan konts (konti), kas tiek debetēts, gan konts (konti), kas tiek kreditēts, kā arī attiecīgā kontējuma summa. Pirmdokumentu uzglabāšana tiek veikta atsevišķās mapēs un secīgā kārtībā atbilstoši dokumenta izrakstīšanas datumam”.³

Veicot pirmdokumentu grāmatošanu uzņēmuma grāmatvedībā, ir jānosaka grāmatojuma kontējums. Grāmatojuma kontējumu uzņēmumā veic grāmatvedības apkalpojošās firmas grāmatvedis, nepieciešamības gadījumā konsultējoties ar uzņēmuma finanšu direktoru, un vadoties no darījuma ekonomiskās būtības un uzņēmuma grāmatvedības principiem.⁴

Oriģinālie grāmatvedības dokumenti, t.sk. rēķini, avansa norēķini, komandējuma atskaites, bankas izraksti, grāmatvedības izziņas, u.c. dokumenti par tekošo gadu atrodas grāmatvedības ārpakalpojuma uzņēmuma telpās. Līgumi un citi ar personālu saistītie dokumenti atrodas uzņēmuma telpās.

Uzņēmuma finanšu uzskaites rokasgrāmatā minēts, ka obligātie dokumenta rekvizīti ir:

- ✓ dokumenta nosaukums (rēķins, orderis, kvīts, izziņa, akts u.c.);
- ✓ dokumenta sagatavošanas datums;

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

² Turpat

³ Turpat

⁴ Turpat

- ✓ dokumenta izdevēja – juridiskās vai fiziskās personas – vārds (nosaukums) un adrese, rekvizīti (reģistrācijas numurs, PVN reģistrācijas numurs, preču vai pakalpojumu nosaukums) – atkarībā no dokumenta veida;
- ✓ dokumentā apstiprinātās saimnieciskās operācijas izklāsts vai apraksts;
- ✓ saimnieciskās operācijas apjoms naudas un naturālās mērvienībās;
- ✓ par operācijas veikšanu un dokumentu atbildīgo personu paraksti.¹

Taču jāpiebilst, ka šī informācija ir novecojusi un šobrīd saskaņā ar likuma „Par grāmatvedību” 7. pantu attaisnojuma dokumentam jāsaturs vismaz šādi obligātie rekvizīti:

- 1) dokumenta autora nosaukums;
- 2) dokumenta autora reģistrācijas numurs vai personas kods;
- 3) ārējam attaisnojuma dokumentam — arī juridiskā adrese vai dzīvesvieta;
- 4) dokumenta veida nosaukums;
- 5) dokumenta datums;
- 6) dokumenta reģistrācijas numurs;
- 7) paraksts (izņemot šā likuma 7.¹ pantā minētos gadījumus);
- 8) saimnieciskā darījuma dalībnieki, norādot katra dalībnieka, ja tas ir juridiskā persona – nosaukumu, reģistrācijas numuru un juridisko adresi, savukārt fiziskai personai – vārdu, uzvārdu, personas kodu un dzīvesvietu;
- 9) saimnieciskā darījuma apraksts, pamatojums un mērītāji, norādot preču un pakalpojumu nosaukumu, saimnieciskā darījuma vai darbības aprakstu, mērvienību un daudzumu, vienas vienības cenu, saimnieciskā darījuma novērtējumu naudā, piešķirtās atlaides, aprēķinātos nodokļus, saimnieciskā darījuma novērtējumu kopā ar nodokļiem;
- 10) atsevišķiem attaisnojuma dokumentu veidiem – arī citi tiesību aktos noteiktie obligātie dokumenta rekvizīti.²

Pēc pārskata gada beigām un audita procedūras, grāmatvedības dokumentu oriģināli, kuri tekošā gada laikā glabāti telpās, kurās notiek grāmatvedības kārtošana, tiek nodoti glabāšanai uzņēmuma arhīvā. Kārtību, kādā uzskaites reģistri sagatavojami nodošanai glabāšanai arhīvā, nosaka galvenais grāmatvedis.³

Uzņēmuma arhīvā dokumenti tiek glabāti šādos termiņos:

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

² Par grāmatvedību LR likums. 14.10.1992. (ar grozījumiem 10.11.2011), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=66460> – 7.pants

³ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

- 1) gada pārskatiem — līdz uzņēmuma reorganizācijai vai darbības izbeigšanai, ciktāl citos normatīvajos aktos nav noteikts citādi;
- 2) inventarizācijas sarakstiem, grāmatvedības reģistriem un grāmatvedības organizācijas dokumentiem — 10 gadi;
- 3) attaisnojuma dokumentiem par darbiniekiem aprēķināto mēnešalgu (darba samaksu) ar sadalījumu pa gadiem un mēnešiem — 75 gadi;
- 4) pārējiem attaisnojuma dokumentiem — 5 gadi.

Uzskaitē, kura tiek kārtota elektroniskā formā, arī tiek piemēroti augstākminētie datu glabāšanas termiņi. Pēc noteiktā glabāšanas laika beigām, dokumenti, kuri nav jānodod Valsts arhīvā, tiek iznīcināti.¹

Autore secina, ka uzņēmuma dokumentu apgrozības apraksts raksturo dokumentu glabāšanas vietu un šo dokumentu glabāšanas ilgumu, taču tas nepilnīgi raksturo dokumentu reālo apgrozību uzņēmumā. Uzņēmuma arhīvā dokumenti tiek glabāti LR likuma „Par grāmatvedību” 10. panta noteiktajos termiņos. Uzņēmuma Finanšu uzskaites rokasgrāmatā minētie obligātie dokumentu rekvizīti ir jālabo saskaņā ar LR likuma „Par grāmatvedību” 7. pantu.

Vispārīgie inventarizāciju veikšanas noteikumi

„Finanšu uzskaites rokasgrāmatas” trešajā daļā tiek teikts, ka „inventarizācija ir uzņēmuma īpašumā un lietojumā esošo objektu un līdzekļu pārbaude dabā un salīdzināšana ar grāmatvedības uzskaites datiem, prasību un saistību summu saskaņošana ar debitoriem un kreditoriem”.²

Ja inventarizācija faktiski notikusi vai tās rezultāti iegūti pēc pārskata gada pēdējās dienas, pārskata gada slēguma inventarizācijas rezultātus iegrāmato tā, lai attiecīgais grāmatvedības ieraksts tiktu ietverts attiecīgā pārskata gada finanšu pārskatos.³

Šī uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” minētā informācija ir saskaņā ar MK noteikumu Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju” 67. pantu.

Pārskata gada slēguma inventarizāciju drīkst veikt triju mēnešu laikā pirms pārskata gada beigu dienas vai mēneša laikā pēc tās, pārrēķinot inventarizācijas dienā konstatētos atlikumus atbilstoši grāmatvedības datiem pārskata gada beigu dienā.⁴ Kas ir saskaņā ar LR likuma „Par grāmatvedību” 12. pantu.

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

² Turpat

³ Turpat

⁴ Turpat

Debitoru un kreditoru inventarizācija

Debitoru un kreditoru parādu atlikumi bilancē jāparāda atbilstoši attaisnojuma dokumentiem un ierakstiem grāmatvedības reģistros, un tiem jābūt saskaņotiem ar pašu debitoru un kreditoru uzskaites datiem bilances datumā.¹

SIA „XYQ” debitoru un kreditoru inventarizācija tiek veikta, izsūtot salīdzināšanās aktus visiem aktīvajiem debitoriem, ar kuriem ir bijusi sadarbība finanšu gadā un kreditoriem, kuriem uz gada beigām ir atlikums (ja kreditors nav atsūtījis savu salīdzināšanās aktu). Tiek sagatavoti arī debitoru un kreditoru salīdzināšanās aktu reģistri, kuros tiek veikta atzīme par nosūtītiem un saņemtiem aktiem.

Debitoru un kreditoru parādu salīdzināšanās jāveic:

- Līdz finanšu gada 8.mēneša 15.datumam par pirmo pusgadu, ja uzņēmuma aktīvo debitoru vai kreditoru skaits pārskata gadā pārsniedz 7 partnerus;
- Līdz nākamā finanšu gada pirmā mēneša beigām uz bilances datumu visiem uzņēmumiem.

Debitoru atlikumu inventarizācijas procesā jānoskaidro un jānoraksta bezcerīgie debitori (saskaņā ar vadības izdoto rīkojumu). Nedrošajiem debitoru parādiem jāveido uzkrājumi.

Debitoru un kreditoru inventarizācijas laikā tiek veikts arī nodokļu atlikumu salīdzinājums ar VID datiem, pieprasot nodokļu izdrukas par pārskata periodu no VID datubāzes. Tādējādi, autore secina, ka debitoru un kreditoru inventarizācija tiek veikta saskaņā ar „Gada pārskatu likuma” 37. pantu.

Naudas līdzekļu inventarizācija

Uzņēmuma naudas līdzekļu inventarizācijas veikšanas procesā uzņēmums pieprasa informāciju par kontu atlikumiem no kredītiestādēm, kurās uzņēmumam ir atvērti bankas konti un iegūtā informācija tiek salīdzināta ar uzņēmuma finanšu grāmatvedībā pieejamajiem datiem.²

Jāpiebilst, ka uzņēmumam ir tikai bezskaidras naudas līdzekļi.

Pamatlīdzekļu inventarizācija

Uzņēmumā pamatlīdzekļu inventarizāciju veic uzņēmuma nozīmēta un ar rīkojumu apstiprināta inventarizācijas veikšanas komisija. Inventarizācija tiek veikta vienu reizi gadā, pārskata gada beigās. Inventarizācijas sākšanas un pabeigšanas termiņš tiek apstiprināts ar

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

² Turpat

uzņēmuma direktora rakstisku rīkojumu. Šajā pārskata gada slēguma inventarizācijā piedalās arī uzņēmuma apstiprināts revidents.¹

Pamatlīdzekļu inventarizācija tiek veikta tikai tad, ja visi dokumenti uz inventarizācijas veikšanas brīdi ir iereģistrēti attiecīgajos reģistros. Inventarizācijas komisija inventarizācijas laikā pārlicinās par pamatlīdzekļu atrašanos dabā un novērtē to daudzumu, lietošanas ilgumu un pilnvērtīgumu (kvalitāte, derīgums), salīdzinot ar grāmatvedībā reģistrētajiem datiem.

Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” teikts, ka „inventarizācijas rezultāti tiek ierakstīti inventarizācijas sarakstos, kurus sastāda divos eksemplāros. Inventarizācijas sarakstā norāda:

- dokumenta nosaukumu un numuru;
- sastādīšanas datumu
- ziņas par personām, kuras piedalās inventarizācijā
- lietisko vērtību uzskaites vienību nosaukumu, to uzskaites kodu, daudzumu, cenu.

Inventarizācijas sarakstu paraksta visi inventarizācijas komisijas locekļi.”²

Autore secina, ka SIA „XYQ” pārskata gada slēguma inventarizācija tiek veikta saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju”, jo pirms inventarizācijas tiek izstrādāts rīkojums par inventarizāciju, bet beidzot inventarizāciju tiek sastādīts inventarizācijas saraksts, taču jāatzīmē, ka Finanšu uzskaites rokasgrāmatā norādītie inventarizācijas sarakstā obligātie rekvizīti neatbilst MK noteikumu Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” 59.1. panta prasībām, pie šiem rekvizītiem vēl klāt jābūt minētam uzņēmuma un attiecīgās inventarizējamās struktūrvienības nosaukums, kā arī pamatojums.

Aktīvi un pasīvi

Aktīvi

SIA „XYQ” „Finanšu uzskaites rokasgrāmatas” ceturtajā daļā teikts, „ka aktīvi tiek iedalīti apgrozāmos līdzekļos un ilgtermiņa ieguldījumos. Apgrozāmie līdzekļi ir tādi līdzekļi, kurus var realizēt, pārdot vai patērēt normālā uzņēmuma biznesa cikla laikā un kuri tiek turēti galvenokārt tirdzniecības nolūkiem ar sagaidāmo realizāciju 12 mēnešu laikā no bilances datuma.”³

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” versija no 01/01/2010

² Turpat

³ Turpat

Apgrozāmie līdzekļi tiek grāmatoti iegādes vērtībā un bilancē tiek atspoguļoti zemākajā no iegādes vērtībām vai neto realizācijas vērtībām. Neto realizācijas vērtība galvenokārt tiek saprasta kā patiesā vērtība (tirgus cena) mīnuss tiešās izmaksas saistībā ar aktīva izvietojumu.

Ilgtermiņa ieguldījumos iekļauj pamatlīdzekļus, nemateriālos ieguldījumus, operatīvos un finanšu aktīvus ar ilgtermiņa raksturu. Ilgtermiņa ieguldījumi tiek grāmatoti to iegādes vērtībā, kuru aprēķina pirkšanas cenai pieskaitot izdevumus, kas saistīti ar iegādāto objektu līdz brīdim, kad to nodod ekspluatācijā.¹

Aktīvus var atzīt bilancē tad, ja uzņēmumam pastāv iespējamība nākotnē gūt no tiem labumu un tiem ir iespējams precīzi noteikt vērtību.

Pasīvi

SIA „XYQ” „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” teikts, ka „pasīvi ir uzņēmuma pašreizējās saistības, kas radušās pagātnes notikumu iespaidā. Pasīvi tiek uzskaitīti, ja ir pietiekami droša varbūtība uzņēmuma resursu aizplūšanai, kā arī, ja ir iespējams pietiekami precīzi noteikt saistību apjomu.”²

Finanšu uzskaites rokasgrāmatā teikts, ka „pasīvi tiek iedalīti ilgtermiņa un īstermiņa kreditoros. Īstermiņa kreditori ir tādas saistības, kuras tiek dzēstas 12 mēnešu laikā no bilances slēguma datuma. Saistības, kas ilgst ilgāk par 12 mēnešiem tiek klasificētas kā ilgtermiņa kreditori.”³

Tāču šis apgalvojums nav korekts, jo pasīvi ir arī pašu kapitāls un uzkrājumi.

Uzņēmums SIA „XYQ” nosaka kārtību, kādā tiek atzīti aktīvi un pasīvi, tai skaitā, kā tiek iedalīti apgrozāmie līdzekļi un ilgtermiņa ieguldījumi, saskaņā ar „Gada pārskatu likuma” 15. pantu, kā arī ilgtermiņa un īstermiņa kreditori, saskaņā ar „Gada pārskatu likuma” 37. pantu

Pamatlīdzekļu uzskaitē

Finanšu uzskaites rokasgrāmatas piektajā daļā teikts, ka pamatlīdzekļi bilancē tiek atspoguļoti neto vērtībā, kas ir aktīva iegādes vērtība plus uzlabojumu vērtība mīnus uzkrātais nolietojums, kas ir saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 488 „Gada pārskatu likumi piemērošanas noteikumi” 44. pantu.

Nolietojums tiek aprēķināts visā pamatlīdzekļu lietderīgās izmantošanas laikā, izmantojot lineāro metodi, kas ir viena no MK noteikumos Nr. 488 „Gada pārskatu likumi piemērošanas noteikumi” 69. pantā minētajām metodēm.

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

² Turpat

³ Turpat

Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” ir arī norādītas pamatlīdzekļu nolietojuma likmes, taču jāpiebilst, ka uzņēmums atsevišķiem pamatlīdzekļiem faktiski izmanto citas pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķināšanas likmes finanšu grāmatvedībā. Autore uzskata, ka nepieciešams tās pārstrādāt, tādēļ lai uzskatāmāk parādītu SIA „XYQ” pamatlīdzekļu nolietojuma likmes, kas atbilst faktiskajai situācijai uzņēmumā, autore informāciju ir apkopojusi 2.2. tabulā.

2.2.tabula

**SIA „XYQ” pamatlīdzekļu nolietojuma likmes uzņēmuma Finanšu uzskaites rokasgrāmatā
un faktiski grāmatvedības uzskaitē pielietotās, %¹**

Pamatlīdzeklis	Pamatlīdzekļu nolietojuma likmes	
	Finanšu uzskaites rokasgrāmatā noteiktās	Faktiskajā grāmatvedības uzskaitē pielietotās
Automašīnas	33.33	20
Datori un skaitļošanas ierīces	33.33 - 35.00	33.33 vai 35.00
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	20.00	20.00
Ieguldījumi nomātajos pamatlīdzekļos	Nomas periodā	Nomas periodā

Pēc 2.2. tabulas datiem redzams, ka uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” minētas nepareizas nolietojuma likmes automašīnām un datoriem un skaitļošanas iekārtām, jo faktiski grāmatvedības uzskaitē automašīnām nolietojuma likme ir 20% nevis 33,33%, bet datoriem un skaitļošanas iekārtām vai nu 33,33% vai 35%, bet nevis no 33,33% līdz 35%. Uzņēmumam būtu jānorāda grāmatvedības politikā uzrādītās pamatlīdzekļu nolietojuma likmes atbilstoši faktiskajai pamatlīdzekļu uzskaitē.

Nolietojumu aprēķina, sākot ar nākamo mēnesi pēc pamatlīdzekļu nodošanas ekspluatācijā vai iesaistīšanās saimnieciskajā darbībā. Kopējās nolietojuma un amortizācijas izmaksas iekļautas peļņas vai zaudējumu aprēķina posteņos administrācijas izmaksas un pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas, kas ir saskaņā ar „Gada pārskatu likuma” 22. pantu.

Aktīvi, kas nolietojas gada laikā, tiek norakstīti peļņas vai zaudējumu aprēķinā. Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” teikts, ka „tā kā uzņēmuma darbība saistīta ar mobilo telefonu funkciju piedāvāšanu, uzņēmuma prestiža dēļ par pamatlīdzekli neuzskata mobilos telefonus un to izdevumi tiek iekļauti peļņas vai zaudējuma aprēķinā iegādes brīdī, jo to faktiskais izmantošanas laiks uzņēmumā ir mazāks par vienu gadu”², tātad tie neatbilst MK noteikumu Nr.

¹ *Autores veidota tabula izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” nepublicētus materiālus*

² SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

488 „Gada pārskatu likumi piemērošanas noteikumi” 39. pantā minētajiem pamatlīdzekļa atzīšanas kritērijiem, un nav atzīstami par pamatlīdzekļiem, jo sabiedrība tos neparedz izmantot ilgāk par vienu gadu.

Pamatlīdzekļu izveidošanai saņemto aizņēmumu procentus par periodu līdz objekta pieņemšanai ekspluatācijā kapitalizē un iekļauj jaunizveidotā objekta pašizmaksā, saskaņā ar iepriekš minēto MK noteikumu Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” 50. pantu.

Pamatlīdzekļu grāmatojumi, kā arī nolietojuma aprēķini tiek veikti ar grāmatvedības datoru programmas *Navision* palīdzību.

Kā mīnusu var minēt to, ka SIA „XYQ” grāmatvedības politikā nav noteikta pamatlīdzekļa minimālā vērtība, līdz ar to katrs pirkums ir jāizvērtē atsevišķi, kas padara grāmatvedības darbu daudz apjomīgāku. Nerakstītais pamatlīdzekļu vērtības limits ir 100 Ls, lētāki pamatlīdzekļi tiek uzskatīti par mazvērtīgo inventāru. Tā kā mēnesī tiek iegādāti apmēram 30 šādi pamatlīdzekļi un ārpakalpojumu firmas grāmatvedim ar uzņēmuma finanšu direktoru komunikācija ne vienmēr notiek raiti, tad tas kavē grāmatvedības darbu.

MK noteikumu Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” 42. pantā noteikts, ka „Sabiedrība izvēlas un grāmatvedības politikā nosaka pamatlīdzekļu vērtības kritēriju (latos) ...” tāpat, lai tiktu izpildītas normatīvo aktu prasības, autore iesaka grāmatvedības politikā noteikt pamatlīdzekļu minimālo vērtību, kas paātrinātu arī pamatlīdzekļu atzīšanas procesu.

SIA “XYQ” pielieto praksi, ka vairākas preču vienības, ja to vienas vienības vērtība ir neliela, parasti mazāka par 100 Ls, bet to lietošanas laiks ilgāks par vienu gadu, tiek atzītas par vienu pamatlīdzekli. Tas ir atļauts, jo LGS Nr. 7 „Pamatlīdzekļi” 13. pants nosaka, ka, „ja vienas aktīva vienības vērtība ir mazāka par uzņēmuma vadības noteikto pamatlīdzekļu atzīšanas vienības lielumu, bet šo vienību kopums tiek izmantots vairākos uzņēmuma pamatdarbības ciklos un to kopējā vērtība ir būtiska”. Bet no 2011. gada jūlija šiem grāmatvedības standartiem ir tikai ieteikuma raksturs. Taču jaunajos MK noteikumos Nr. 488 „Gada pārskatu likumi piemērošanas noteikumi” nav atrunāta šāda pamatlīdzekļu kopuma atzīšana, bet tā kā šie pamatlīdzekļi atbilst šajos noteikumos 39. pantā minētajiem pamatlīdzekļa atzīšanas kritērijiem, tad autoresprāt šāda darbība ir atļauta.

Ieņēmumu un debitoru uzskaitē

Uzņēmuma pamatdarbība saistīta ar mobilo izklaides pakalpojumu (operatoru logo, attēlu un zvanu melodijas) izstrādi un pārdošanu. Uzņēmums sadarbojas ar mobilo sakaru operatoriem. Uzņēmuma papildus ieņēmumi ir no IT un starpniecības pakalpojumiem saistītajām sabiedrībām.

Operatori uzņēmumam piešķir lietošanā par maksu īsziņu pakalpojumu kodus, lai sniegtu operatora GSM telekomunikāciju tīkla pēcapmaksas abonentiem un priekšapmaksas karšu lietotājiem atbilstošus īsziņu pakalpojumus. Maksa par pakalpojumiem tiek aprēķināta saskaņā ar fiksētajiem tarifiem un fiksētajām formām uzskaites datu salīdzināšanai, atbilstoši uzņēmuma īsziņu pakalpojumu kodam, scenārijam un pakalpojumu maksai.

Uzņēmums un operatori ne vēlāk kā līdz katra mēneša 10. datumam apmainās ar uzskaites datiem par iepriekšējā mēnesī sniegtajiem pakalpojumiem. Uzņēmums izstāda rēķinu tikai par savu ieņēmumu daļu, atskaitot līgumā noteikto operatoru daļu. Tādējādi grāmatvedībā tiek atzīti neto ieņēmumi, atskaitot pievienotās vērtības nodokli un pakalpojumu cenu atlaides.

Finanšu uzskaites rokasgrāmatas sestajā nodaļā tiek teikts, ka „ieņēmumus atzīt, pamatojoties uz uzkrāšanas principu, kas nosaka, ka ieņēmumi jāatzīst grāmatvedības periodā, kad tie radušies, neatkarīgi no tā, vai nauda ir saņemta”, kas ir saskaņā ar „Gada pārskatu likuma” 25. panta 4 apakšpunktu.

Ieņēmumi ārvalstu valūtā tiek pavērtēti latos to atzīšanas dienā. Ieņēmumi vai izdevumi, kas rodas no valūtas kursu atšķirībām ieņēmumu atzīšanas dienā un naudas saņemšanas dienā, tiek uzskaitīti kā ieņēmumi vai zaudējumi no valūtas kursu svārstībām.¹

Debitori bilancē tiek atspoguļoti to sākotnējā vērtībā, atskaitot izveidotos uzkrājumus. Uzkrājumi debitoriem tiek veidoti, ja paredzams, ka debitors neveiks pilnas parāda summas apmaksu.

Debitors tiek klasificēts kā šaubīgs, ja pastāv risks, ka daļa no parāda summas netiks atgūta (kavēta parāda apmaksu, parādnieka sliktais finansiālais stāvoklis, parādnieka negatīvie darbības rezultāti u.c. pazīmes).

Debitors tiek uzskatīts par bezcerīgu, ja nav reāla pamata uzskatīt, ka parāda summu nākotnē būs iespējams atgūt (parādnieks ir pārtraucis savu darbību vai ar tiesas lēmumu ir atzīts par bankrotējušu).

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

Šaubīgiem debitoru parādiem, uzņēmums veido speciālos uzkrājumus, izvērtējot katru darījuma partneri atsevišķi. Debitoriem, kas pēc izvērtēšanas ir uzskatāmi par bezcerīgiem veido uzkrājumus.¹

Autore secina, ka SIA „XYQ” debitoru novērtēšana tiek veikta saskaņā ar „Gada pārskatu likuma” 37.1. pantu. Jāpiebilst, ka bezcerīgos debitoru parādus uzņēmums faktiski noraksta izdevumos, bet nevis veido tiem uzkrājumus, kā minēts uzņēmuma finanšu uzskaites rokasgrāmatā, jo „Gada pārskatu likuma” 37.1. pants nosaka, ka „...ja parāds uzskatāms par bezcerīgu (zaudētu bez cerībām to atgūt), tas attiecīgi jānoraksta no nedrošiem parādiem izveidotiem uzkrājumiem vai jāiekļauj zaudējumos”²

Naudas līdzekļu uzskaitē

„Finanšu uzskaites rokasgrāmas” septītajā daļā teikts, ka „uzņēmums visus norēķinus veic bezskaidras naudas formā. Naudas līdzekļi ārvalstu valūtā perioda beigās tiek uzskaitīti pēc Latvijas Bankas noteiktā valūtas maiņas kursa”³, kas atbilst MK noteikumu Nr. 585 „Noteikumi, par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju” 9. pantā noteiktajām prasībām.

Datorprogramma Navision nodrošina darījuma summas pārrēķinu latos atbilstoši Latvijas Bankas noteiktajam valūtas kursam grāmatojuma datumā. Summas latos automātiski tiek sagrāmatotas iepriekš noteiktajos bilances, peļņas vai zaudējumu kontos. Starpība, kas rodas no valūtas kursu svārstībām tiek grāmatota kā peļņa vai zaudējumi. Bankas operācijas grāmato ar datorprogrammas palīdzību.

Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” teikts arī tas, ka uzņēmums saņem kā arī ievada bankas konta izrakstus reizi mēnesī, taču reālā situācija ir tāda, ka tas tiek darīts reizi nedēļā - pirmdienā. Tas palīdz precīzākai naudas plūsmas prognozēšanai.

Pašu kapitāla uzskaitē un grāmatošana

„Finanšu uzskaites rokasgrāmatas” astotajā daļā teikts, ka „pašu kapitāls ir pēc visu saistību atskaitīšanas atlikusī līdzdalības daļa uzņēmuma aktīvos”⁴.

LR „Gada pārskatu likuma” 37. panta 3. punktā teikts, ka pašu kapitāls bilancē jāuzrāda pa sastāvdaļām. Tāpēc uzņēmuma finanšu uzskaites rokasgrāmatā ir minētas uzņēmuma pašu kapitāla sastāvdaļas, taču jāpiebilst, ka tiek uzrādītas arī tādas pašu kapitāla sastāvdaļas, kas

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „*Finanšu uzskaites rokasgrāmata*” versija no 01/01/2010

² **Gada pārskatu likums** LR likums. 14.10.1992. (ar grozījumiem 30.09.2010), Pieejams:

<http://www.likumi.lv/doc.php?id=66461>

³ SIA „XYQ” procedūra „*Finanšu uzskaites rokasgrāmata*” versija no 01/01/2010

⁴ Turpat

uzņēmumam reāli nemaz neeksistē. Tādēļ autore, lai atspoguļotu reālo situāciju apkopo informāciju par uzņēmuma pašu kapitāla sastāvdaļām.

Uzņēmuma SIA „XYQ” pašu kapitāls sastāv no šādām sadaļām:

- daļu kapitāls (pamatkapitāls);
- nesadalītā peļņa/ uzkrātie zaudējumi:
  - iepriekšējo gadu;
  - pārskata gada.

SIA „XYQ” pamatkapitāls ir 2 000 latu, un to veido 2 000 parastās daļas. Vienas daļas nominālvērtība ir 1 lats. Pamatkapitāls ir pilnībā apmaksāts.

Izmaksu un kreditoru uzskaitē

„Finanšu uzskaites rokasgrāmatas,, devītajā daļā teikts, ka „izmaksas atzīst un uzskaita atbilstoši uzkrāšanas principam, kas nosaka, ka izdevumi jāatzīst pārskata periodā, kad tie ir radušies, neatkarīgi no tā, vai nauda jau ir samaksāta. Peļņas vai zaudējumu aprēķinā tiek ietvertas ar pārskata periodu saistītās izmaksas neatkarīgi no to maksājuma datuma un rēķina saņemšanas vai izrakstīšanas datuma”, kas noteikts „Gada pārskatu likuma” 25. panta 4 apakšpunktā.

Tām izmaksu summām, kas ir radušās pārskata periodā vai attiecas uz pārskata periodu, bet kuru rēķini tiek saņemti nākamajā periodā, tiek veidoti uzkrājumi, saskaņā ar „Gada pārskatu likuma” 19. pantu.

Izmaksas, kas izdarītas pirms bilances datuma, bet attiecas uz nākamajiem gadiem, jāparāda kā nākamo periodu izmaksas aktīvā, saskaņā ar „Gada pārskatu likuma” 17.1. pantu.

Saimnieciskās darbības izmaksās tiek iekļauti arī ar darbinieku komandējumiem saistītie izdevumi. Uzņēmuma darbinieki sastāda avansa norēķinus, uz kuru pamata tiek veikta komandējumu izdevumu kā arī norēķinu ar personālu uzskaitē.¹

SIA „XYQ” ir daudz nākamo periodu izmaksu tāpēc, lai atvieglotu grāmatvedības uzskaiti, nākamo periodu izmaksas nedala pa dienām, bet gan pa mēnešiem. Piemēram, ja rēķins ir par periodu no 1. marta līdz 15. aprīlim, tad summu dala ar divi, bet nevis proporcionāli pa dienām, rezultātā ikmēneša finanšu rādītāji var būt novērtēti nekorekti, jo šāda grāmatvedības praktizēšana var ietekmēt peļņas lielumu.

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „*Finanšu uzskaites rokasgrāmata*” versija no 01/01/2010

Citi grāmatojumi

Uzņēmuma SIA „XYQ” „Finanšu uzskaites rokasgrāmatas” desmitajā daļā tiek saukta citi grāmatojumi, kurā tiek sniegta informācija par uzņēmuma citiem grāmatojumiem, tādiem kā:

- saņemtie un izsniegtie aizdevumi,
- uzkrājumu veidošana un grāmatošana,
- līzings darījumi,
- avansa norēķini un komandējuma izdevumi,
- reprezentācijas izdevumi,
- ar saimniecisko darbību nesaistītas izmaksas.

Saņemtie aizdevumi

Uzņēmums ir saņēmis ilgtermiņa aizdevumus no mātes un saistītā uzņēmuma.¹

Pārskata perioda beigās, pamatojoties uz aizņēmumu līgumiem, aprēķina uzkrātos procentus par aizņēmumiem, kā arī aprēķina un pārgrāmato to ilgtermiņa saistību daļu, kas jāatmaksā gada laikā no bilances datuma. Ārvalstu valūtā saņemto aizņēmumu atlikumus pārvērtē latos pēc Latvijas Bankas noteiktā valūtas maiņas kursa pārskata perioda pēdējā dienā, atzīstot ieņēmumus vai izdevumus no valūtas kursu svārstībām. Atmaksājot aizņēmumu pamatsummu vai procentus, pamatojoties uz maksājuma uzdevumu, par atmaksāto aizņēmumu pamatsummu un procentu summu samazina aizņēmumus, uzkrātos procentus un naudas līdzekļus.

Izsniegtie aizdevumi

Uzņēmums izsniedz īstermiņa aizdevumus saistītajām personām uzņēmuma grupas kopējo biznesa mērķu sasniegšanai. Aizdevuma līgumu apkalpošanu un aizdevuma procentu aprēķināšanu veic mātes uzņēmums.²

Pārskata perioda beigās ārvalstu valūtā izsniegtos aizdevumu atlikumus pārvērtē latos atbilstoši Latvijas Bankas noteiktajam valūtas maiņas kursam pārskata perioda pēdējā dienā, atzīstot ieņēmumus vai izdevumus no valūtas kursu svārstībām, kā arī balstoties uz informāciju, ko sniedz mātes uzņēmums, tiek veikts aprēķināto aizdevuma procentu grāmatojums. Saņemot aizdevuma pamatsummas vai procentu atmaksu, pamatojoties uz saņemto informāciju no mātes uzņēmuma, par atmaksāto aizdevuma procentu un pamatsummu samazina aizdevumu, uzkrātos procentus un palielina naudas līdzekļus. Ja rodas citas izmaksas, ka ir saistībā ar aizdevumu apkalpošanu, tās uzskaita atsevišķi PVN vajadzībām.

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

² Turpat

Uzkrājumu veidošana un grāmatošana

Uzkrājumi atvaļinājuma naudai

Uzņēmuma Finanšu uzskaites rokasgrāmatā teikts, ka atvaļinājums tiek aprēķināts atbilstoši LR „Darba likumam”, ņemot pēdējo sešu mēnešu bruto darba samaksas kopsummu un dalot to ar darbadienu skaitu šajā periodā un reizinot ar atvaļinājuma (darba) dienu skaitu. Taču praktiski uzņēmums atvaļinājuma naudas nerēķina, bet gan maksā darba līgumā noteikto algu, lai gan darbinieks reāli atrodas atvaļinājumā. Parasti darbinieki šādos gadījumos ir ieguvēji, jo darba alga ir lielāka nekā vidējā izpeļņa, taču zaudē, ja iepriekšējos mēnešos ir saņemtas lielas prēmijas. Tomēr tik un tā darbinieki atvaļinājuma laikā nesaņem mazāk, kā savu darba algu. Šādu nostāju attiecībā uz atvaļinājuma naudas nerēķināšanu noteikusi koncerna mātes sabiedrība, to pamatojot ar to, ka darbiniekiem tiek piešķirtas lielas prēmijas un tādējādi vidējās izpeļņas aprēķini būtu pārāk lieli un neizdevīgi uzņēmumam. LR „Darba likums” nepieļauj atkāpi no atvaļinājuma naudas nerēķināšanas, tādēļ autore atklāj, ka uzņēmums šādi rīkojoties pārkāpj „Darba likumu”. Autore ieteiktu uzņēmumam pārskatīt nostāju attiecībā uz atvaļinājuma naudas aprēķiniem, jo šāda uzņēmuma prakse ir pretlikumīga. Uzņēmumam būtu jārēķina atvaļinājuma nauda atbilstoši Darba likuma prasībām.

Taču uzkrājumi atvaļinājumiem uzņēmumā tiek rēķināti, pieņemot, ka darbiniekam pienākas 20 atvaļinājuma dienas gadā vai 1,667 mēnesī, kas ir saskaņā ar LR „Darba likuma” prasībām.

Uzkrātās saistības

Ir gadījumi, kad rēķini par tekošā perioda izmaksām tiek saņemti nākamajā periodā. Lai izmaksas tiktu atspoguļotas periodā, kad tās ir radušās jāparedz šādi gadījumi un jāveido uzkrātās saistības tām izmaksu summām, kas attiecas uz tekošo periodu, bet rēķini par kurām tiks saņemti vēlāk.¹

Periodā, kad saņemts rēķins par izdevumiem, kuriem izveidotas uzkrātās saistības, šīs izveidotās uzkrātās saistības ir jānoraksta. Ja gadījuma uzkrāto saistību summa bija noteikta neprecīzi, atkarībā no situācijas tiek atzīti papildus izdevumi vai to samazinājums.

Nomas darījumi

Nomasdarījumi tiek iedalīti divās grupās:

- finanšu nomas darījumi;
- operatīvā nomas darījumi.

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

Saskaņā ar Latvijas grāmatvedības standarta Nr.10 "Noma" 6.2. pantu „finanšu noma ir noma, kas būtībā nodod nomniekam visus aktīva īpašuma tiesībām raksturīgos riskus un atbildības. Īpašuma tiesības var tikt vai netikt nodotas.”¹

Operatīvā noma ir noma, kas nav finanšu noma.²

Lai novērtētu vai konkrētais līzings darījums ir finanšu noma, Latvijas grāmatvedības standarts Nr.10 "Noma" ir norādīti 5 pamatkritēriji:

- ✓ nomātā aktīva īpašuma tiesības tiks nodotas nomniekam līdz nomas termiņa beigām;
- ✓ nomniekam ir iespēja nopirkt aktīvu par cenu, kura datumā, kad šo iespēju varēs izmantot, būtu pietiekami zemāka par patieso vērtību, lai nomas uzsākšanas datumā pastāvētu pamatota noteiktība, ka nomnieks šo iespēju izmantos;
- ✓ nomas termiņš ietver būtiski lielāko daļu no aktīva saimnieciskās izmantošanas laika pat tad, ja īpašuma tiesības netiek nodotas;
- ✓ minimālo nomas maksājumu pašreizējā vērtība nomas uzsākšanas datumā būtībā ir tik pat kā vienāda ar iznomātā aktīva patieso vērtību;
- ✓ iznomātie aktīvi ir tik specifiski, ka tos, būtiski nepārveidojot, var lietot tikai nomnieks.³

Ja vismaz viens no tiem izpildās, tad darījums tiek klasificēts kā finanšu līzings.

Dienā, kad uzņēmums saņem īpašumu tiesības uz līzīgā nopirkto precī, attiecīgo precī ieģrāmato un atzīst līzinga saistības to pamatsummas apmērā. Atmaksājot šo finanšu līzinga saistību pamatsummu, par atmaksāto līzinga saistību pamatsummu samazina līzinga saistības un naudas līdzekļus.

Jāpiebilst, ka pašlaik gan uzņēmumam nav finanšu nomas saistības. Uzņēmums pašlaik nomā automašīnas un biroja telpas tikai operatīvajā nomā.

Avansa norēķini un komandējuma izdevumi

Darbinieks, iesniedzot avansa norēķinu, tam klāt pievieno visu izdevumu attaisnojuma dokumentus (čekus, kvītis un citus izdevumus apliecināošos dokumentus).⁴

---

¹ **Noma** Latvijas grāmatvedības standarts Nr. 10 29.04.09. Pieejams <http://www.likumi.lv/doc.php?id=221423&from=off>

² Turpat 6.3. pants

³ **Noma** Latvijas grāmatvedības standarts Nr. 10 29.04.09. Pieejams <http://www.likumi.lv/doc.php?id=221423&from=off> 12. pants

⁴ SIA „XYQ” procedūra „*Finanšu uzskaites rokasgrāmata*” versija no 01/01/2010

Grozījumi MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju”, kuri stājās spēkā 2012. gada 5. aprīlī, nosaka prasības naudas izdevumu apliecināšanai, t.i., tiem dokumentiem, kas parasti pievienojami darbinieku avansa norēķinu atskaitēm. Atbilstoši 8.1. un 8.2. punktam darbinieku avansa norēķinu atskaitēm var pievienot šādus naudas izdevumu apliecināšanas dokumentus:

- 1) kases čeku, kas satur visus attaisnojuma dokumentam nepieciešamos rekvizītus un informāciju, izņemot kases čeka izsniedzēja parakstu;
- 2) gadījumā ja kases čekā nav visu attaisnojuma dokumentam nepieciešamo rekvizītu un informācijas, tad
  - kases čekam ir pievienojama kases čeka izsniedzēja noformēta kvīts, kurā papildus attaisnojuma dokumentam nepieciešamajai informācijai ir norādāms arī kases čeka numurs un datums;
  - kases čekā norāda attaisnojuma dokumentam nepieciešamus rekvizītus un informāciju, ko apstiprina ar kases čeka izsniedzēja parakstu, paraksta atšifrējumu, ja kases čekā tas nav norādīts, un spiedogu, kurā norādīts kases čeka izsniedzēja uzņēmuma nosaukums, nodokļu maksātāja reģistrācijas numurs un juridiskā adrese;
- 3) tādu kases čeku, kas uzskatāms par pievienotās vērtības nodokļa rēķinu atbilstoši pievienotās vērtības nodokli regulējošajiem normatīvajiem aktiem. Tas nozīmē, ka var izmantot kases čeku, kurā atbilstoši likuma „Par pievienotās vērtības nodokli” 8. panta astotās daļas prasībām, ja tas izsniegts par darījumu, kura vērtība bez nodokļa ir mazāka par 20 latiem. Šādā kārtībā noformētajā čekā var nebūt norādīta visa attaisnojuma dokumentam nepieciešamā informācija un to nav vajadzīgs papildus ierakstīt čekā un apliecināt ar čeka izsniedzēja parakstu un spiedogu;
- 4) tādu kases čeku, kas izsniegts (saņemts) no kases sistēmas, specializētas ierīces vai iekārtas bez kasiera operatora līdzdalības un kurā nav ietverts preču vai pakalpojumu saņēmēja nosaukums, juridiskā adrese un reģistrācijas numurs, ja kases čeks izsniegts par darījumu kura summa bez pievienotās vērtības nodokļa ir mazāka par 20 latiem.
- 5) komandējuma vai darba brauciena laikā ārvalstī izsniegtu naudas izdevumu apliecināšanu dokumentu, kurā nav visi attaisnojuma dokumentam nepieciešamie rekvizīti un informācija.¹

---

¹ **Stepanova O., Rakova J.** *Dokumentu noformēšanas prasības grāmatvedības vajadzībām*. *Bilance* 8 (284), 2012, 23.-24.lpp

Uzņēmuma SIA „XYQ” darbinieki bieži tiek sūtīti komandējumos, mēnesī tie ir apmēram 30 komandējumi. Uzņēmuma interesēs komandējumā tiek sūtīti arī cilvēki, kas nav darba attiecībās ar uzņēmumu, taču to pieļauj MK noteikumu Nr., 969. „Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi” 2. pants, kas nosaka ka „par komandējumu uzskatāms ar komersanta, organizācijas, iestādes vai citas institūcijas vadītāja rakstisku rīkojumu apstiprināts darbinieka, ierēdņa, karavīra, Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi un citas fiziskās personas, kura nav darba attiecībās ar institūciju, kas sūta to komandējumā, un kura savu darbu nepilda savas saimnieciskās darbības ietvaros”.¹

Ja komandējums ir bijis ārvalstīs un norēķini tika veikti ārvalstu valūtā, summas tiek pārrēķinātas latos, pēc Latvijas Bankas noteiktā valūtas kursa avansa norēķina iesniegšanas dienā.²

Ja norēķinoties ar darbinieku komandējuma dienas nauda vai arī darba brauciena izdevumi par viesnīcu u.c. izdevumi pārsniedz MK noteikumos noteiktās normas, pārsniegtā izdevumu daļa tiek aplikta ar IIN un par to veic valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, saskaņā ar MK noteikumu Nr., 969. „Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi” 4. pantu.

Dienā, kad darbinieks iesniedz avansa norēķinu, tas tiek ieģrāmatots norēķini par parādiem pret personālu konta kredītā un attiecīgā izdevumu konta debitā.

Jāpiebilst, ka SIA „XYQ” darbinieku iesniegtajos avansu norēķinos bieži trūkst likumā „Par grāmatvedību” 7. pantā noteikto rekvizītu. Taču pamatojoties uz iepriekš minētajiem grozījumiem MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju” 8.2. punktu un likuma „Par pievienotās vērtības nodokli ” 8. panta astoto daļu, ja šo naudas izdevumu apliecinājošo dokumentu summa bez PVN ir mazāka par 20 latiem, tad tas uzskatāms par nodokļa rēķinu un nodokļu maksātājam ir tiesības atskaitīt priekšnodokli. Kas attiecas uz ārvalstu komandējumu čekiem, PVN priekšnodokli par šiem avansa norēķiniem nevar atskaitīt, taču saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju” 8.2. pantu grāmatvedības vajadzībām šāds dokuments ir derīgs.

Reprezentācijas izdevumi

---

¹ **Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi** LR MK noteikumi Nr. 969. 12.10.2010. (ar grozījumiem 19.10.2011), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=220013> – 2.pants

² SIA „XYQ” procedūra „*Finanšu uzskaites rokasgrāmata*” versija no 01/01/2010

Reprezentācijas izdevumi ir tie izdevumi, kas ir saistīti ar uzņēmuma reprezentāciju un prestiža celšanu.¹

Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10. panta septītajā daļā paredzēts no budžetā maksājamās nodokļa summas kā priekšnodokli neatskaitīt 60% no nodokļa par reprezentācijas nolūkiem iegādātajām precēm un saņemtajiem pakalpojumiem, kas saistīti ar publisku konferenču, pieņemšanu, maltīšu rīkošanu, kā arī uzņēmuma reprezentējošu priekšmetu izgatavošanu.

SIA „XYQ” saņemot rēķinu par reprezentācijas pakalpojumiem, tikai 40% no kopējās PVN summas tiek atskaitīta kā priekšnodoklis. Atlikušie 60% tiek grāmatoti izmaksās. Ja uzņēmuma grāmatvedība no darbinieka saņem čeku kuram nav norādīti dokumenta obligātie rekvizīti, PVN priekšnodokli nevar atskaitīt.

Kā trūkumu SIA „XYQ” grāmatvedības uzskaitē var minēt to, ka uzņēmumam trūkst reprezentācijas izdevumu aktu izstrādāšanas kārtības, jo uzņēmums pats nesagatavo reprezentācijas aktus, taču ārpalpojuma uzņēmuma grāmatvežiem bieži vien trūkst informācijas, lai sastādītu šos aktus, tāpēc lai atvieglotu un efektīvizētu grāmatvedības uzskaiti autore iesaka izstrādāt reprezentācijas aktu izstrādāšanas kārtību (konkrētas procedūras) ar kuru palīdzību noteikt, kā noformēt iekšējos dokumentu un kontrolēt grāmatvedības uzskaites pārdošanu un organizēšanu ņemot vērā normatīvo aktu prasības. Dokumentārajam pamatojumam jābūt pietiekošam, lai nodokļu audita gadījumā būtu iespējams pamatot, ka konkrētie izdevumi pieder pie reprezentācijas izdevumiem.

Ar saimniecisko darbību nesaistītas izmaksas

Pie izdevumiem, kas nav saistīti ar saimniecisko darbību, pieskaita uzņēmuma izdevumus īpašnieku vai darbinieku atpūtai, atpūtas ceļojumiem, izklaidēšanās pasākumiem, kas vidēji mēnesī sastāda ap 800 Ls. Visvairāk šos izdevumus uzņēmumā sastāda izmaksas par darbinieku ēdināšanu un dažādiem izklaides un korporatīvajiem pasākumiem.

Pielikumi

Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” pielikumā tiek ietverti:

- Dokumentu numerācija grāmatvedības programmā Scala
- Izmaksu centri vadības uzskaitē grāmatvedības programmā Scala
- Darbinieku kodi grāmatvedības programmā Scala
- Kontu plāns

---

¹ SIA „XYQ” procedūra „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” versija no 01/01/2010

Autore secina, ka visi uzņēmuma finanšu rokasgrāmatā minētie pielikumi satur novecojušu informāciju un nepieciešams tos pārstrādāt, jo dokumentu numerācija, izmaksu centri, darbinieku kodi un kontu plāns satur informāciju par grāmatvedības datorprogrammu Scala, taču jau kopš 2010. gada augusta uzņēmums veic grāmatvedības uzskaiti grāmatvedības datorprogrammā Navision.

Analizējot SIA „XYQ” grāmatvedības politiku autore secina, ka SIA „XYQ” grāmatvedības politika galvenokārt ir atbilstoša LR likumdošanas aktos minētajām prasībām. Bet ir dažās neprecizitātes, attiecībā uz grāmatvedības kārtošanu. Kā vienu no būtiskākajiem LR likumdošanas aktu pārkāpumu var minēt atvaļinājuma naudas nerēķināšanu. Uzņēmums atvaļinājuma naudas nerēķina, bet gan maksā darba līgumā noteikto algu, lai gan darbinieks reāli atrodas atvaļinājumā. Darba likums nepieļauj atkāpi no atvaļinājuma naudas nerēķināšanas, tādēļ autore atklāj, ka uzņēmums šādi rīkojoties pārkāpj LR „Darba likumu”.

Kā mīnusu var minēt to, ka SIA „XYQ” grāmatvedības politikā nav noteikta pamatlīdzekļa minimālā vērtība, līdz ar to katrs pirkums ir jāizvērtē atsevišķi, kas padara grāmatvedības darbu daudz apjomīgāku. Lai ievērotu normatīvo aktu prasības autore iesaka grāmatvedības politikā noteikt pamatlīdzekļu minimālo vērtību 100 Ls.

SIA „XYQ” ir daudz nākamo periodu izmaksu tāpēc, lai atvieglotu grāmatvedības uzskaiti, nākamo periodu izmaksas nedala pa dienām, bet gan pa mēnešiem, rezultātā ikmēneša finanšu rādītāji var tikt novērtēti nekorekti, jo šāda grāmatvedības praktizēšana var ietekmēt peļņas lielumu.

Kā trūkumu SIA „XYQ” grāmatvedības uzskaitē var minēt to, ka uzņēmumam trūkst reprezentācijas izdevumu aktu izstrādāšanas kārtības, jo uzņēmums pats nesagatavo reprezentācijas aktus, taču ārpakalpojuma uzņēmuma grāmatvežiem bieži vien trūkst informācijas, lai sastādītu šos aktus, tāpēc lai grāmatvežu darbu atvieglotu un padarītu efektīvāku autore iesaka izstrādāt reprezentācijas aktu izstrādāšanas kārtību.

Kopumā vērtējot uzņēmuma grāmatvedības organizācijas dokumentus autore secina, ka netiek izstrādāti visi MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” minētie grāmatvedības organizācijas dokumenti.

Dokumenti, kas nosaka kārtību, kādā sniedz pārskatus par skaidrās un bezskaidrās naudas avansu tikai daļēji tiek aprakstīti „Finanšu uzskaites rokasgrāmatas” sadaļā citi grāmatojumi, taču uzņēmumam vajadzētu izdalīt šiem izdevumiem atsevišķu sadaļu un to papildināt ar informāciju par uzņēmuma līdzekļu izmantotošanu arī ar biznesa kartēm, kas ir piešķirtas konkrētiem

darbiniekiem. Šeit būtu jāapraksta norēķinu kārtība ar biznesa kartēm. Darījumi ar biznesa kartēm, grāmatvedības uzskaitē tiek grāmatoti attiecīgajam darbiniekam, avansa personai, kam tiek piešķirta biznesa karte.

Uzņēmumam nav izstrādāti transportlīdzekļu izmantošanas izdevumu dokumentēšanas kārtību reglamentējošie dokumenti, taču uzņēmumam ir jāizstrādā grāmatvedības metodika, kurā detalizēti un saprotami aprakstīta kārtība, kādā uzskaita uzņēmuma transportlīdzekļu izmantošanas izdevumus, tajā skaitā ar uzņēmuma saimniecisko darbību saistītos transportlīdzekļu izmantošanas izdevumus un izdevumus, kas saistīti ar uzņēmuma kā darba devēja vieglo pasažieru automašīnu izmantošanu personīgajām vajadzībām. Uzņēmums maksā uzņēmuma vieglo transportlīdzekļu nodokli, nesastāda maršruta lapas, taču sastāda aktus par degvielas norakstīšanu. Uzņēmumam jā sastāda maršrutu lapu izstrādāšanas metodiku, kurām likumdošana nenosaka obligāto informāciju, bet kuras jāpilda saskaņā ar uzņēmuma izstrādāto grāmatvedības politiku un pēc kurām būtu iespējams noteikt saimnieciskajā darbībā nobraukto kilometru skaitu.

Uzņēmumam nav izstrādāta arī grāmatvedības reģistru kārtības instrukcija, bet ir dokumentu numerācijas apraksts, taču jāpiebilst, ka tas neatbilst pašreizējai dokumentu numerācijai uzņēmumā, jo informācija ir novecojusi.

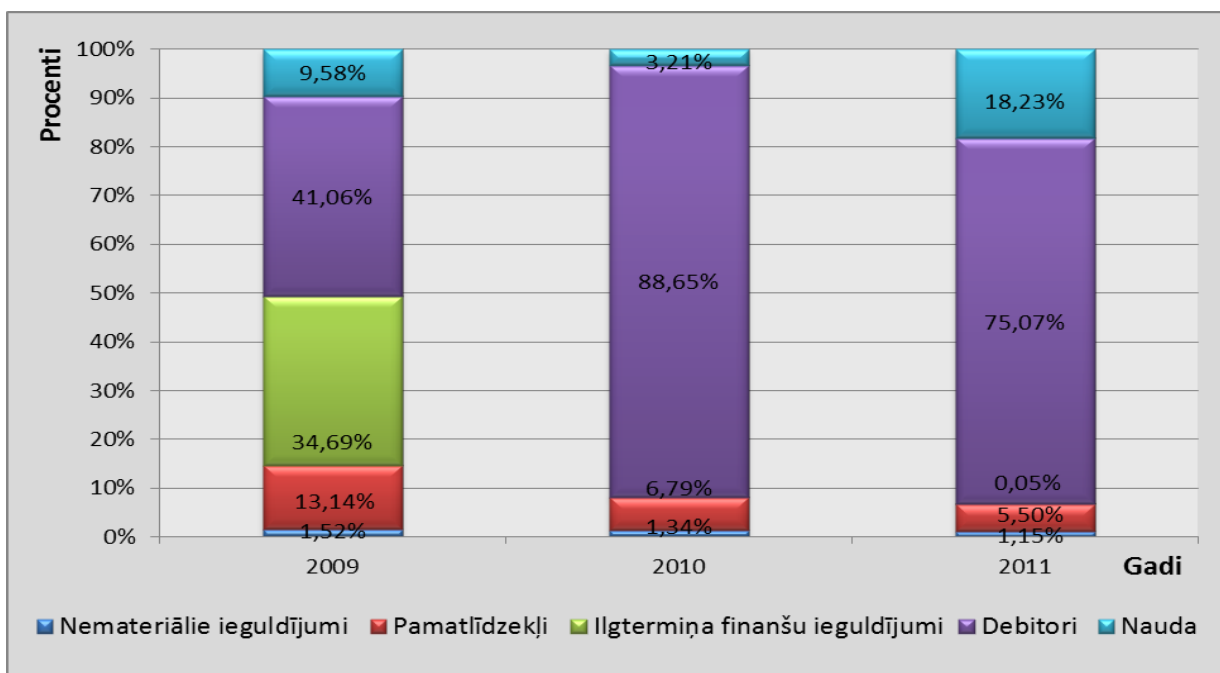
Uzņēmumam vajadzētu izstrādāt, apstiprināt un turpmāk piemērot uzņēmuma tādu kontu plānu, kuru uzņēmums reāli pielieto, jo Finanšu uzskaites rokasgrāmatā uzrādītais neatbilst faktiski pielietojamajam,

Tā kā par grāmatvedības kārtību uzņēmumā atbild tā vadītājs, tad šis iepriekš minētās izmaiņas būtu jānosaka uzņēmuma vadītājam, nepieciešamības gadījumā, kādā no minēto darbību posmiem konsultējoties ar ārvalstsgrāmatvedi.

3. SIA „XYQ” FINASIĀLĀ STĀVOKĻA NOVĒRTĒJUMS

3.1. SIA „XYQ” bilances posteņu absolūto un relatīvo rādītāju izmaiņu analīze

Pēc bilances struktūras izmaiņām var izsekot saimnieciski finansiālās darbības norisēm uzņēmumā. Analizējot bilances struktūras rādītājus autore ir apkopojusi iegūtos rezultātus tabulā, kas ievietoti 1. un 2. pielikumā. Taču, lai uzskatāmāk varētu izprast to struktūras izmaiņas, dati tika apkopoti arī 3.1. attēlā.

3.1. att. SIA „XYQ” bilances aktīva struktūra 2009. – 2011. gadā, %¹

Pēc 3.1. attēla autore secina, ka SIA „XYQ” aktīvu sastāvā katru gadu laikā no 2009. - 2011. gadam vislielākais īpatsvars ir debitoriem, naudai un pamatlīdzekļiem, taču vismazākais nemateriālajiem un ilgtermiņa finanšu ieguldījumiem.

Nemateriālie ieguldījumi sastāda pavisam niecīgu daļu no kopējiem aktīviem un to īpatsvaram kopējo aktīvu sastāvā ir tendence samazināties, 2009. gadā tie sastādīja 1,52%, 2010. gadā 1,34%, bet 2011. gadā vairs tikai 1,15%, tomēr tas neliecina par to, ka nemateriālie aktīvu summa gadu no gada samazinās, bet gluži pretēji to kopsumma palielinās, tikai citu aktīvu pieaugums ir lielāks, tādēļ nemateriālo ieguldījumu īpatsvars aktīvu kopsummā samazinās.

¹ Autores veidots attēls izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

Pamatlīdzekļu īpatsvars 2009. gadā bija 13,14%, 2010. gadā tas samazinājās līdz 1,34%, bet 2011. gadā atkal palielinājās līdz 5,50%. 2011. gadā pamatlīdzekļu īpatsvara pieaugums vērtējams pozitīvi, jo liecina par to, ka uzņēmums iegulda savā attīstībā, ievieš jaunas tehnoloģijas un darba līdzekļus, kas ļauj efektīvāk strādāt, tādā veidā radot nosacījumus apgrozījuma pieaugumam. No aktīvu struktūras redzams, ka tas nav ražojošs uzņēmums, jo tā ilgtermiņa ieguldījumu īpatsvars ir neliels un 2011. gada beigās sastādīja vien 6,7% no kopējās apgrozāmo līdzekļu summas.

Analizējot ilgtermiņa finanšu ieguldījumus redzams, ka 2009. gadā to īpatsvars bilancē bija 34,69%, šos ilgtermiņa aktīvus sastādīja aizdevumi radniecīgajām sabiedrībām, 2010. gadā ilgtermiņa finanšu ieguldījumi nebija vispār, bet 2011. gadā to īpatsvars sastādīja 0,05% no kopējās aktīvu summas, šo summu sastādīja atliktā uzņēmuma ienākuma nodokļa (turpmāk UIN) aktīvs.

No apgrozāmo līdzekļu struktūras var secināt, ka uzņēmums nodarbojas ar pakalpojumu sniegšanu, jo apgrozāmo līdzekļu summu sastāda debitoru parādi un nauda, debitori sastāda arī vislielāko daļu no kopējās aktīvu summas. 2009. gadā debitori sastādīja 41,06%, 2010. gadā 88,65%, bet 2011. gadā 75,07% no kopējās aktīvu summas. Sīkāk analizējot debitoru parādus var secināt, ka lielais debitoru parādu pieaugums no 2009. līdz 2010. gadam par 47,6% punktiem izskaidrojams ar to, ka 2010. gadā pieauga aizdevumi radniecīgajām sabiedrībām, bet nevis pircēju un pasūtītāju parādi, kuru vērtība 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir samazinājusies par 0,78 procentpunktiem līdz ar to nav pamata bažām, ka pircēji un pasūtītāji neapmaksā savus rēķinus, jo uzņēmumā tiek veikta debitoru kontrole un analīze pēc saistību dzēšanas termiņiem.

Naudas līdzekļi 2009. gada sastādīja 9,85%, 2010. gadā samazinājās līdz 3,21%, bet 2011. gadā atkal palielinājās līdz 18,23% no aktīvu kopsummas.

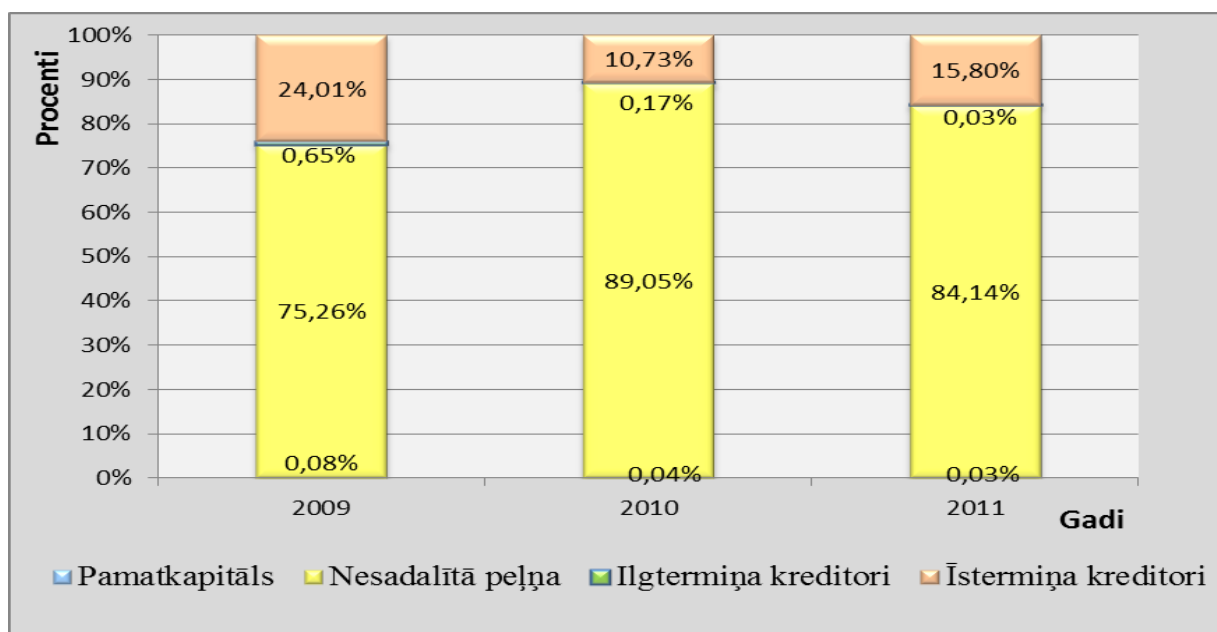
Kopumā analizējot uzņēmuma aktīvu struktūru autore secina, ka naudas līdzekļu īpatsvars no 2010. gada līdz 2011. gadam, pieaudzis par 15% punktiem un liecina par to, ka palielinājušies visi uzņēmuma likviditātes rādītāji, līdz ar to nav problēmu ar tūlītēju rēķinu apmaksu. Pamatlīdzekļu pieaugums 2011. gadā liecina par to, ka uzņēmums iegulda līdzekļus savā attīstībā.

Analizējot uzņēmuma pasīvu struktūras rādītājus, lai uzskatāmāk varētu izprast to struktūras izmaiņas autore ir apkopojusi iegūtos rezultātus grafiski 3.2. attēlā.

Pēc 3.2. attēla autore secina, ka lielāko daļu pasīva sastāda nesadalītā peļņa un īstermiņa kreditori, bet mazākais īpatsvars ir ilgtermiņa kreditoriem un pamatkapitālam.

Pamatkapitāla īpatsvars pasīvu kopsummā sastāda niecīgu daļu un 2011. gadā sastādīja vien 0,03% no pasīvu kopsummas. Tam ir tendence samazināties, tas izskaidrojams ar to, ka tā summa gadu no gada ir nemainīga un sastāda 2000 Ls, bet kopējā pasīva summa palielinās ar katru gadu.

Nesadalītās peļņas īpatsvars 2009. gadā sastādīja 75,26%, 2010. gadā 89,05%, bet 2011. gadā attiecīgi 84,14% no kopējās pasīvu kopsummas. Lielais nesadalītās peļņas īpatsvars bilancē vērtējams pozitīvi, jo liecina par to, ka uzņēmums ir finansiāli neatkarīgs no ārējiem faktoriem.

3.2. att. SIA „XYQ” bilances pasīva struktūra 2009. – 2011. gadā, %¹

Ilgtermiņa kreditoru īpatsvars pasīvu kopsummā sastāda niecīgu daļu un tam ir tendence samazināties 2009. gadā tas sastādīja 0,65%, 2010. gadā 0,17%, bet 2011. gadā attiecīgi 0,03% no pasīva kopsummas.

Īstermiņa kreditoru īpatsvaram no 2009. Līdz 2010. gadam bija tendence samazināties, bet jau 2011. gadā to īpatsvars atkal palielinājās līdz 15,8%, kas ir par 5,1% punktu vairāk nekā iepriekšējā gadā.

Kopumā vērtējot pasīvu struktūru autore secina, ka uzņēmuma pasīva struktūrā iezīmējas pozitīva tendence, jo pašu kapitāls aizņem lielāko daļu no pasīva kopsummas, kas liecina par to, ka uzņēmums ir finansiāli neatkarīgs no svešu līdzekļu piesaistīšanas, par to liecina arī ilgtermiņa kreditoru īpatsvara samazināšanās.

¹ Autore veidots attēls izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

Skaidrāku priekšstatu par uzņēmuma attīstības tempiem, tendencēm, to cikliskumu un finansiālo stabilitāti sniedz bilances posteņu absolūto rādītāju analīze, kas ir apkopota 3.1. tabulā.

3.1. tabula

SIA „XYQ” bilances posteņu izmaiņas 2009. – 2011. gadā, %¹

Postenis	Izmaiņas 2010/09	Izmaiņas 2011/10
AKTĪVS		
Nemateriālie ieguldījumi	61,85	26,59
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	-2,55	24,09
Ilgtermiņa ieguldījumi nomātajos pamatlīdzekļos	-27,30	-37,80
Pamatlīdzekļi	-5,27	19,46
Ilgtermiņa ieguldījumi kopā:	-69,79	21,48
Īstermiņa aizdevumi saistītajām sabiedrībām	-	2,78
Saistīto sabiedrību parādi	296,83	56,25
Pircēju un pasūtītāju parādi	-31,38	-31,75
Uzkrātie ieņēmumi	-38,26	-26,84
Uzkrātie ieņēmumi saistītajām sabiedrībām	34,02	23,40
Nākamo periodu izmaksas	-3,22	665,99
Citi debitori	-52,38	345,06
Debitori	295,71	25,03
Nauda un naudas ekvivalenti	-38,55	738,11
Apgrūzāmie līdzekļi kopā:	232,47	49,96
Aktīvu kopsumma:	83,29	47,65
PASĪVS	-	-
Pamatkapitāls	0,00	0,00
Iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	2 798,99	116,87
Pārskata gada nesadalītā peļņa	21,05	-26,70
Pašu kapitāls kopā:	116,75	39,48
Ilgtermiņa finanšu nomas saistības	-28,85	-40,53
Atliktā nodokļa saistības	-61,44	-100,00
Ilgtermiņa kreditori	-50,33	-70,96
Ilgtermiņa finanšu nomas saistību īstermiņa daļa	5,74	0,00
Parādi saistītajām sabiedrībām	-8,35	14,96
Parādi piegādātājiem un darbuuzņēmējiem	28,76	-13,29
Nodokļi un VSOA iemaksas	-57,98	211,71
Iepriekšējo gadu neizmaksātās dividendes	-100,00	-
Uzkrātās saistības saistītām sabiedrībām	-74,05	-
Pārējie kreditori un uzkrātā saistības	28,14	117,43
Īstermiņa kreditori	-18,09	117,36
Kreditori kopā	-18,94	114,34
Pasīvu kopsumma	83,29	47,65

¹ Autores veidota tabula izmantojot uzņēmuma „XYQ” gada pārskatu

Secinājumi, kas izriet no 3.1. tabulas datiem:

- 2010. gadā aktīvu kopsumma ir palielinājusies par 83,29% salīdzinājumā ar 2009. gadu, bet 2011. gadā aktīvu kopsumma palielinājusies par 47,65% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Aktīvu palielinājums 2010. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu galvenokārt noticis uz apgrozāmo līdzekļu rēķina kas palielinājusies par 232,47%, taču ilgtermiņa ieguldījumi samazinājusies par 69,79 %. Bet 2011. gadā gan apgrozāmie līdzekļi, gan ilgtermiņa ieguldījumi ir pieaugušu attiecīgi par 49,96% un 21,48%.
- Apgrozāmo līdzekļu sastāvā 2010. gadā visvairāk palielinājušies ir radniecīgo sabiedrību parādi, bet 2011. gadā nākamo periodu izmaksas un citi debitori, ko galvenokārt sastāda pārmaksātais UIN.
- Pasīvu palielinājums 2010. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu galvenokārt noticis uz pašu kapitāla rēķina, kas palielinājies par 116,75%, bet 2011. gadā pasīva kopsummas pieaugumu veido galvenokārt īstermiņa kreditoru pieaugums par 117,36%, kas galvenokārt noticis uz nodokļu un valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (turpmāk VSAOI) pieauguma un pārējo kreditoru un uzkrāto saistību rēķina.
- Ilgtermiņa kreditoru summa gan 2010. gan 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir samazinājusies attiecīgi par 50,33% un 70,96%, kas liecina par to, ka uzņēmums ir samaksājis savas ilgtermiņa saistības, līdz ar to, tas kļūst finansiāli neatkarīgāks.

Kopumā vērtējot bilances posteņu dinamiku autore secina, ka 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu aktīvu kopsummas kā arī ilgtermiņa ieguldījumu pieaugums vērtējams pozitīvi, jo liecina par to, ka uzņēmums iegulda līdzekļus sava uzņēmuma attīstībā. Debitoru pieaugums nav vērtējams viennozīmīgi. Negatīvi ir tas, ka liela daļa no uzņēmējdarbībā iesaistītā kapitāla ir iesaldēta debitoru parādos, taču ja analizē sīkāk, tad redzams, ka šis pieaugums nav noticis uz pircēju un pasūtītāju rēķina, bet gan uz radniecīgo sabiedrību parādu palielinājuma rēķina, kas nozīmē ka naudas līdzekļi tiek ieguldīti kopējo mērķu sasniegšanai, nākamo periodu izmaksām un citiem debitoriem, ko galvenokārt sastāda pārmaksātais UIN. Naudas līdzekļu pieaugums vērtējams divējādi, pozitīvi ir tas, ka uzņēmumam pieaug līdzekļi saistību segšanai, taču negatīvi ir tas, ka tik lieli naudas līdzekļi atrodas uzņēmuma bankas kontos, bet netiek nekur ieguldīti. Pozitīvi vērtējams pašu kapitāla pieaugums, tomēr negatīvi ir tas, ka samazinājusies uzņēmuma pārskata gada nesadalītā peļņa.

3.2. Likviditātes rādītāju novērtējums

Ar šīs analīzes palīdzību tiks vērtēta uzņēmuma SIA „XYQ” spēja dzēst savas īstermiņa saistības.

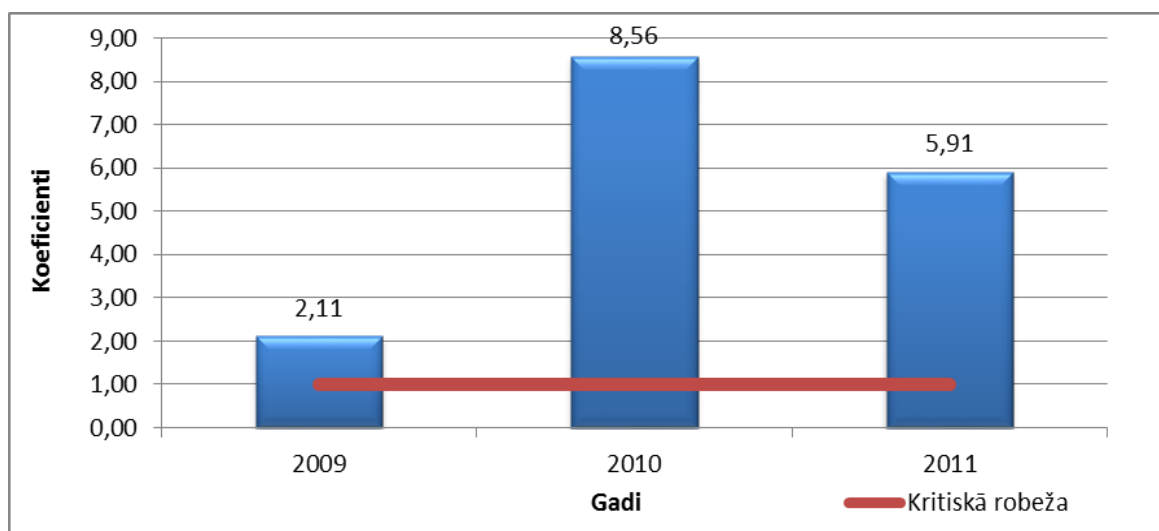
3.2. tabula

SIA „XYQ” apgrozāmie līdzekļi un īstermiņa saistības 2009. - 2011. gadā, Ls¹

Rādītāji	2009	2010	2011
Debitori (uz 31.12)	1 037 255	4 104 521	5 131 951
Nauda un tās ekvivalenti (uz 31.12)	242 014	148 714	1 246 386
Apgrozāmie līdzekļi kopā (uz 31.12)	1 279 269	4 253 235	6 378 337
Īstermiņa kreditori (uz 31.12)	606 505	496 782	1 079 827

Aprēķini veikti pēc formulām [1.1.]; [1.2.]; [1.3.]; [1.4.].

Kopējā likviditāte. Šī koeficienta teorētiskā pietiekamība ir robežās no 1-2, bet kritiskā robeža ir 1.

3.3. att. SIA “XYQ” kopējās likviditātes koeficients 2009.-2011. gads²

Pēc 3.3. attēla datiem redzams, ka uzņēmuma SIA “XYQ” kopējās likviditātes koeficients pārsniedz kritisko robežu 1, tātad uzņēmums spēj dzēst savas īstermiņa saistības ar tā rīcībā esošajiem apgrozāmajiem līdzekļiem. Līdz 2010. gadam šim koeficientam vērojama tendence palielināties, no 2,11 2009. gadā līdz 8,56 2010. gadā, bet 2011. gadā vērojams neliels kritums līdz 5,91, tas izskaidrojams ar to, ka strauji palielinājās īstermiņa kreditoru summa. Taču kopējās

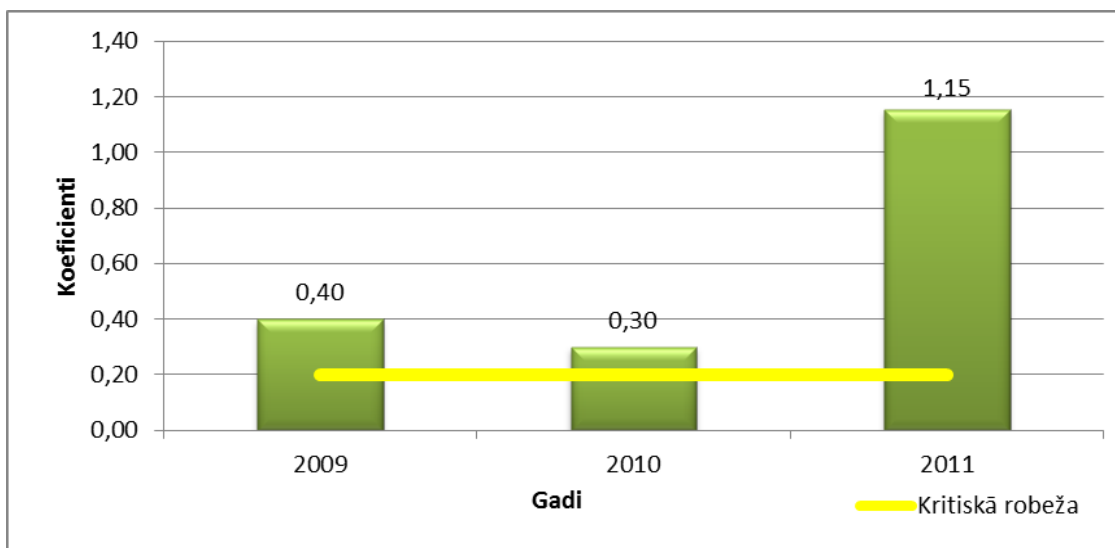
¹ Autores veidota tabula izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

² Turpat

likviditātes koeficients joprojām atradās virs kritiskās robežas. Šim uzņēmumam likviditātes koeficients ir augstāks par 3, tā ir augsta likviditāte.

Ātrā likviditāte atspoguļo reālāku situāciju attiecībā uz uzņēmuma likviditāti, jo visi apgrozāmie līdzekļi nav vienādi likvidi. Šajā koeficientā izmanto labi likvidos un absolūti likvidos apgrozāmos līdzekļus. Taču tā kā analizējamajam uzņēmumam nav krājumu, tad šis koeficients netiks analizēts, jo tam nav nozīmes, tas neatšķirsies no kopējās likviditātes koeficienta.

Absolūtā likviditāte parāda, kādu daļu no īstermiņa saistībām nekavējoties spēj segt uzņēmums. Šī koeficienta optimālā robeža ir 0,2 - 0,25.

3.4. att. SIA "XYQ" absolūtās likviditātes koeficients 2009. - 2011. gads¹

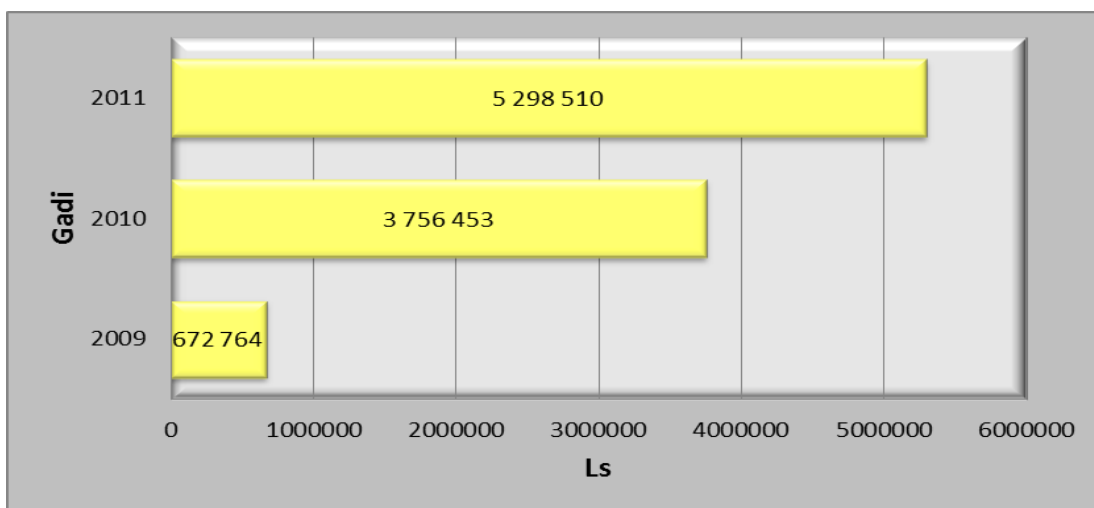
Pēc 3.4. attēla datiem redzams, ka no 2009. līdz 2010. gadam uzņēmuma absolūtās likviditātes koeficients atradās optimālajās robežās, bet 2011. gadā šis koeficients sasniedza ļoti augstu līmeni 1,15, kas nozīmē, ka uzņēmuma rīcībā atradās daudz brīvo naudas līdzekļu.

Vēl viens būtisks likviditātes rādītājs ir **darba kapitāls**, kas parāda kāda daļa apgrozāmo līdzekļu paliek uzņēmuma rīcībā pēc īstermiņa saistību segšanas.

Kā redzams 3.5. attēlā, darba kapitāls uzņēmumā ar katru gadu palielinās, tas liecina par to, ka uzņēmuma likviditātes līmenis pieaug.

Uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu vērtība ir pietiekama ne tikai īstermiņa saistību segšanai, bet tam ir arī finanšu resursi savas darbības paplašināšanai, kas vērtējams ļoti pozitīvi.

¹Autores veidots attēls izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

3.5. att. SIA “XYQ” darba kapitāls 2009.-2011. gads(Ls)¹

Kopumā vērtējot uzņēmuma likviditāti autore secina, ka abi likviditātes koeficienti ir ļoti augsti, kas nozīmē, to ka uzņēmumam nav problēmu ar īstermiņa saistību segšanu. Kopējās likviditātes koeficientam vērojama tendence, ka 2010. gadā tas pieauga, bet 2011. gadā nedaudz samazinās, kas izskaidrojams ar to, ka 2010. gadā strauji pieauga aizdevumi radniecīgajām sabiedrībām. Kā mīnusu var minēt to, ka uzņēmuma likviditātes koeficientu lielums var liecināt par to, ka uzņēmums neefektīvi izmanto savus līdzekļus, jo tam ir pārāk daudz brīvo naudas līdzekļu.

Darba kapitāls no 2009. gada līdz 2011. gadam rāda, ka uzņēmumam SIA „XYQ” ir līdzekļi ne tikai īstermiņa saistību segšanai, bet arī savas darbības paplašināšanai, kas vērtējams pozitīvi.

3.3. Maksātpējas rādītāju analīze

Uzņēmuma aktīvi tiek finansēti no pašu kapitāla un aizņemtā kapitāla, ja uzņēmuma aktīvi pārsvarā tiek finansēti no aizņemtā kapitāla, tas var liecināt par uzņēmuma finanšu riska pieaugumu, tāpēc lai novērtētu šo uzņēmuma finanšu risku jārēķina saistību un maksātpējas rādītāji.

SIA „XYQ” maksātpējas rādītājus autore apkopojusi 3.3. tabulā, lai tos varētu novērtēt un izdarīt secinājumus.

¹ Autores veidots attēls izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

SIA „XYQ” maksāspējas rādītāji 2009.-2011.gads¹

Rādītāji	2009	2010	2011
Saistības (uz 31.12, Ls)	622 808	504 879	1 082 178
Bilance (uz 31.12, Ls)	2 525 938	4 629 890	6 835 916
Pašu kapitāls (uz 31.12, Ls)	1 903 130	4 125 011	5 753 738
Peļņa pirms procentu maksājumiem un nodokļiem (Ls)	2 257 694	2 619 111	1 910 013
Procentu maksājumi (Ls)	79 622	3 870	642
Ilgtermiņa kreditori (uz 31.12, Ls)	16 303	8 097	2 351
Finansiālās atkarības koeficients	0,25	0,11	0,16
Finansiālās neatkarības koeficients	0,75	0,89	0,84
Saistību attiecība pret pašu kapitālu	0,33	0,12	0,19
Maksājamo procentu seguma koeficients	28,36	676,77	2975,10
Investīciju seguma koeficients	0,76	0,89	0,84

Aprēķini veikti izmantojot formulas [1.5.], [1.6.], [1.7.], [1.8.] un [1.9.].

Finansiālās atkarības koeficients raksturo aizņemtā kapitāla līdzdalības pakāpi aktīvu finansēšanā, šim koeficientam nebūtu ieteicams pārsniegt 0,5 robežu.

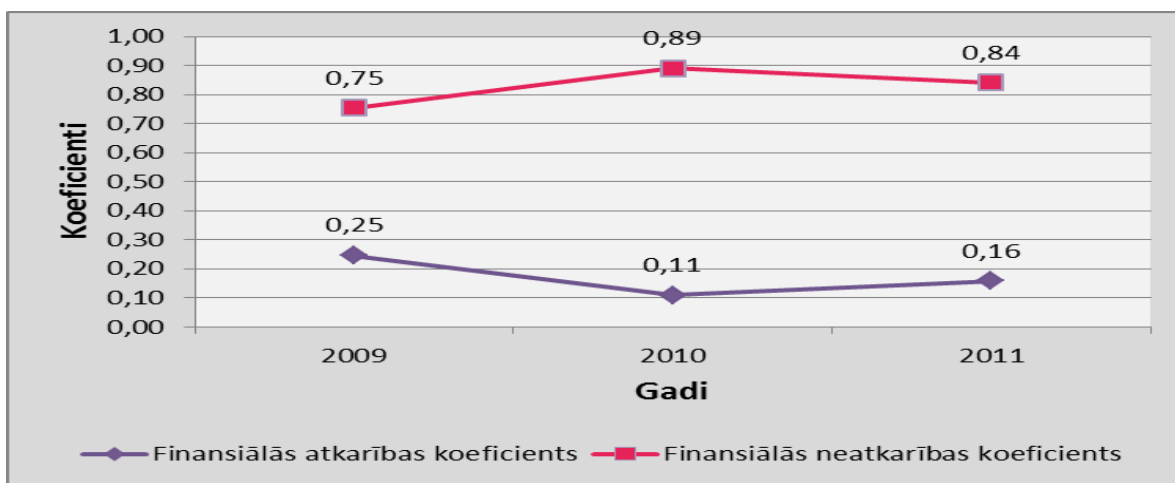
Kā redzams 3.3. tabulā, uzņēmumam 2009. gadā šis koeficients bija 0,25, 2010. gadā samazinājās līdz 0,11, bet 2011. gadā atkal palielinājās līdz 0,16. Uzņēmumam ir labas iespējas piesaistīt kreditorus, jo pie zema finansiālās atkarības koeficienta kreditori labprāt izsniegs kredītu. Zems šī koeficienta līmenis ir pozitīvs arī no tāda viedokļa, ka aizņemtā kapitāla piesaistīšana izraisa procentu maksājumus, taču šajā gadījumā samazinās arī procentu maksājumi, jo aizņemtā kapitāla īpatsvars ir niecīgs.

Finansiālās neatkarības koeficients ir apgriezts lielums uzņēmuma finansiālās atkarības koeficientam, tas rāda kāda daļa no uzņēmuma aktīviem tiek finansēta ar pašu līdzekļiem. Šis koeficients tiek uzskatīts par optimālu, ja ir lielāks par 0,5. Jo rādītājs ir tuvāk 1, jo uzņēmums ir finansiāli neatkarīgāks un stabilāks.

Pēc 3.3. tabulas datiem, autore secina, ka uzņēmuma finansiālās neatkarības koeficients ir optimālajās robežās, 2009. gadā tas bija 0,75, 2010. gadā palielinājās līdz 0,89, bet 2011 samazinājās līdz 0,84. Uzņēmumam šis rādītājs ir ļoti augsts, kas liecina par to, ka uzņēmums ir finansiāli neatkarīgs un stabils.

Lai varētu uzskatāmāk aplūkot uzņēmuma SIA „XYQ” pašu kapitāla un aizņemtā kapitāla īpatsvaru bilancē, autore šo informāciju ir apkopojusi 3.6. attēlā.

¹ Autores veidota tabula izmantojot uzņēmuma gada pārskatu

3.6. att. SIA “XYQ” Pašu kapitāla un aizņemtā kapitāla īpatsvars 2009.-2011. gads (%)¹

No attēla 3.6. datiem var secināt, ka uzņēmuma pašu kapitāls krietni vien pārsniedz aizņemtā kapitāla īpatsvaru, 2009. gadā pašu kapitāla īpatsvars aizņemtā kapitāla īpatsvaru pārsniedza par 50% punktiem, 2010. gadā par 78% punktiem, bet 2011. gadā par 68% punktiem, kas ir ļoti labs rādītājs.

Saistību attiecība pret pašu kapitālu raksturo uzņēmuma finansiālo līdzsvaru starp aizņemto un pašu kapitālu. Kritiskā robeža šim koeficientam ir 1, ja tas ir lielāks par 1, tad uzņēmuma finansēšana vairāk tiek veikta ar aizņemto kapitālu, nekā ar pašu kapitālu.

3.3. tabulā redzams, ka uzņēmuma saistību attiecība pret pašu kapitālu 2009. gadā bija 0,33, 2010. gadā samazinājās līdz 0,12, bet 2011. gadā palielinājās līdz 0,19. Šis koeficients liecina par to, ka uzņēmuma finansēšana vairāk tiek veikta ar pašu kapitālu, nekā ar aizņemto kapitālu, kas vērtējams pozitīvi.

Maksājamo procentu seguma koeficients raksturo uzņēmuma spēju dzēst kredīta procentus no pamatdarbības peļņas, neskarot pašu kapitālu. Optimālais šī koeficienta rādītājs ir lielāks par 3.

Pēc 3.3. tabulas var secināt, ka uzņēmums kredīta procentus spēj dzēst ar pamatdarbības peļņu, jo 2009. gadā šis rādītājs bija 28,36 un tam ir tendence pieaugt, jo jau 2011. gadā šis koeficients sasniedza 2975,10, tas izskaidrojams ar to, ka peļņa pirms % un nodokļu nomaksas palielinājās, bet procentu maksājumi ar katru gadu samazinājās.

Investīciju seguma koeficients raksturo to aktīvu daļu, kas tiek finansēta no pašu līdzekļiem un ilgtermiņa kredītiem. Šī koeficienta optimālā robeža ir 0,70-0,90.

¹ Autores veidots attēls izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

Pēc 3.3. tabulas var secināt, ka uzņēmumam šis koeficients ir optimālajā robežā, jo 2009. gadā šis rādītājs bija 0,76, 2010. gadā 0,89, bet 2011. gadā 0,84, kas liecina par to, ka 2011. gadā 84% no aktīviem tika finansēti ar pašu līdzekļiem un ilgtermiņa kredītiem.

Kopumā vērtējot uzņēmums SIA „XYQ” maksātspējas rādītājus autore secina, ka uzņēmuma aktīvi galvenokārt tiek finansēti ar pašu kapitālu, jo finansiālās neatkarības koeficients no 2009. – 2011. gadam ir ļoti augsts, virs optimālās robežas 0,5, kas liecina par to, ka uzņēmums ir finansiāli stabils un neatkarīgs un tam nebūtu problēmu piesaistīt papildus aizņemto kapitālu. 2010. gadā šis koeficients sasniedza pat 0,89. Maksājamo procentu seguma koeficients no 2009. Līdz 2011. gadam ir virs optimālās robežas 3, kas norāda ka uzņēmums spēj dzēst kredīta procentus no pamatdarbības peļņas, neskarot pašu kapitālu. Šim koeficientam ir tendence pieaugt, kas izskaidrojams ar to, ka uzņēmumam samazinās maksājамie procenti. Arī investīciju seguma koeficients ir optimālajās robežās un norāda uz to, ka 2011. gadā 84% no aktīviem tika finansēti no pašu kapitāla un ilgtermiņa līdzekļiem, kas vērtējams pozitīvi.

3.4. Aktivitātes rādītāju analīze

Aktivitātes rādītāji raksturo cik efektīvi uzņēmums izmanto savus aktīvus. Aprēķinātie aktivitātes rādītāji dod iespēju izvērtēt ieguldīto līdzekļu lietderību, to izmantošanas intensitāti.

Lai novērtētu SIA „XYQ” aktivitātes rādītājus, informāciju šo rādītāju aprēķināšanai autore apkopojusi 3.4. tabulā.

3.4. tabula

SIA „XYQ” informācija aktivitātes rādītāju aprēķinam 2009. - 2011. gads, Ls¹

Rādītāji	2009	2010	2011
Neto apgrozījums	5 517 345	6 742 518	6 699 923
Bilance (uz 31.12)	2 525 938	4 629 890	6 835 916
Pircēju un pasūtītāju parade (uz 31.12)	97 974	67 231	45 883
Ilgtermiņa ieguldījumi (uz 31.12)	1 246 669	376 655	457 579
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	2 378 097	3 215 097	4 016 232
Parādi piegādātājiem (uz 31.12)	53 611	69 027	59 854

Aprēķini veikti pēc formulām [1.10]; [1.12.]; [1.13.]; [1.14.] un [1.15.].

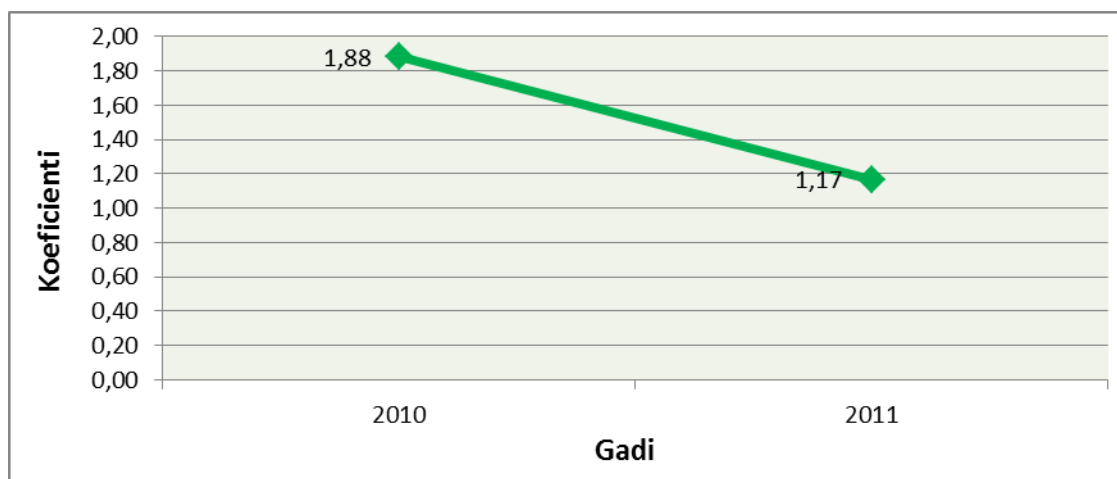
Taču aktivitātes rādītāji var būt atkarīgi no uzņēmuma specifikas un nozares, kurā uzņēmums darbojas, jo aprēķinos izmanto rādītājus uz konkrēto datumu, galvenokārt uz pārskata

¹ Autores veidota tabula izmantojot uzņēmuma „XYQ” gada pārskatu

perioda beigu datumu, līdz ar to iespējams, ka kāda uzņēmuma specifika nosaka to, ka aktīvi koncentrējas uzņēmumā tieši uz pārskata perioda beigām un aktivitātes rādītāji neuzrāda uzņēmuma patieso stāvokli. Lai novērstu šo neprecizitāti ir jāizmanto aktīvu vidējā vērtība gadā, ko iegūst bilances sākuma un beigu datuma vērtības summu, dalot ar divi. Tā kā autore analizē aktivitātes rādītājus no 2009. – 2011. gadam un aprēķinam izmanto bilances vidējos rādītājus, tad turpmāk apskatītie aktivitātes rādītāji tiks analizēti par 2010 un 2011. gadu.

Visu aktīvu aprite norāda, cik reizes noteiktā laika periodā notiek pilns apgrozījuma cikls, kas uzņēmumam dod zināmu peļņu vai rada zaudējumu, kā arī raksturo visu aktīvu izmantošanas efektivitāti.

Pēc 3.7. attēla var novērot, ka visu aktīvu aprites koeficientam ir tendence samazināties 2010. gadā tas bija 1,88, tas nozīmē, ka uzņēmums ieguva 1,88 Ls lielus ieņēmumus uz 1 aktīvos ieguldīto latu. 2011. gadā koeficients samazinājās līdz 1,17. Šī tendence visu aktīvu aprites koeficientam samazināties ir vērtējama negatīvi, jo tas nozīmē, ka samazinās arī uzņēmuma gūtie ieņēmumi uz vienu aktīvos ieguldīto latu.

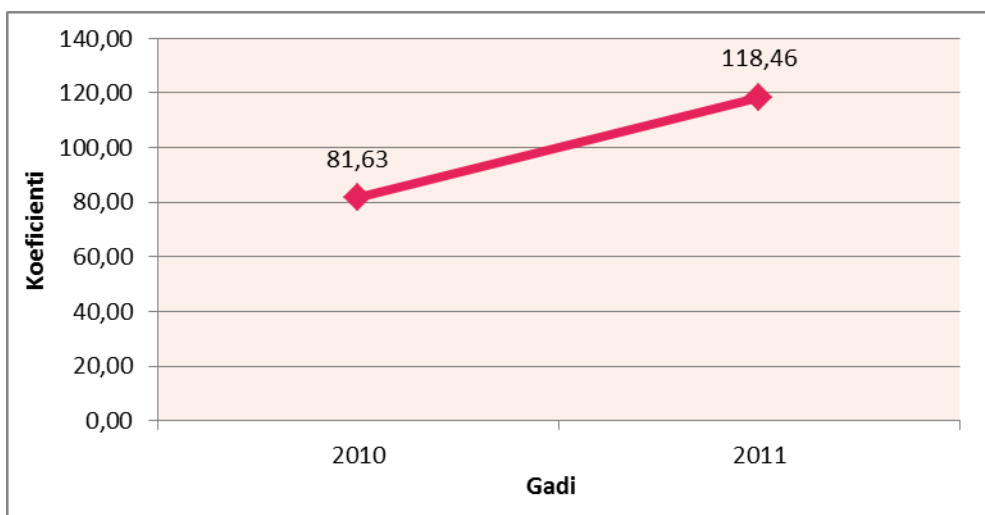

3.7. att. SIA „XYQ” visu aktīvu aprites koeficienti 2010. – 2011. gads¹

Pircēju un pasūtītāju parādu aprite parāda, cik reizes gada laikā pircēju un pasūtītāju parādi tiek pārvērsti par naudas līdzekļiem. Nav iespējams noteikt optimālu šī rādītāja lielumu, jo tas ļoti lielā mērā ir atkarīgs no nozares, kādā uzņēmums strādā.

Pēc 3.8. attēla var novērot, ka uzņēmuma pircēju un pasūtītāju parādu aprites koeficientam no 2010. – 2011. gadam ir tendence pieaugts, kas ir vērtējams pozitīvi. 2010. gadā pircēju un pasūtītāju parādu aprites koeficients bija 81,63, bet 2011. gadā 118,46. No tā izriet, ka debitoru parādu atmaksas termiņš kļuvis ātrāks.

¹ Autores veidots attēls izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

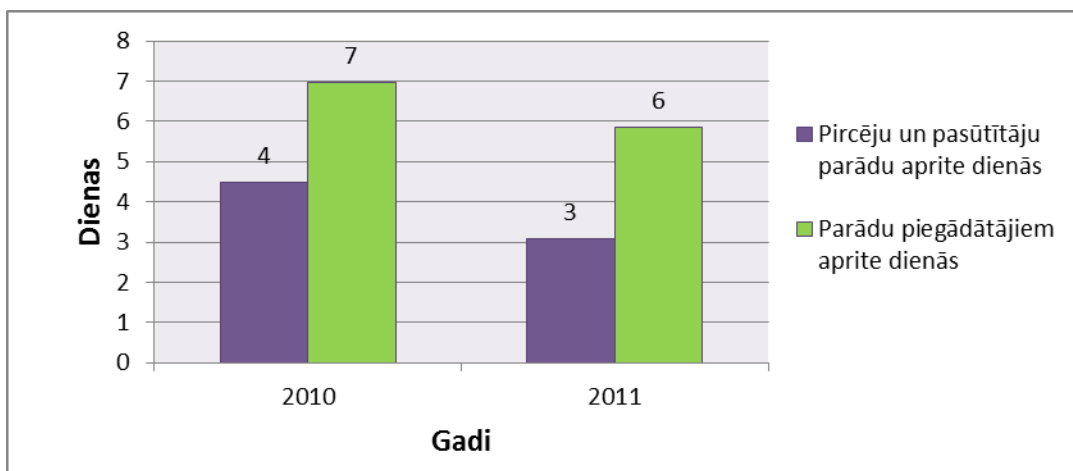

3.8. att. SIA „XYQ” pircēju un pasūtītāju parādu aprites koeficienti 2010. – 2011. gads¹

Novērtējot apgrozāmo līdzekļu efektivitāti, nepieciešams debitoru parādu dzēšanas ilgumu salīdzināt ar kreditoru aprites ilgumu, jo piegādātāju kredīts ir apgrozāmo līdzekļu galvenais finansēšanas avots. Jāizpildās šādai sakarībai:

$$\text{Pircēju un pasūtītāju parādu aprite dienās} < \text{Parādu piegādātājiem aprite dienās}$$

Lai uzskatāmāk varētu attēlot šo attiecību autore 3.9. attēlā apkopojusi SIA „XYQ” pircēju un pasūtītāju parādu apriti dienās ar parādu piegādātājiem aprites periodu dienās 2010. – 2011. gadam.

3.9. att. SIA „XYQ” pircēju un pasūtītāju un parādu piegādātājiem aprite dienās 2010. – 2011. gads²

No 3.9. attēla var secināt, ka pircēju un pasūtītāju parādu iekasēšanas periods ir samazinājies, kam par iemeslu ir pircēju un pasūtītāju parādu summas samazinājums. 2010. gadā

¹ Autores veidots attēls izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

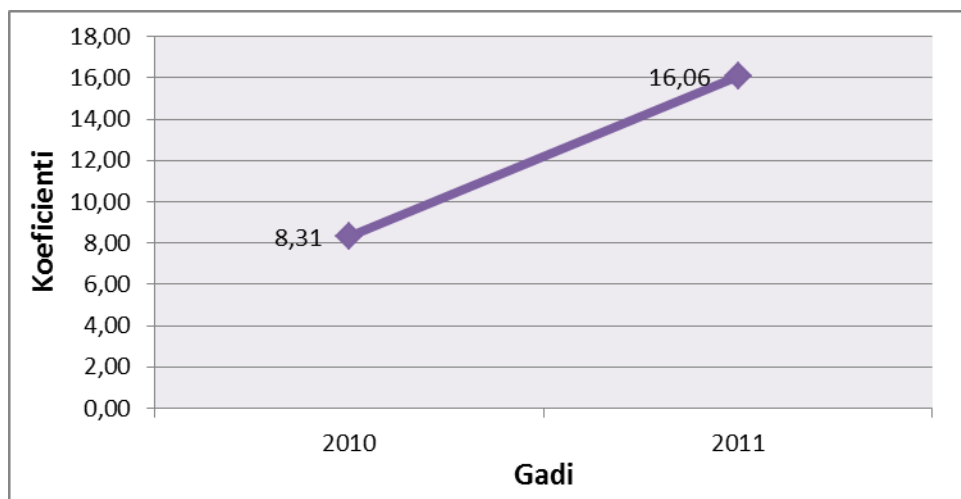
² Turpat

laiks, kas nepieciešams apmaksas saņemšanai no preces pārdošanas brīža bija 4 dienas, taču 2011. gadā 3 dienas.

Gan 2010. gadā, gan 2011. gadā parādu piegādātājiem dzēšanas periods pārsniedza pircēju un pasūtītāju parādu vidējo dzēšanas periodu. 2011. gadā parādu piegādātājiem dzēšanas periods ir 3 dienu garāks nekā pircēju un pasūtītāju parādu, jo debitori maksāja ātrāk, nekā uzņēmums norēķinājās ar saviem piegādātājiem, ka ir pozitīva tendence.

Ilgtermiņa ieguldījumu aprites rādītājs raksturo ilgtermiņa ieguldījumu izmantošanas intensitāti.

3.10. attēlā redzams, ka uzņēmuma ilgtermiņa ieguldījumu aprite no 2010. gada līdz 2011. gadam pieaug, šis koeficients ir ļoti augsts. 2010. gadā ilgtermiņa ieguldījumu aprites līmenis bija 8,31, bet 2011. gadā 16,06.

3.10. att. SIA „XYQ” ilgtermiņa ieguldījumu aprites koeficienti 2010. – 2011. gads¹

Izvērtējot SIA „XYQ” līdzekļu aprites rādītājus no 2010. – 2011. gadam redzms, ka gan pircēju un pasūtītāju parādu, gan ilgtermiņa ieguldījumu aprites rādītāji aprites rādītāji 2010. gadā salīdzinājumā ar 2011. gadu ir pieauguši, kas norāda uz to izmantošanas efektivitātes pieaugumu. Īpaši tas attiecās uz pircēju un pasūtītāju parādu apriti, kas no 81,63 2010. gadā palielinājās līdz 118,46 2011. gadā. Taču uzņēmuma aktīvu aprites rādītāji 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu ir samazinājušies no 1,88 uz 1,17. Šī tendence visu aktīvu aprites koeficientam samazināties ir vērtējama negatīvi, jo tas nozīmē, ka samazinās arī uzņēmuma gūtie ieņēmumi uz vienu aktīvos ieguldīto latu.

¹ Autores veidots attēls izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

3.5. Rentabilitātes rādītāju analīze

Rentabilitāte ir relatīvs rādītājs, kas raksturo uzņēmuma finansiālo rezultātu, tā darbības ienesīguma līmeni un efektivitāti kopumā. Rentabilitātes rādītāji parāda peļņas un patērēto resursu attiecību.

SIA „XYQ” informācija rentabilitātes rādītāju aprēķinam ir apkopota 3.5. tabulā.

3.5. tabula

SIA „XYQ” informācija rentabilitātes rādītāju aprēķinam 2009. - 2011. gads (Ls) ¹

Rādītāji	2009	2010	2011
Neto apgrozījums	5 517 345	6 742 518	6 699 923
Neto peļņa	1 835 551	2 221 881	1 628 727
Peļņa pirms procentu maksājumiem un nodokļiem	2 257 694	2 619 111	1 910 013
Bruto peļņa	3 139 248	3 527 421	2 683 691
Bilance (uz 31.12)	2 525 938	4 629 890	6 835 916
Procentu maksājumi	79 622	3 870	642
Pašu kapitāls (uz 31.12)	1 903 130	4 125 011	5 753 738

Aprēķini veikti izmantojot formulas [1.15]; [1.16.]; [1.17.]; [1.18.]; [1.19] un [1.20.]

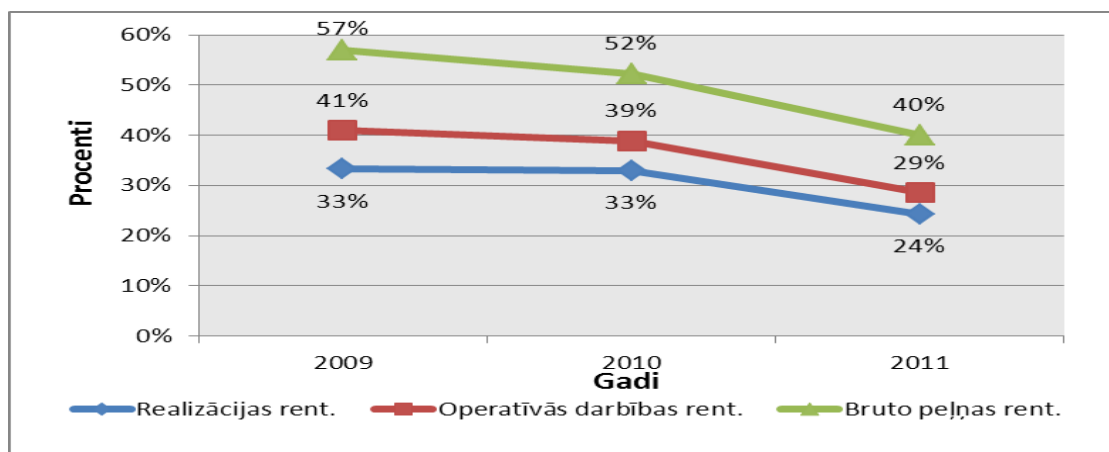
Komerciālā rentabilitāte

Visu komerciālās rentabilitātes rādītāju dinamika attēlota 3.12. attēlā

Realizācijas rentabilitāte sniedz vispārēju informāciju par uzņēmuma saimnieciskās darbības ienesīgumu, aprēķinā tiek iekļauti visi ieņēmumi un izmaksas, kaut daļa no ieņēmumiem un izmaksām nav saistītas ar uzņēmuma pamatdarbību.

Pēc 3.12. attēla datiem redzams, ka realizācijas rentabilitāte 2009. un 2010. gadā ir vienāda (33%), bet 2011. samazinājās līdz 24%, kas nozīmē to, ka 2011. gadā katra neto apgrozījuma vienība deva 24% peļņas, kas ir par 9% punktiem mazāk, nekā iepriekšējā gadā. Realizācijas rentabilitātes samazinājums 2011. gadā izskaidrojams ar to, ka 2011. gadā ir samazinājusies uzņēmuma neto peļņa.

¹ Autores veidota tabula izmantojot uzņēmuma gada pārskatu

3.11. att. SIA “XYQ” Komerčiālās rentabilitātes rādītāju dinamika 2009.-2011. gads (%)¹

Operatīvās darbības rentabilitāte mēra uzņēmuma proporcijas, ražošanas, realizācijas efektivitāti ienākumu radīšanā. Šo rādītāju ietekmē tikai operatīvās darbības rezultāti.

Pēc 3.11.attēla datiem redzams, ka arī operatīvās darbības rentabilitātei ir tendence samazināties. 2009. gadā tā bija 41%, 2010. gadā 39%, bet 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinoties par 10% punktiem sastādīja vairs tikai 29%. Lai gan 2010. gadā gan neto apgrozījums, gan peļņa pirms procentu maksājumiem un nodokļiem pieauga, operatīvās darbības rentabilitāte samazinājās, kas izskaidrojams ar to, ka neto apgrozījums pieauga proporcionāli vairāk, nekā peļņa pirms procentu maksājumiem un nodokļiem. Taču 2011. gadā gan neto apgrozījums, gan peļņa pirms % maksājumiem un nodokļiem samazinājās, turklāt peļņa pirms % maksājumiem un nodokļiem samazinājās proporcionāli vairāk, nekā neto apgrozījums, tāpēc arī operatīvās darbības rentabilitāte samazinājās par 10% punktiem salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.

Bruto peļņas rentabilitāte dod iespēju noteikt, kādā mērā neto apgrozījuma pārmaiņas ietekmē bruto peļņas lielumu. Bruto rentabilitāte parāda pārdošanas apjomu un tiešo izmaksu attiecību, cik lielu peļņu dod katrs produkciju realizējot ieguldītais lats pēc apgrozījuma izmaksu slēgšanas.

Pēc 3.11. attēla datiem redzams, ka bruto peļņas rentabilitātei ir tendence samazināties no 2010. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu tā samazinājās par 5% punktiem, bet 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu jau par 12% punktiem, kas iezīmē negatīvu tendenci.

Lai detalizētāk varētu izpētīt iemeslus, kādēļ komerciālā rentabilitāte pēdējos gados ir samazinājusies ir jāveic peļņas vai zaudējumu aprēķina struktūras analīze. Autore šos rādītājus apkopojusi 3.6. tabulā.

¹ Autore veidots attēls izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

SIA „XYQ” peļņas vai zaudējuma aprēķina struktūras analīze 2009.-2011.gads¹

Postenis	2010 (%)	2011 (%)	2011.g. Salīdzinājumā ar 2010.g. (%punkti)
Neto apgrozījums	100,0	100,0	0,0
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	47,7	59,9	12,3
Bruto peļņa vai zaudējumi	52,3	40,1	-12,3
Pārdošanas izmaksas	2,5	1,8	-0,7
Administrācijas izmaksas	15,0	14,7	-0,4
Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	0,0	0,1	0,1
Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	4,1	4,8	0,8
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	0,1	0,0	0,0
Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem	38,8	28,5	-10,3
Atliktā uzņēmuma ienākuma nodokļa ieņēmumi	0,1	0,1	0,0
Uzņēmuma ienākuma nodoklis par pārskata gadu	5,9	4,3	-1,6
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi	33,0	24,3	-8,6

Pēc 3.6. tabulas datiem autore secina, ka uzņēmuma komercdarbības rentabilitātes samazināšanos 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu galvenokārt veicināja šādi faktori:

- pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu īpatsvara palielināšanās par 12,3 % punktiem
- kā arī peļņas īpatsvara samazināšanās par -8,6 % punktiem.

Pārējās peļņas vai zaudējumu posteņu īpatsvara izmaiņas 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir vērtējamas pozitīvi, jo ieņēmumu īpatsvars palielinās un izmaksu īpatsvars samazinās.

Lai detalizētāk varētu aplūkot iemeslus, kas izraisījuši pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu kāpumu autore informāciju ir apkopojusi 3.7. tabulā. Pēc kuras datiem autore secina, ka 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas palielinājās, jo gandrīz uz pusi palielinājās personāla izmaksas, kas palielinājās par 48,75% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, kā arī palielinājās izplatīšanas un licenču izmaksas un ilgtermiņa ieguldījumu nolietojums un amortizācija attiecīgi par 47,2% un 28,81% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.

¹ Autores veidota tabula izmantojot uzņēmuma „XYQ” gada pārskatu

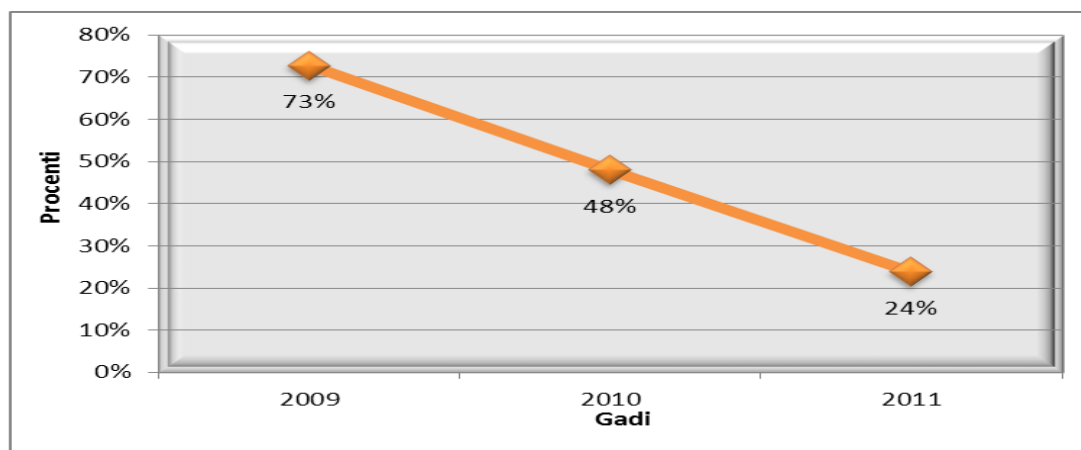
SIA „XYQ” pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas pa veidiem 2010.un 2011.gadā¹

Izmaksu veids	2010 (Ls)	2011 (Ls)	Izmaiņas 2011/2010 (%)
Personāla izmaksas	1978770	2 943 368	48.75
IT konsultācijas	766670	635 752	-17.08
Ilgtermiņa ieguldījumu nolietojums un amortizācija	154594	199 129	28.81
Iekārtu un programmu izmaksas	97639	88 139	-9.73
Izplatīšanas un licenču izmaksas	69266	101 960	47.20

Aktīvu rentabilitātes rādītājs rāda, cik peļņas ir iegūts uz vienu aktīva naudas vienību, jo rādītājs ir augstāks, jo uzņēmuma līdzekļi tiek efektīvāk izmantoti.

Pēc 3.12. attēla redzams, ka 2009. gadā aktīvu rentabilitāte bija 73%, 2010. gadā tā samazinājās līdz 48%, bet 2011. gadā samazinājās pat līdz 24%, kas nozīmē to ka uz vienu aktīvos ieguldīto naudas vienību 2011. gadā tika iegūts 0,24 Ls peļņas, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir par 24 procentpunktiem mazāk.

Aktīvu rentabilitātes samazinājums izskaidrojams ar to, ka aktīvu bilances summa ar katru gadu palielinās, bet neto peļņa 2010. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās, bet proporcionāli mazāk, nekā aktīva bilances summa, taču 2011. gadā neto peļņa samazinājās, kas arī izskaidro aktīvu rentabilitātes samazinājumu. Aktīvu rentabilitātes samazinājums liecina par to, ka aktīvu izmantošanas efektivitāte pēdējos divos gados ir samazinājusies.

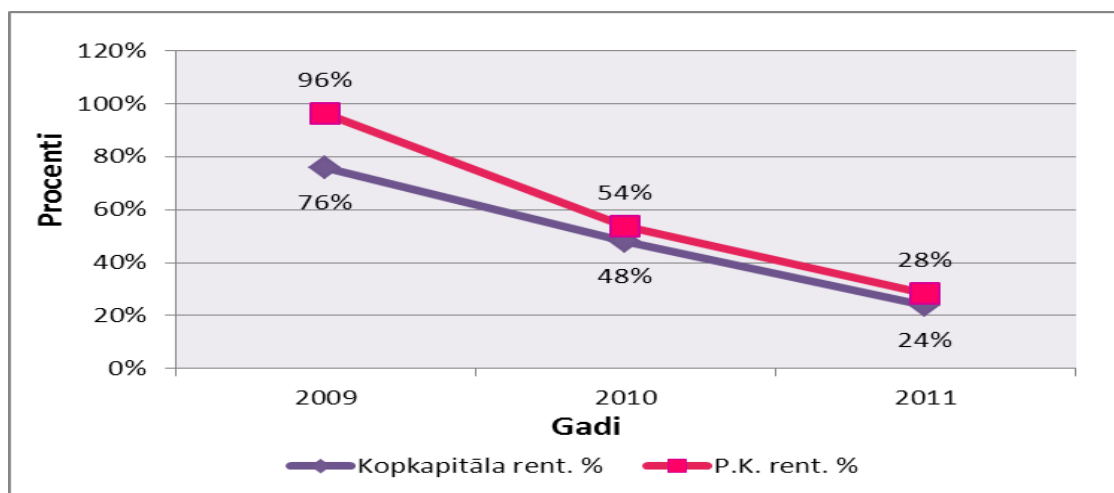
3.12. att. SIA „XYQ” aktīvu rentabilitātes dinamika 2009. – 2011. gads (%)²

¹ Autores veidota tabula izmantojot uzņēmuma „XYQ” gada pārskatu

² Turpat

Kopkapitāla un pašu kapitāla rentabilitāte raksturo kapitāla izmantošanas efektivitāti cik peļņas ir iegūts uz vienu kapitāla vienību raugoties no kapitāla piederības.

Kapitālu rentabilitātes dinamika ir apkopota attēlā 3.13.

3.13. att. SIA „XYQ” kapitāla rentabilitāte 2009. – 2011. gads (%)¹

Pēc 3.13. attēla redzams, ka 2009. gadā uz vienu kopkapitāla vienību tika iegūts 0,76 Ls, 2010. gadā šis rādītājs samazinājās līdz 0,48 Ls, bet 2011. gadā samazinājās jau līdz 0,24 Ls peļņas uz vienu kopkapitāla vienību, kas ir par 24 procentpunktiem mazāk, nekā iepriekšējā gadā.

Pašu kapitāla rentabilitātei ir vērojama līdzīga tendence 2009. gadā tā bija 96%, 2010. gadā 54%, bet 2011. gadā pašu kapitāla rentabilitāte samazinājās līdz 28%, kas ir par 26 procentpunktiem mazāk, nekā iepriekšējā gadā. Kapitāla rentabilitātes samazināšanās 2011. gadā izskaidrojama ar peļņas samazināšanos un pašu kapitāla palielināšanos.

Veiktā rentabilitātes rādītāju analīze rāda, ka komerciālā rentabilitātei ir tendence samazināties, kas vērtējams negatīvi, jo ar katru gadu uzņēmumam samazinās peļņa, ko dod katrs produkciju realizējot ieguldītais lats. Veiktā peļņas vai zaudējumu pārskata struktūras analīze rāda, ka rentabilitātes samazinājusies 2011. gadā, galvenokārt tādēļ, ka palielinājies pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu īpatsvars un samazinājies peļņas īpatsvars neto apgrozījumā. Arī aktīvu un kapitāla rentabilitātei vērojama tendence samazināties, kas vērtējams negatīvi, jo novērojama tendence, ka palielinoties aktīvu un pašu kapitāla bilances summai samazinās peļņa, kas liecina par to, ka katrs aktīvos un pašu kapitālā ieguldītais lats uzņēmumam ar katru gadu ienes arvien mazāku peļņu un aktīvu kā arī pašu kapitāla izmantošanas efektivitāte pēdējos divos gados ir samazinājusies.

¹ Autores veidots attēls izmantojot uzņēmuma SIA „XYQ” gada pārskatu

Secinājumi

Maģistra darbā veiktās analīzes rezultātā darba autore nonāca pie šādiem secinājumiem:

1. Uzņēmumiem ir jāizstrādā sava grāmatvedības politika, ņemot vērā normatīvo aktu prasības un attiecīgā uzņēmuma saimnieciskās darbības specifiku. Grāmatvedības politika, kas ir minēta MK noteikumos Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” sniedz pamatnostādnes attiecībā uz gada pārskata sastādīšanu un ir viena no MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” minētajām grāmatvedības organizācijas dokumentu sastāvdaļām. MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” minētie grāmatvedības organizācijas dokumenti reglamentē grāmatvedības darba organizēšanu uzņēmumā.
2. Finanšu analīze ir viena no uzņēmuma saimnieciskās darbības sastāvdaļām. Analīzes kvalitāte ir atkarīga no uzņēmumā organizētās finanšu uzskaites līmeņa un pārskatu kvalitātes un tajos ietilpstošo rādītāju patiesuma un ticamības. Finanšu analīze tiek veikta pirms svarīgu lēmumu pieņemšanas, tā pamato vadītāja lēmumus un rīcību un ir zinātnisks pamatojums uzņēmuma vadīšanā, kā arī nodrošina pieņemto lēmumu objektivitāti un efektivitāti.
3. Visbiežāk finanšu analīzē tiek izmantota koeficientu metode ar kuras palīdzību aprēķina likviditātes, maksātspējas, aktivitātes un rentabilitātes rādītājus.
4. Uzņēmumam ir izstrādāti tādi grāmatvedības organizācijas dokumenti kā inventarizācijas veikšanas noteikumi, attaisnojuma dokumentu apgrozības shēma, grāmatvedības kontu plānu, grāmatvedības politikas, ierakstu un reģistru glabāšanas noteikumi, ilgtermiņa ieguldījumu un apgrozāmo līdzekļu, saistību un pašu kapitāla instrumentu klasifikācijas kritēriji, kā arī grāmatvedības politika, šie augstāk minētie grāmatvedības organizācijas dokumenti ir apkopoti uzņēmumam „XYQ” 2010. gadā izstrādātajā „Finanšu uzskaites rokasgrāmata”,
5. Uzņēmuma „XYQ” izstrādātajā „Finanšu uzskaites rokasgrāmata” autore atklāj daudzas būtiskas neprecizitātes un nesakrītību ar faktisko grāmatvedības uzskaiti, galvenokārt divu iemeslu dēļ - tāpēc, ka 2010. gada augustā uzņēmums mainīja grāmatvedības datorprogrammu un tāpēc, ka kopš 2010. gada ir mainījušies daudzi LR normatīvie akti:

- 5.1. Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” bieži tiek dota atsauce uz Latvijas grāmatvedības standartiem, taču kopš 2011. gada 1. jūlija Latvijas grāmatvedības standarti vairs nav obligāti piemērojami, to vietā ir jāpiemēro MK noteikumi Nr. 488 „Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” un 481 „Noteikumi par naudas plūsmas pārskata un pašu kapitāla izmaiņu pārskata saturu un sagatavošanas kārtību”,
- 5.2. „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” minētas nepareizas nolietojuma likmes automašīnām, datoriem un skaitļošanas iekārtām, jo faktiski grāmatvedības uzskaitē automašīnām nolietojuma likme ir 20% nevis 33,33%, bet datoriem un skaitļošanas iekārtām vai nu 33,33% vai 35%, bet nevis no 33,33% līdz 35%.
- 5.3. SIA „XYQ” grāmatvedības politikā nav noteikta pamatlīdzekļa minimālā vērtība, līdz ar to katrs pirkums ir jāizvērtē atsevišķi, kas padara grāmatvedības darbu daudz apjomīgāku. Tā kā mēnesī tiek iegādāti apmēram 30 šādi pamatlīdzekļi un grāmatvedības ārpakalpojumu grāmatvedim ar uzņēmuma finanšu direktoru komunikācija ne vienmēr notiek raiti, tad tas kavē grāmatvedības darbu.
- 5.4. Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” teikts, ka bezcerīgajiem debitoru parādiem uzņēmums veido uzkrājumus, taču faktiski uzņēmums tos noraksta izdevumos, bet nevis veido tiem uzkrājumus.
- 5.5. Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” teikts, ka uzņēmums saņem kā arī ievada bankas konta izrakstus reizi mēnesī, taču faktiski tas tiek darīts reizi nedēļā – pirmdienā, kas palīdz precīzākai uzņēmuma naudas plūsmas prognozēšanai.
- 5.6. SIA „XYQ” ir daudz nākamo periodu izmaksu tāpēc, lai atvieglotu grāmatvedības uzskaiti, nākamo periodu izmaksas nedala pa dienām, bet gan pa mēnešiem. Piemēram, ja rēķins ir par periodu no 1. marta līdz 15. aprīlim, tad summu dala ar divi, bet nevis proporcionāli pa dienām, rezultātā ikmēneša finanšu rādītāji var būt novērtēti nekorekti, jo šāda grāmatvedības praktizēšana var ietekmēt peļņas lielumu.
- 5.7. Uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” teikts, ka atvaļinājums tiek aprēķināts atbilstoši LR „Darba likumam”, taču praktiski uzņēmums atvaļinājuma naudu nerēķina, bet gan maksā darba līgumā noteikto algu, lai gan darbinieks reāli atrodas atvaļinājumā. „Darba likums” nepieļauj atkāpi no atvaļinājuma naudas nerēķināšanas, tādēļ autore atklāj, ka uzņēmums šādi rīkojoties pārkāpj LR „Darba likumu”.

- 5.8. Kā trūkumu SIA „XYQ” grāmatvedības uzskaitē var minēt to, ka uzņēmumam trūkst reprezentācijas izdevumu aktu izstrādāšanas kārtības, jo uzņēmums pats nesagatavo reprezentācijas aktus, taču ārpakalpojuma uzņēmuma grāmatvežiem bieži vien trūkst informācijas, lai sastādītu šos aktus.
- 5.9. Visi uzņēmuma „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” minētie pielikumi satur novecojušu informāciju, jo dokumentu numerācija, izmaksu centri, darbinieku kodi un kontu plāns satur informāciju par grāmatvedības datorprogrammu Scala, taču jau kopš 2010. gada augusta uzņēmums veic grāmatvedības uzskaiti grāmatvedības datorprogrammā Navision.
6. Uzņēmumā netiek izstrādāti vai tikai daļēji tiek izstrādāti MK noteikumos Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” minētie grāmatvedības organizācijas dokumenti:
- 6.1. Dokumenti, kas nosaka kārtību, kādā sniedz pārskatus par skaidrās un bezskaidrās naudas avansu tikai daļēji tiek aprakstīti „Finanšu uzskaites rokasgrāmatas” sadaļā citi grāmatojumi.
- 6.2. Uzņēmumam nav izstrādāti transportlīdzekļu izmantošanas izdevumu dokumentēšanas kārtību reglamentējošie dokumenti. Uzņēmums sastāda degvielas norakstīšanas aktus, taču nesastāda maršruta lapas.
- 6.3. Uzņēmumam nav izstrādāta arī grāmatvedības reģistru kārtošanas instrukcija, bet ir dokumentu numerācijas apraksts, taču jāpiebilst, ka tas neatbilst pašreizējai dokumentu numerācijai uzņēmumā, jo informācija ir novecojusi.
7. Salīdzinot ar 2010. gadu, 2011. gadā SIA „XYQ” neto apgrozījums ir samazinājies par 0,7%, šis samazinājums sastāda Ls 42 595. Neto apgrozījuma samazinājumu veido realizācijas tirgus Latvijā samazinājums, kas 2010. gadā sastādīja 12,49%, bet 2011. gadā vairs tikai 8,18% no neto apgrozījuma. 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu realizācijas tirgus Latvijā ir samazinājies par 34,95%.
8. No sniegtajiem pakalpojumiem uzņēmums visvairāk sniedz ar IT saistītos pakalpojumus, kas 2010. gadā sastādīja 78,5%, bet 2011. gadā 91,3% no neto apgrozījuma. Visi pārējie sniegtie pakalpojumi 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir samazinājušies.
9. Visi likviditātes koeficienti ir ļoti augsti, kas nozīmē, to ka uzņēmumam nav problēmu ar īstermiņa saistību segšanu. Kopējās likviditātes koeficientam vērojama tendence, ka no 2009. līdz 2010. gadam tas pieauga attiecīgi no 2,11 līdz 8,56, bet 2011. gadā samazinājās

līdz 5,91. Arī uzņēmuma aktīvu struktūras analīze rāda, ka vērojams naudas līdzekļu īpatsvara pieaugums no 3,21% 2010. gadā līdz 18,23 % 2011. gadā, kas liecina par to, ka uzņēmumam uzlabojusies finanšu situācija un palielinājusies likviditāte, līdz ar to nav problēmu ar tūlītēju rēķinu apmaksu. Taču uzņēmuma likviditātes koeficientu lielums liecina par to, ka uzņēmums neefektīvi izmanto savus līdzekļus, jo tam ir pārāk daudz brīvo naudas līdzekļu.

10. Darba kapitāls no 2009. gada līdz 2011. gadam rāda, ka uzņēmumam SIA „XYQ” ir līdzekļi ne tikai īstermiņa saistību segšanai, bet arī savas darbības paplašināšanai, kas vērtējams pozitīvi.
11. Uzņēmuma maksāspējas rādītāji rāda, ka aktīvi galvenokārt tiek finansēti ar pašu kapitālu, jo finansiālās neatkarības koeficients no 2009. – 2011. gadam ir virs optimālās robežas 0,5, 2009. gadā tas bija 0,75, 2010. gadā palielinājās līdz 0,89, bet 2011 samazinājās līdz 0,84, kas liecina par to, ka uzņēmums ir finansiāli stabils un neatkarīgs un tam nebūtu problēmu piesaistīt papildus aizņemto kapitālu.
12. Maksājamo procentu seguma koeficients no 2009. līdz 2011. gadam ir virs optimālās robežas 3, 2009. gadā šis rādītājs bija 28,36 un tam ir tendence pieaugt, jo jau 2011. gadā šis koeficients sasniedza 2975,10 kas norāda, ka uzņēmums spēj dzēst kredīta procentus no pamatdarbības peļņas, neskarot pašu kapitālu. Arī investīciju seguma koeficients ir optimālajās robežās un norāda uz to, ka 2011. gadā 84% no aktīviem tika finansēti no pašu kapitāla un ilgtermiņa līdzekļiem, kas vērtējams pozitīvi.
13. Par to, ka uzņēmums iegulda līdzekļus sava uzņēmuma attīstībā liecina tas, ka 2011. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu aktīvu kopsumma ir pieaugusi par 47,6%.
14. Izvērtējot SIA „XYQ” līdzekļu aprites rādītājus no 2010. – 2011. gadam redzams, ka gan pircēju un pasūtītāju parādu, gan ilgtermiņa ieguldījumu aprites rādītāji 2010. gadā salīdzinājumā ar 2011. gadu ir pieauguši, kas norāda uz to izmantošanas efektivitātes pieaugumu. Īpaši tas attiecas uz pircēju un pasūtītāju parādu apriti, kas no 81,63 2010. gadā palielinājās līdz 118,46 2011. gadā. Taču uzņēmuma aktīvu aprites rādītāji 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu ir samazinājušies no 1,88 uz 1,17. Šī tendence visu aktīvu aprites koeficientam samazināties ir vērtējama negatīvi, jo tas nozīmē, ka samazinās arī uzņēmuma gūtie ieņēmumi uz vienu aktīvos ieguldīto latu.
15. Gan 2010. gadā, gan 2011. gadā parādu piegādātājiem dzēšanas periods pārsniedza pircēju un pasūtītāju parādu dzēšanas periodu. 2011. gadā parādu piegādātājiem dzēšanas

periods ir 3 dienu garāks nekā pircēju un pasūtītāju parādu, jo debitori maksāja ātrāk, nekā uzņēmums norēķinājās ar saviem piegādātājiem, ka ir pozitīva tendence.

16. Veiktā rentabilitātes rādītāju analīze rāda, ka komerciālajai rentabilitātei ir tendence samazināties. 2011. gadā realizācijas rentabilitāte salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājusies par 9% punktiem, operatīvās darbības rentabilitāte par 10% punktiem, bet bruto peļņas rentabilitāte par 12% punktiem.
17. Veiktā peļņas vai zaudējumu pārskata struktūras analīze rāda, ka komerciālā rentabilitātes samazinājusies 2011. gadā, galvenokārt tādēļ, ka palielinājies pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu īpatsvars un samazinājies peļņas īpatsvars neto apgrozījumā, savukārt pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas pieaugušas, jo gandrīz uz pusi palielinājās personāla izmaksas, kas palielinājās par 48,75% salīdzinājumā ar 2010. gadu, kā arī palielinājās izplatīšanas un licenču izmaksas un ilgtermiņa ieguldījumu nolietojums un amortizācija attiecīgi par 47,2% un 28,81% salīdzinājumā ar 2010. gadu.
18. Aktīvu un kapitāla rentabilitātei vērojama tendence samazināties, kas vērtējams negatīvi, aktīvu un kopkapitāla rentabilitāte 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājas par 24% punktiem, bet pašu kapitāla rentabilitāte par 26% punktiem, jo novērojama tendence, ka palielinoties aktīvu un pašu kapitāla bilances summai samazinās peļņa, kas liecina par to, ka katrs aktīvos un pašu kapitālā ieguldītais lats uzņēmumam ar katru gadu ienes arvien mazāku peļņu un aktīvu kā arī pašu kapitāla izmantošanas efektivitāte pēdējos divos gados ir samazinājusies.

Pamatojoties uz maģistra darba secinājumiem autore izvirza šādus priekšlikumus:

1. SIA „XYZ” vadībai Finanšu uzskaites rokasgrāmatu papildināt ar šādām izmaiņām:
  - 1.1. finanšu uzskaites rokasgrāmatā noteikt pamatlīdzekļu minimālo vērtību - 100 Ls,
  - 1.2. grāmatvedības politikā atjaunot informāciju par uzņēmuma grāmatvedības datorprogrammu, kā arī tās iespējām attiecībā uz grāmatvedības uzskaiti un dažādu pārskatu izdrukām,
  - 1.3. izstrādāt, apstiprināt un turpmāk piemērot tādu kontu plānu, kurš ietvertu kontus, kurus uzņēmums reāli pielieto, jo finanšu uzskaites rokasgrāmatā uzrādītais neatbilst faktiski pielietojamajam,
  - 1.4. izstrādāt reprezentācijas aktu izstrādāšanas kārtību,

1.5 pārskatīt nostāju attiecībā uz atvaļinājuma naudas aprēķiniem, jo šāda atvaļinājuma naudas nerēķināšanas ir pretlikumīga. Uzņēmumam būtu jārēķina atvaļinājuma nauda atbilstoši „Darba likuma” prasībām,

1.6. „Finanšu uzskaites rokasgrāmatā” izdalīt atsevišķu sadaļu dokumentiem, kas nosaka kārtību, kādā sniedz pārskatus par skaidrās un bezskaidrās naudas avansu un to papildināt ar informāciju par uzņēmuma līdzekļu izmantotošanu arī ar biznesa kartēm, kas ir piešķirtas konkrētiem darbiniekiem. Šeit jānorāda norēķinu kārtība ar biznesa kartēm

1.7. uzņēmumam ir jāatjauno grāmatvedības politikā uzrādītās pamatlīdzekļu nolietojuma likmes atbilstoši faktiskajai pamatlīdzekļu uzskaitē,

1.8 uzņēmumam ir jāstāda maršruta lapas, pēc kurām uzņēmums var noteikt saimnieciskajā darbībā nobraukto kilometru skaitu.

1.9. izstrādāt grāmatvedības reģistru kārtošanas instrukciju

2. Ņemot vērā, ka uzņēmumam pēdējos gados ir samazinājušies rentabilitātes rādītāji, uzņēmuma finanšu direktoram jāizstrādā un uzņēmuma vadītājam jāapstiprina detalizēts nākošā gada budžets, lai uzņēmums regulāri varētu kontrolēt faktiskās izmaksas.

3. Likviditātes rādītāji norāda uz to, ka uzņēmumam ir daudz brīvo naudas līdzekļu, tādēļ autore iesaka šos naudas līdzekļus ieguldīt uzņēmuma esošo tirgu paplašināšanā un stabilizēšanā, klientu piesaistē, kas IT jomā galvenokārt ietver jaunu un radošu pakalpojumu izstrādāšanu, kas spētu piesaistīt jaunus klientus.

PATEICĪBAS

Izsaku lielu pateicību maģistra darba vadītājai Intai Millerei par sapratni un palīdzību maģistra darba izstrādāšanā.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

1. **Darba likums** LR likums. 20.06.2001. (ar grozījumiem 16.06.2011), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=26019>
2. **Par grāmatvedību** LR likums. 14.10.1992. (ar grozījumiem 10.11.2011), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=66460>
3. **Gada pārskatu likums** LR likums. 14.10.1992. (ar grozījumiem 30.09.2010), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=66461>
4. **Par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju** LR MK noteikumi Nr. 585. 21.10.2003. (ar grozījumiem 27.03.2012), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=80418>
5. **Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi** LR MK noteikumi Nr. 488. 21.06.2011. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=232353&from=off>
6. **Noteikumi par naudas plūsmas pārskata un pašu kapitāla izmaiņu pārskata saturu un sagatavošanas kārtību** LR MK noteikumi Nr. 481. 21.06.2011. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=232288>
7. **Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi** LR MK noteikumi Nr. 969. 12.10.2010. (ar grozījumiem 19.10.2011), Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=220013>
8. **Finanšu pārskata sagatavošanas pamatnostādnes** Latvijas grāmatvedības standarts Nr.1 05.02.2004. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=84251&from=off>
9. **Bednarskis L., Paupa V., Vaikulis J.** *Finansu pārskatu analīze*. Rīga : Latvijas Universitāte, – 103 lpp.
10. **Drury C.** *Management accounting for decision making*. Second edition. London: Thompson learnings, 2001 551.p.
11. **Elliott B., Elliott J.** *Financial accounting, reporting and analysis* : international edition 2nd edition. Harlow : Prentice-Hall, 2006. – 696 p.
12. **Grandāne M., Martemjanova E., Mārāne I., Mežaraupe V., Soopa A.** *Finanšu grāmatvedība: mācību līdzeklis*. Rīga: Izdevniecība Raka, 2004. 169 lpp
13. **Januška M.** *Uzņēmuma uzskaites politikas veidošana un atjaunošana. Grāmatvedības dokumentu paraugi: otrais izdevums, papildināts un pārstrādāts*. Rīga: Merkūrijs Lat, 2007 - 149 lpp.
14. **Jones M.** *Financial Accounting*. Chichester, England ; Hoboken, NJ : Wiley, 2006. – 478 p.
15. **Kālis I.** *Finanšu menedžments*. Rīga : Latvijas Universitāte, 2004. – 189 lpp

16. **Kālis. I.** *Finanšu vadība*. Rīga : Latvijas Universitāte, 2002
17. **Kassalis J., Kassale M.** *Aizdevumu apkalpošanas un naudas plūsmas rādītāju analīze: teorētiskās nostādnes*. Grām.: Latvijas universitātes raksti. 2007. 718. sēj. Ekonomika VI, Rīga. 160.–167. lpp.
18. **Kimmel P.D., Weygandt J. J., Kieso DE.**, *Principles of Accounting USA*, John Wiley & Sons, Inc.,2005, 1076 p.
19. **Palepu K.G.** and others. *Business analysis and valuation: IFRS Edition*. Text and cases. London: Thomson Learning, 2007. 788 p.
20. **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga : Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. – 384 lpp.
21. **Rurāne M.** *Uzņēmuma finanses*. Rīga : Jumava, 2007. – 266 lpp
22. **Saksonova S.** *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*. Rīga : Merkūrijs Lat, 2006. – 225 lpp.
23. **Šneidere R.** *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai*. Rīga : Lietišķās informācijas dienests, 2009. - 232 lpp.
24. **Zariņa V., Strēle I.** *Finanšu plānošana uzņēmumā*. Rīga : Lietišķās informācijas dienests, 2009. - 106 lpp.
25. **Zelgalve E.** *Finansu analīze un tās loma uzņēmuma vadībā*. Rīga : Latvijas Universitāte, 2002. – 51 lpp.
26. **Stepanova O., Rakova J.** *Dokumentu noformēšanas prasības grāmatvedības vajadzībām*. *Bilance* 8 (284), 2012, 23.-24.lpp

SIA „XYQ” bilances aktīva struktūra, %, 2009. – 2011. gada 31.decembrī

Postenis	2009	2010	2011
Ilgtermiņa ieguldījumi:			
Nemateriālie ieguldījumi			
Koncesijas, patenti, licences, preču zīmes	1,52	1,34	1,15
kopā:	1,52	1,34	1,15
Pamatlīdzekļi			
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	11,82	6,28	5,28
Ilgtermiņa ieguldījumi nomātajos pamatlīdzekļos	1,28	0,51	0,21
Avansa maksājumi par pamatlīdzekļiem	0,04	0,00	0,00
kopā:	13,14	6,79	5,50
Ilgtermiņa finanšu ieguldījumi			
Atliktā UIN aktīvs	0,00	0,00	0,05
Aizdevumi saistītajām sabiedrībām	34,69	0,00	0,00
kopā:	34,69	0,00	0,05
Ilgtermiņa ieguldījumi kopā:	49,35	8,14	6,69
Apgrozāmie līdzekļi			
Debitori			
Īstermiņa aizdevumi saistītajām sabiedrībām	0,00	46,16	32,14
Saistīto sabiedrību parādi	11,39	24,67	26,10
Pircēju un pasūtītāju parādi	3,88	1,45	0,67
Uzkrātie ieņēmumi	2,20	0,74	0,37
Uzkrātie ieņēmumi saistītajām sabiedrībām	19,94	14,58	12,19
Nākamo periodu izmaksas	0,38	0,20	1,05
Citi debitori	3,26	0,85	2,56
Debitori kopā:	41,06	88,65	75,07
Nauda un naudas ekvivalenti	9,58	3,21	18,23
Apgrozāmie līdzekļi kopā:	50,65	91,86	93,31
Aktīvu kopsumma:	<u>100,00</u>	<u>100,00</u>	<u>100,00</u>

SIA „XYQ” bilances pasīva struktūra, %, 2009. – 2011. gada 31.decembrī

Posteņi	2009	2010	2011
<i>Pašu kapitāls</i>			
Pamatkapitāls	0,08	0,04	0,03
Nesadalītā peļņa:			
a.) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	2,60	41,06	60,31
b.) pārskata gada nesadalītā peļņa	72,67	47,99	23,83
<i>Pašu kapitāls kopā:</i>	<i>75,34</i>	<i>89,10</i>	<i>84,17</i>
<i>Kreditori</i>			
<i>Ilgtermiņa kreditori</i>			
Ilgtermiņa finanšu nomas saistības	0,22	0,09	0,03
Atliktā nodokļa saistības	0,43	0,09	0,00
<i>Ilgtermiņa kreditori kopā:</i>	<i>0,65</i>	<i>0,17</i>	<i>0,03</i>
<i>Īstermiņa kreditori</i>			
Ilgtermiņa finanšu nomas saistību īstermiņa daļa	0,06	0,03	0,02
Parādi saistītajām sabiedrībām	0,14	0,07	0,05
Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem	2,12	1,49	0,88
Nodokļi un sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	10,49	2,40	5,08
Iepriekšējo gadu neizmaksātās dividendes	1,02	0,00	0,00
Uzkrātās saistības saistītām sabiedrībām	0,70	0,10	0,00
Pārējie kreditori un uzkrātā saistības	9,49	6,63	9,77
<i>Īstermiņa kreditori kopā</i>	<i>24,01</i>	<i>10,73</i>	<i>15,80</i>
<i>Kreditori kopā</i>	<i>24,66</i>	<i>10,90</i>	<i>15,83</i>
<u>Pasīvu kopsumma</u>	<u>100,00</u>	<u>100,00</u>	<u>100,00</u>

SIA „XYQ” bilances aktīvs 2009. – 2011. gada 31.decembrī

Postenis	2009	2010	2011
Ilgtermiņa ieguldījumi:			
Nemateriālie ieguldījumi			
Koncesijas, patenti, licences, preču zīmes	38 419	62 181	78 712
kopā:	38 419	62 181	78 712
Pamatlīdzekļi			
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	298 547	290 945	361 038
Ilgtermiņa ieguldījumi nomātajos pamatlīdzekļos	32 365	23 529	14 634
Avansa maksājumi par pamatlīdzekļiem	1 050	0	0
kopā:	331 962	314 474	375 672
Ilgtermiņa finanšu ieguldījumi			
Atliktā UIN aktīvs		0	3 195
Aizdevumi saistītajām sabiedrībām	876 288	0	0
kopā:	876 288	0	3 195
Ilgtermiņa ieguldījumi kopā:	1 246 669	376 655	457 579
Apgrozāmie līdzekļi			
Debitori			
Īstermiņa aizdevumi saistītajām sabiedrībām	0	2 137 226	2 196 732
Saistīto sabiedrību parādi	287 784	1 142 022	1 784 442
Pircēju un pasūtītāju parādi	97 974	67 231	45 883
Uzkrātie ieņēmumi	55 620	34 338	25 120
Uzkrātie ieņēmumi sauitītajām sabiedrībām	503 699	675 034	833 004
Nākamo periodu izmaksas	9 711	9 398	71 988
Citi debitori	82 467	39 272	174 782
Debitori kopā:	1 037 255	4 104 521	5 131 951
Nauda un naudas ekvivalenti	242 014	148 714	1 246 386
Apgrozāmie līdzekļi kopā:	1 279 269	4 253 235	6 378 337
Aktīvu kopsumma:	<u>2 525 938</u>	<u>4 629 890</u>	<u>6 835 916</u>

SIA „XYQ” bilances pasīvs 2009. – 2011. gada 31.decembrī

Posteņi	2009	2010	2011
Pašu kapitāls			
Pamatkapitāls	2 000	2 000	2 000
Nesadalītā peļņa:			
a.) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	65 579	1 901 130	4 123 011
b.) pārskata gada nesadalītā peļņa	1 835 551	2 221 881	1 628 727
Pašu kapitāls kopā:	1 903 130	4 125 011	5 753 738
Kreditori			
Ilgtermiņa kreditori			
Ilgtermiņa finanšu nomas saistības	5 556	3 953	2 351
Atliktā nodokļa saistības	10 747	4 144	0
Ilgtermiņa kreditori kopā:	16 303	8 097	2 351
Īstermiņa kreditori			
Ilgtermiņa finanšu nomas saistību īstermiņa daļa	1 515	1 602	1 602
Parādi saistītajām sabiedrībām	3 449	3 161	3 634
Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem	53 611	69 027	59 854
Nodokļi un sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	264 899	111 316	346 988
Iepriekšējo gadu neizmaksātās dividendes	25 750		
Uzkrātās saistības saistītām sabiedrībām	17 621	4 573	0
Pārējie kreditori un uzkrātā saistības	239 660	307 103	667 749
Īstermiņa kreditori kopā	606 505	496 782	1 079 827
Kreditori kopā	622 808	504 879	1 082 178
Pasīvu kopsumma	<u>2 525 938</u>	<u>4 629 890</u>	<u>6 835 916</u>

SIA „XYQ” peļņas vai zaudējuma aprēķins 2009. – 2011. gads

Postenis	2009	2010	2011
Neto apgrozījums	5 517 345	6 742 518	6 699 923
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	2 378 097	3 215 097	4 016 232
Bruto peļņa vai zaudējumi	3 139 248	3 527 421	2 683 691
Pārdošanas izmaksas	215 792	170 958	120 541
Administrācijas izmaksas	738 181	1 012 865	982 579
Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	2 250	2 232	7 440
Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	70 169	273 281	322 002
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	79 622	3 870	642
Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem	2 178 072	2 615 241	1 909 371
Atliktā uzņēmuma ienākuma nodokļa ieņēmumi	8 221	6 603	7 339
Uzņēmuma ienākuma nodoklis par pārskata gadu	350 742	399 963	287 983
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi	1 835 551	2 221 881	1 628 727

SIA „XYQ” Finanšu uzskaites rokasgrāmatas saturs

1. GADA PĀRSKATS.....	2
1.1. GADA PĀRSKATA SASTĀVDAĻAS.....	51
1.2. GADA PĀRSKATA SASTĀDĪŠANAS PRINCIPI	52
1.3. GADA PĀRSKATA PARAKSTĪŠANA, PĀRBAUDE UN IESNIEGŠANA	53
2. DOKUMENTU APGROZĪBAS APRAKSTS	53
3. VISPĀRĪGIE INVENTARIZĀCIJU VEIKŠANAS NOTEIKUMI.....	56
3.1. DEBITORU UN KREDITORU INVENTARIZĀCIJA	56
3.2. NAUDAS LĪDZEKĻU INVENTARIZĀCIJA	57
3.3. PAMATLĪDZEKĻU INVENTARIZĀCIJA	57
4. AKTĪVI UN PASĪVI.....	58
5. PAMATLĪDZEKĻU UZSKAITE	59
5.1. PAMATLĪDZEKĻA IEGĀDE	59
5.2. PAMATLĪDZEKĻA NOLIETOJUMA GRĀMATOŠANA	59
5.3. PAMATLĪDZEKĻA PĀRDOŠANA	60
5.4. PAMATLĪDZEKĻA PĀRVĒRTĒŠANA	60
6. IEŅĒMUMU UN DEBITORU UZSKAITE	61
6.1. PRASĪBU PRET PERSONĀLU UZSKAITE	61
7. NAUDAS LĪDZEKĻU UZSKAITE	63
8. PAŠU KAPITĀLA UZSKAITE UN GRĀMATOŠANA.....	63
8.1. PAŠU KAPITĀLA UZSKAITES PRINCIPI	63
9. IZMAKSU UN KREDITORU UZSKAITE.....	64
10. CITI GRĀMATOJUMI.....	65
10.1. SAŅEMTIE AIZDEVUMI	65
10.2. IZSNIEGTIE AIZDEVUMI	65
10.3. UZKRĀJUMU VEIDOŠANA UN GRĀMATOŠANA.....	65
10.3.1. Atvaļinājuma rezerve.....	66
10.3.2. Uzkrātās izmaksas.....	66
10.4. LĪZINGA DARĪJUMI.....	66
10.5. AVANSA NORĒĶINI UN KOMANDĒJUMA IZDEVUMI	67
10.6. REPREZENTĀCIJAS IZDEVUMI.....	69
10.7. AR SAIMNIECISKO DARBĪBU NESAISTĪTAS IZMAKSAS	70
10.8. DARĪJUMI ĀRVALSTU VALŪTĀS.....	71
PIELIKUMI.....	73
PIELIKUMS NR. 1: DOKUMENTU NUMERĀCIJA GRĀMATVEDĪBAS PROGRAMMĀ SCALA.....	73
PIELIKUMS NR. 3: IZMAKSU CENTRI VADĪBAS UZSKAITEI GRĀMATVEDĪBAS PROGRAMMĀ SCALA	74
PIELIKUMS NR. 4: DARBINIEKU KODI GRĀMATVEDĪBAS PROGRAMMĀ SCALA	75
PIELIKUMS NR. 5: KONTO PLĀNS	76

Maģistra darbs „Uzņēmuma SIA „XYQ” grāmatvedības politikas novērtējums un finanšu analīze”
izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā
norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: **Sandra Rumpe** .....

(paraksts un datums)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: docente Dr. oec. **Inta Millere** .....

(paraksts un datums)

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Grāmatvedības un audita katedrā .....(datums)

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe _____

(paraksts)

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījumu komisijas sēdē:

_____

(datums, protokola Nr., vērtējums)

Komisijas sekretāre: _____

(paraksts)